

Dåb eller ej?

Rapport om småbørnsforældres
til- og fravalg af dåb

Dåb eller ej?

Rapport om småbørnsforældres til- og fravalg af dåb

Karen Marie Leth-Nissen
Astrid Krabbe Trolle

Det Teologiske Fakultet
Center for Kirkeforskning
Københavns Universitet
2015

Dåb eller ej?
Rapport om småbørnsforældres til- og fravalg af dåb.

Karen Marie Leth-Nissen og Astrid Krabbe Trolle

© Forfatterne

Publikationer fra Det Teologiske Fakultet 59

ISBN:978-87-91838-99-6

Trykning og indbinding:

Reprocenter Grafisk, Det Humanistiske Fakultet

Københavns Universitet 2015

Udgivet af

Det Teologiske Fakultet

Københavns Universitet

Købmagergade 44-46

1150 København

Forord

På grundlag af interviews med 123 danskere fra Storkøbenhavn i slutningen af 1960'erne konkluderede Per Salomonsen i sin disputats "Religion i dag" (1971), at danskerne føler sig "forpligtet til dåb, men ikke af dåb". Resultatet af den undersøgelse, der fremlægges her, er, at danskerne i dag ikke føler sig forpligtet "til dåb", men kun til at tage stilling til, om deres barn skal døbes. Dåben opleves ikke længere som en forpligtelse for danske forældre, selv om flertallet af dem stadig vælger at få deres børn døbt. Man kan overveje, om det forhold, at danskerne fra 1960'erne ikke mente, at dåben forpligtede "til" noget, nemlig kristen opdragelse eller anden form for indføring i kristendom for børnene, er baggrunden for, at deres børn og børnebørn i dag snart 50 år senere ikke blot står frit, men også relativt usikre, når de skal tage stilling til, om deres børn skal døbes. Som denne undersøgelse viser er, sagen dog mere kompliceret end som så.

Undersøgelsen gør det klart, at forældrenes eller blot den ene forælders, indøvelse i kirkelig kristendom fra barnsben gør det sandsynligt, at disse eller denne forældre/forælder overvejer at få deres barn døbt. De grundlæggende holdninger til beslutninger på barnets vegne afhænger imidlertid ikke alene af forældrenes forhold til kirken fra barnsben. Forældre lever i dag i et stærkt individualiseret samfund, hvor det rigtige valg er det valg, som man personligt har truffet, føler for og kan stå inde for. Traditioner betyder stadig en del, men de kan kun bruges, hvis man står inde for dem. Med de betingelser kan det være svært at vælge livsvej, når det gælder én selv, men det er selvsagt endnu sværere, når det gælder et nyfødt barn, som umuligt kan vælge for sig selv: *Hvordan stiller man barnet mest frit til selv at vælge egen livsvej – ved at få det døbt som spæd eller ved at udsætte beslutningen, til barnet selv kan bestemme?* Det er det afgørende spørgsmål, dagens forældre stiller sig selv. For henholdsvis klart kirkeligt og ikke- eller antikirkeligt opdragede forældre giver svaret ofte sig selv, men for de fleste forældrepar kræver afgørelsen en dybtgående samtale om, hvem af forældrene der føler mest for deres respektive indstilling. Det er den afgørende nye situation, der er indtrådt siden Per Salomonsens undersøgelse for snart 50 år siden: Hvor folkekirkens kritikere dengang – og ofte også siden – har sagt, at forældre ikke har taget aktiv stilling, når de bærer deres børn til dåb, må man sige, at det har de i ganske høj grad i dag. Om grundlaget for beslutningen er godt nok, set fra henholdsvis kirkekritikernes og kirkens side, er en anden sag, som sikkert kan diskuteres.

Denne undersøgelse er finansieret af Folkekirkens Videnspulje. Center for Kirkeforskning ved Københavns Universitet indsendte sin projektbeskrivelse og ansøgning om finansiering af dette projekt den 2. maj 2014, jf. bilag 16, hvor projektbeskrivelsen gengives. Ansøgningen blev imødekommet

som fremsendt ved brev fra Kirkeministeriet af 22. juni 2014. Som det fremgår af projektbeskrivelsen var sognepræst Karen Marie Leth-Nissen hovedkraften bag projektbeskrivelsens udvikling, ligesom det var planen, at hun skulle stå for projektets gennemførelse. Samtidigt med bevillingen fra Videnspuljen modtog Center for Kirkeforskning en større bevilling fra Forskningsrådet for Kommunikation og Kultur til projektet *What Money Can't Buy. The Dynamics between Market Orientation, Individualization, and Social Capital. The Case of the Danish National Church*. Denne bevilling inkluderede et tre årigt ph.d.-stipendium til Leth-Nissen. For ikke at forsinke Leth-Nissens deltagelse i FKK-projektet i forhold til de øvrige projektdeltageres arbejde blev det besluttet, at hun skulle lægge i alt to måneders arbejde i dåbsprojektet for at være med til at fastholde dets kurs. Samtidigt indgår indsigterne fra dette projekt i FKK-projektet, som bl.a. skal bidrage til en empirisk kortlægning af holdninger blandt folkekirkens medlemmer. Cand. mag. i religionssociologi Astrid Krabbe Trolle blev ansat til at gennemføre det resterende arbejde på projektet. I praksis har de to medarbejdere gennemført arbejdet og forfattet denne rapport i fællesskab, ved siden af andre gøremål, i perioden september 2014 til april 2015.

Center for Kirkeforskning nedsatte i forbindelse med projektets udarbejdelse en følgegruppe for projektet, bestående af domprovst Anders Gadegaard, København, generalsekretær Henrik Bundgaard Nielsen, Kirkefondet samt undertegnede. Følgegruppens medlemmer har haft fuld adgang til hele undersøgelsens såvel kvantitative som kvalitative materiale for således at kunne kommentere de to forfatters tolkninger af materialet. Som det fremgår af projektbeskrivelsen har Kirkefondet yderligere bidraget til projektet med en demografisk Sogneprofil af Sydhavn Sogn samlet og opdelt på tre distrikter (se bilag 6-10). Bibelselskabet ved dets daværende generalsekretær Morten Thomsen Højsgaard har bistået ved og finansieret gennemførelsen af den kvantitative YouGov-undersøgelse. De øvrige medarbejdere i FKK-projektet (professorerne Lisbet Christoffersen, Niels Kærgård og Margit Warburg samt ph.d.-stipendiaterne Sidsel Kjems og Jes Heise Rasmussen) har bidraget til detaljeplanlægningen af projektets YouGov-undersøgelse og tolkningen af dens kvantitative materiale sammen med styregruppemedlemmer fra Center for Kirkeforskning, samt post. doc. Kirsten Donskov Felter, der på samme tid har arbejdet med et parallelt projekt om befolkningens forventninger til kirken i byen og på landet. Religionssociologerne Peter Lüchau og Peter B. Andersen har hjulpet med det statistiske, mens Brian Arly Jacobsen generøst har delt sin viden fra egen forskning om dåb i København. Sidsel Kjems har desuden hjulpet med korrekturlæsning på det statistiske materiale. Særligt skal nævnes sociolog Anton Grau Larsen, der har ydet en stor hjælp til at skabe overblik over de statistiske data i analysesoftwarens R. Det samme gælder sociologen Steen Marquard Rasmussen, der har

stillet såvel sit dåbsstatistiske notat (jf. bilag 1) som ideer, rådgivning og analyser omkring undersøgelserne om livsstil til rådighed, jf. bilag 5.

Det er mig en kærkommen opgave at takke Folkekirkens Videnspulje for finansieringen af arbejdet, de to forfattere for projektets gode gennemførelse og alle de nævnte samarbejdspartnere og kolleger for deres forskellige bidrag og ofte ganske omfattende hjælp. TAK! Også tak til præsterne, og særligt kordegn Margit Andersen, samt menighedsrådet i Sydhavn Sogn for deres hjælp og velvilje. Det samme gælder interviewpersoner, som skal takkes for deres tid og åbenhed, samt hjælpsomme mennesker på gade og vej i Sydhavn Sogn, som har gjort feltarbejdet både muligt og muntert.

Tilbage står kun at ønske, at folkekirken vil kunne få lige så stor nytte af projektets indsigter, som vi allerede har fået i forskningen og undervisningen på universitetet. Som medarbejdere ved Center for Kirkeforskning står vi gerne til rådighed for drøftelser for yderligere af projektets resultater.

På vegne af Center for Kirkeforskning
Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet

Hans Raun Iversen, 1. maj 2015

Indholdsfortegnelse

Forord.....	5
Fortegnelse over tabeller og figurer.....	11
Indledning.....	13
YouGov-undersøgelsen.....	16
En landsdækkede spørgeskemaundersøgelse.....	16
Hvem er respondenterne i YouGov-undersøgelsen?	17
Hvorfor vælger forældre at få deres børn døbt?.....	17
Hvorfor fravælger forældre at få deres børn døbt?	18
Medlemskab og til- eller fravalg af dåb.....	21
Forskelle i forældrenes kontakt til folkekirken.....	22
Fravalg af dåb som årgangsfænomen: hvorfor forskelle på årgange?	24
Tro og alder.....	25
Ændring i holdning til dåb	26
Uddannelse og dåb.....	27
Kulturel orientering og dåb.....	30
Resultater fra YouGov-undersøgelsen.....	32
Sydhavn sogn – en kvalitativ interviewundersøgelse	34
Præsentation af et modelsogn	34
Sognebeskrivelse	34
Sydhavn sogn:.....	37
Oversigtskort og sognekort med distriktsgrænser som stiplede linjer.	37
De tre forskellige kvarterer i Sydhavn sogn.....	38
Frederiksholm.....	38
Musikbyen	38
Teglsøen og Sluseholmen	39
Hvem bor i Sydhavn sogn?.....	40
Demografi og tilknytning til folkekirken.....	40
Aldersfordeling.....	41
Uddannelse	42
Erhverv	43
Indkomstniveau	43
Husstande	44
Indvandrere.....	45
Medlemskab af folkekirken	45
Opsummering af introduktionen til Sydhavn sogn	46
Informanterne i Sydhavn sogn	48
Oversigt over interviewpersoner	49
Primære årsager til dåbsbeslutning	50
Valg af dåb. Frihed med et religiøst udgangspunkt.....	50
Dåben som foreløbig	52
Fravalg af dåb, frihed fra religiøs tilknytning.....	52
Dåbens betydning	53
Individualisering – hvorfor og hvordan?	54
Autoritetskritik i forhold til religion.....	56
Spørgsmålstejn ved alt.....	56
Ingen bestemmer over os.....	56
Stille og mild religion.....	57
Religionens bagside.....	57
Forhandling i familierne	58
Det skal betyde noget for den anden	58
Patchwork-religiositet.....	59

Man vælger selv	60
Hvordan er forældrene kristne?	60
Hvad skal børnene have med?	62
Religion og institutionel socialisering	63
Børn af 68'erne	64
Religiøs socialisering gennem institutioner	65
Socialisering i netværk af venner og bekendte	66
Småbørnsforældrenes kontakt til det lokale sogn	67
Navneregistrering	68
Babysalmesang	68
Dåbsbeslutning er mere forhandling end socialisering	70
Sammenfatning	71
Hvem har vi spurgt om dåb?	71
Valg af dåb – hvorfor?	71
Fravalg af dåb – hvorfor?	72
Individualiseringen som forklaring på både valg og fravalg af dåb	72
Årgangsfænomenet – Børn af 68'erne	72
Hvilken forskel gør religiøs socialisering og kontakten til folkekirken?	73
Hvilken forskel gør kontakten til folkekirken og herunder kontakten til det lokale sogn	73
Medlemskab og egen dåb og sammenhæng med dåbsvalg	74
Demografi og dåb	74
Overførbare til hele Danmark	75
Litteratur	76
Bilagsfortegnelse	81
Bilag 2: Metodiske overvejelser	82
Bilag 3: Forskningsoversigt og teorivalg	89
Bilag 4: YouGov-spørgeskema	98
Bilag 11: Interviewguide	104
Bilag 15: Juridiske rammer for dåb i folkekirken	107

Fortegnelse over tabeller og figurer

- Tabel 1:** Dåbstal og dåbsprocenter s.13
- Tabel 2:** Faktorer med betydning for dåb s. 17-18
- Tabel 3:** Faktorer med betydning for fravalg af dåb s. 18-19
- Tabel 4:** Krydstabel Jeg er et troende menneske * Er dit barn/børn døbt i folkekirken s. 20
- Tabel 5:** Religiøst tilhørsforhold for forældre, der fravælger dåb af deres børn s. 20
- Tabel 6:** Krydstabel Er dit barn/ børn døbt i folkekirken * Er du medlem af den danske folkekirke s. 21
- Tabel 7:** Er dit barn/børn døbt i folkekirken * Er du medlem af den danske folkekirke s. 22
- Tabel 8:** Kontakt til folkekirken gennem det seneste år s. 23
- Tabel 9:** Krydstabel Er dit barn/ børn døbt i folkekirken? * Årgange s. 24
- Tabel 10:** Krydstabel Er dit barn/ børn døbt i folkekirken? * Årgange, før og efter 1970 s. 25
- Tabel 11:** Krydstabel Jeg er et troende menneske * Årgange, før og efter 1970 s. 26
- Tabel 12:** Krydstabel Syn på dåben * Årgang s. 28
- Tabel 13:** Krydstabel Er dit barn/dine børn døbt i folkekirken * Region s. 28
- Tabel 14:** Krydstabel Er dit barn/dine børn døbt i folkekirken * Uddannelsesniveau s. 29
- Tabel 15:** Krydstabel Er dit barn/dine børn døbt i folkekirken * Kulturel orientering s. 31
- Tabel 16:** Beboere i Sydhavn sogn fordelt på distrikt s. 41
- Tabel 17:** Befolkningsprofil sammenholdt med landstallene 2014 s. 41
- Tabel 18:** Højeste afsluttede uddannelse s. 42
- Tabel 19:** Bruttomedian-indkomst s. 43
- Tabel 20:** Husstande s. 44
- Tabel 21:** Indvandrere og efterkommere s. 45
- Tabel 22:** Procentandelen af medlemmer af folkekirken s. 45
- Tabel 23:** Oversigt over interviewpersoner s. 49
- Tabel 24:** Religiøs socialisering s. 64

Indledning

I Danmark er dåbshandlingen indgangen til det medlemskab af folkekirken, som 78 procent af den danske befolkning deler. De sidste 20 år har der været et markant fald i både dåbsprocent og medlemsprocent. Fra 1993 – 2013 er dåbsprocenten, forstået som andelen af døbte på en fødselsårgang, faldet med 16,1 procentpoint på landsplan.¹ I absolutte tal er det et fald fra 53.895 til 36.293 døbte, mens fødselstallet faldt fra 67.369 til 57.106. Faldet i dåbstal fordeler sig over hele landet og ikke kun i Hovedstadsområdet, hvor tendensen tidligere var stærkest.

Årgang	Antal nyfødte ²	Dåbsprocent ³	Antal barnedåb	Konfirmanddåb
1993	67.369	80,0	53.895 ⁴	2.023 ⁵
2013	57.106	63,9	36.293 ⁶	2.105 ⁷

Tabel 1: Dåbstal og dåbsprocenter

Faldet i dåbstal må ses i lyset af især to samfundsmæssige forandringer. Den første består i, at det religiøse landskab i Danmark ændrer sig, fra en stort set kristen enhedskultur til et samfund bestående af kristne, muslimer, ikke-religiøse mm. Der er således en faldende procentdel af de nyfødte, hvor den ene eller begge forældre er medlem af folkekirken, og dermed kan forventes at ville lade barnet døbe. Den anden tendens har at gøre med den ændring i værdier, som har udviklet sig i de postindustrielle lande siden Anden Verdenskrig, og som siden har sat dagsordenen for store dele af samfundet. Det er værdier som individets søgen efter autenticitet kombineret med en udpræget autoritetskritisk holdning, der har formet danske småbørnsforældre af i dag. Tendensen er ikke ny, de faldende dåbstal er tværtimod led i en udvikling hen imod stigende individualisering, der har været i gang længe. I forhold til dåb kommer individualiseringstendensen til udtryk ved, at småbørnsforældre ikke vil tage det religiøse valg for deres barn, fordi de mener, at barnet selv skal vælge religiøs tilknytning. I 1971 konkluderede teologen Per Salomonsen, at danskerne følte sig forpligtet *til* dåb, men ikke *af* dåb, og

¹ Faldet er desuden accelererende. I perioden 1990-2012 falder dåbsprocenten på landsplan fra 80,6 til 65,6 procent. Fra 2003-2012 falder den fire gange så hurtigt som i perioden 1990-1999. Se bilag 1, *Udviklingen i dåbstallene siden 1990*, Rasmussen 2014.

² Danmarks Statistik.

³ Kirkeministeriets kirkestatistik.

⁴ Egen beregning ud fra antallet af nyfødte på årgangen og Kirkeministeriets dåbsprocent.

⁵ Af de 12-14-årige. Danmarks Statistik.

⁶ Danmarks Statistik, indmeldelser 0-årige hele 2013.

⁷ Af de 13-15-årige. Lüchau 2014, 155.

således nok fik børnene døbt, men ikke så nogen sammenhæng mellem dåben og den videre opdragelse.⁸ I dag, i 2015, føler de adspurgte børneforældre sig heller ikke forpligtede til at vælge dåb, men de føler sig forpligtede på at tage et valg omkring dåben.

Med både et større religiøst udbud og et stigende fokus på individets eget religiøse valg bliver dåben mindre selvfølgelig for de yngre forældregenerationer, selvom det stadig er to ud af tre nyfødte børn i Danmark, der bliver døbt i folkekirken. Dåben har både kulturelle, traditionsbærende og religiøse lag, da dåbshandlingen historisk har forbundet barnet både til samfundet og kirken.⁹ Dåbens juridiske medborgerskabs-funktion blev ophævet i 1847¹⁰, men studier viser, at mange i Norden stadig forbinder dåben med den nationale tilknytning¹¹. Vores mål med projekt *Dåb eller ej?* har været at finde ud af, hvad småbørnsforældrene tænker om valget af dåb eller ikke-dåb. Metodisk har vi valgt at kombinere kvalitative interviews og feltarbejde i Sydhavn sogn med en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse om dåb, udført af analysebureauet YouGov. *Dåb eller ej?* er et pilotprojekt, og derfor er vores feltarbejde geografisk begrænset til Sydhavn sogn i Københavns kommune.

Vi håber med projektet at lægge os i traditionen for undersøgelser af almindelige menneskers religion og kristendom i Københavnsområdet, i sporet fra Hal Koch, Per Salomonsen, Inger-Marie Børgesen, Nynne Helge og Ina Rosen; kirkehistorikere, religionssociologer og etnologer, som alle har fundet det frugtbart at spørge mennesker selv, hvad de tror og hvordan.¹² Vores kvalitative materiale består af interviews med 17 børnefamilier i Sydhavn sogn. I alt har vi interviewet 25 forældre i perioden 1. januar – 24. marts 2015. Sognet er valgt, fordi det er et meget sammensat sogn med stor spredning både uddannelsesmæssigt, socialt og etnisk, samtidig med at dåbsprocenten er under landsgennemsnittet, nemlig 48 procent (2013).¹³ Feltarbejdet er understøttet af en udvidet sogneanalyse fra Kirkefondet, som har givet demografisk indblik i Sydhavn sogns tre forskellige områder: det klassiske arbejderkvarter Frederiksholm, det grønne Musikbyen og det nyeste område, Teglnholmen og Sluseholmen. For at udvide perspektivet til hele Danmark har vi kombineret feltarbejde og interviews med en landsdækkende YouGov-undersøgelse blandt 1042 forældre med hjemmeboende børn under 18 år.

⁸ Salomonsen 1971, 175.

⁹ Iversen 2000, 73-79.

¹⁰ Christoffersen 1998, 58.

¹¹ Bäckström 2000, 142-43.

¹² Uddybes i afsnittet Sydhavn sogn – en kvalitativ interviewundersøgelse.

¹³ Beregnet på grundlag af tal fra sognet, fremkommet ved hjælp fra sognets kordegn, Margit Andersen.

Konklusionerne peger på tendenser i til- og fravalg af den folkekirkelige dåb blandt småbørnsforældre i Danmark anno 2015.

YouGov-undersøgelsen

En landsdækkede spørgeskemaundersøgelse

YouGov-undersøgelsen er gennemført som online spørgeskemaundersøgelse i perioden 12.-22. december 2014. De adspurgte var alle forældre bosat i Danmark med hjemmeboende børn under 18 år, og i alt 1042 deltog i undersøgelsen¹⁴. Svarpersonerne er højere uddannede end landsgennemsnittet inden for samme aldersgruppe¹⁵ men er ellers repræsentativ, hvad fordeling efter geografi angår. Den højere uddannelsesgrad kan spille en rolle for resultaterne, da tidligere forskning peger på, at uddannelse kan have en forbindelse til eksempelvis udmeldelse af folkekirken¹⁶. Respondenterne er med andre ord potentielt mere sekulariserede end landsgennemsnittet inden for samme aldersgruppe. Aldersmæssigt fordeler de adspurgte forældre sig især mellem 25-55 år.¹⁷ I gennemgangen af materialet har vi arbejdet ud fra flere forskellige samfundsmæssige faktorerers forbindelse til de faldende dåbstal, heriblandt sekularisering og individualisering.¹⁸ Vi inddrager løbende en diskussion af de mulige sammenhænge mellem forældrenes dåbsbeslutning og de bagvedliggende årsager.

Med YouGov-undersøgelsen søger vi at komme tæt på årsagerne til valg eller fravalg af dåb på landsplan. Vi stillede en række spørgsmål om holdninger til religion, kirke og dåb generelt samt om årsager til valg eller fravalg af dåb for svarpersonernes egne børn.¹⁹

¹⁴ Undersøgelsens resultater må gerne offentliggøres - med kildeangivelse. Følgende passus medtages ved enhver form for offentliggørelse: "Undersøgelsen er gennemført af analyseinstituttet YouGov for Center for Kirkeforskning og Bibelselskabet. Der er i alt gennemført 1042 CAWI-interview med danskere med børn under 18 år i husstanden, i perioden 12. - 22. december 2014". CAWI står for Computer Assisted Web Interviews.

¹⁵ 34 procent af respondenterne har en lang videregående uddannelse. Landsgennemsnittet for samme aldersgruppe ligger på 9,6 procent (<http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/befolkningens-uddannelsesstatus/videregaende-uddannelser.aspx>) (download 190215).

¹⁶ Lüchau og Andersen 2012, 38., Leth-Nissen 2015.

¹⁷ Den yngste respondent var 20 år og den ældste 74.

¹⁸ Se Bilag 3 *Forskningsoversigt og teorivalg* for en redegørelse af det teoretiske udgangspunkt for vores operationaliseringer af sekularisering, individualisering og sekulær socialisering.

¹⁹ Se spørgeskema i Bilag 4. Derudover giver YouGov-undersøgelsen baggrundsinformationer om de adspurgte forældres køn, alder, erhverv, uddannelse, hvor i landet, forældrene bor, og hvordan de placerer sig politisk. Spørgeskemaet havde også fem spørgsmål om livsstil baseret på Steen Marquard Rasmussens model for kulturelle orienteringer (se Bilag 5 *Kulturel orientering*).

Hvem er respondenterne i YouGov-undersøgelsen?

Af de 1042 forældre, der har svaret på spørgeskemaet om dåb og livsstil, er 77,5 procent medlemmer af folkekirken. 90 procent af alle adspurgte er selv døbt i folkekirken, 93 procent af disse er konfirmeret i folkekirken. YouGavs informanter ligner med andre ord den danske befolkning mht. tilknytning til folkekirken.²⁰ Vi har opdelt svarpersonerne efter dåbsbeslutning:

- gruppen, som har ladet alle deres børn døbe (77 procent)
- gruppen, som ikke har nogen døbte børn (19 procent)
- gruppen, der både har børn, der er døbt og børn, der ikke er døbt (4 procent)

Den sidste gruppe er så lille, at den ikke er medtaget i hele redegørelsen, men kun på udvalgte områder²¹.

Hvorfor vælger forældre at få deres børn døbt?

De adspurgte forældre kunne vælge en række udsagn som begrundelse for deres valg af dåb. Som det fremgår af Tabel 2, ses dåben først og fremmest som²²:

- en familietradition (45 procent)
- som en markering af, at barnet får navn (45 procent)
- som en del af det at være dansk (32 procent)

	Sp. 8d: Hvilke faktorer havde betydning for beslutningen om at døbe dit barn/dine børn?
45	Familietradition
45	For at markere at barnet får navn
38	Det er en del af det at være dansk at være døbt
32	Vi vil gerne fejre vores barn
25	For at give barnet Guds velsignelse gennem livet
25	Dåben giver anledning til at knytte gudmoder, gudfader og faddere til familien
24	Vores barn skal vokse op som kristent
19	Kirkerummet giver en god ramme for dåben
17	Dåben er en måde at vise på, at vi er blevet en familie

²⁰ Fra Danmarks Statistik og Kirkeministeriet ved vi, at medlemskabsprocenten for befolkningen som helhed den 1. januar 2014 var 78,4 procent. Se Bilag 2 *Metodiske overvejelser* for tabeller over respondenternes demografiske profil.

²¹ Mht. religiøs tro, praksis og tilknytning ligner denne gruppe de forældre, der har fra-valgt dåb for deres børn.

²² YouGov-undersøgelsen havde flere filtre. Derfor er spørgsmålet om faktorer med betydning for dåben kun stillet til de respondenter, der havde fået et eller flere børn døbt (se Bilag 4 *YouGov spørgeskema*).

11	Min ægtefælle/sambo/kæreste ville have at barnet/børnene skulle døbes
9	Dåben virker som en beskyttelse af barnet
7	Fordi jeg tidligere har haft en god oplevelse med dåb
6	Hensyn til bedsteforældre
5	Jeg føler mig knyttet til kirken gennem en personlig relation
1	Kirken stillede festlokaler til rådighed
1	Kirken henvendte sig til os
4	Andet
2	Ved ikke
315	Totalsum

Tabel 2: Faktorer med betydning for valg af dåb (N=835)²³

Tidligere nordisk forskning har vist, at børneforældrene oplever dåbs-handlingen som en stærk overgangsrite, der forbinder det enkelte barn og dets familie med både slægt og nation, og at dåbshandlingen ikke forstås som en entydig religiøs handling²⁴. Vores materiale viser samme tendenser, da det er vigtigst for forældrene, at barnet med dåben bliver en del af både familie og nation. De to spørgsmål om dåbens kristne indhold kommer ind på en femte og syvende plads, idet 25 procent vælger disse to som medvirkende årsager. Det kristne indhold i dåben markeres af nogle, men der er flere, der markerer familie og nation som vigtigt.

Hvorfor fravælger forældre at få deres børn døbt?

Den gruppe af forældre, som havde alle eller nogle børn døbt kunne også vælge mellem en række udsagn som begrundelse for fravalget af dåb. Som det også ses i Tabel 3, er de tre vigtigste grunde:

- at barnet skal vælge selv senere i livet (51 procent)
- at man ikke kan sige ja til trosbekendelsen (32 procent)
- at man tilhører en anden religion (17 procent)

Tabel 3 viser de udsagn, som forældrene kunne vælge imellem.

Pct.	Sp. 8e: Hvilke faktorer spillede ind i beslutningen om ikke at døbe dit barn/ dine børn? Base: 235 respondenter med ingen eller nogen børn døbt
51	Jeg ville, at barnet/børnene skulle vælge selv senere i livet
32	Jeg synes ikke, jeg kan sige ja til trosbekendelsen
17	Jeg tilhører en anden religion
9	Min ægtefælle/sambo/kæreste ville ikke at barnet/børnene skulle døbes
3	Vi/jeg havde ikke økonomisk overskud til at holde en stor fest
3	Familietradition
2	Jeg ved, at nogen i min familie ikke bryder sig om at være til gudstjeneste

²³ I YouGov-undersøgelsen skulle den gruppe, som både har børn, der er døbt og børn, der ikke er døbt, besvare, hvilke faktorer, der spillede ind i deres valg og fravalg af dåb. Derfor er denne gruppe medregnet i begge tabeller.

²⁴ Bäckström 2000; Gustafsson 1970; Reimers 1995.

2	Jeg ved for lidt om dåbens betydning
1	Kirken henvendte sig ikke til os
-	Hensyn til bedsteforældre
-	Jeg har haft en dårlig oplevelse med kirken
22	Andre grunde
142	Totalsum

Tabel 3: Faktorer med betydning for fravalg af dåb

Lidt over halvdelen af gruppen sat kryds ved udsagnet om, at barnet senere selv skal vælge, og det tyder på, at individualisering spiller ind i forældrenes dåbsbeslutning. Ifølge individualiseringsteori er religion noget, som individet selv vælger til eller fra i overensstemmelse med egen overbevisning. Den religiøse autoritet er altså ikke ekstern og bundet op på traditionelle religiøse institutioner, men skal i høj grad opleves som meningsfuld for den enkelte, da autoriteten ligger hos individet selv.²⁵ Derfor vil forældre heller ikke tage det religiøse valg for deres barn.

Den næstvigtigste grund til at fravælge dåb er, at man ikke kan sige ja til trosbekendelsen. Det kan være et udtryk for, at forældre fravælger dåb, fordi de forstår dåb som en del af en religion, de ikke kan stå inde for. Det stemmer overens med respondenternes egne kommentarer i svarkategorien ”Andre grunde” (22 procent). Flere af de adspurgte forældre noterede selv, at de havde fravalgt dåb, fordi de ikke var troende. Udsagnet ”Jeg er ikke troende” manglede simpelthen i vores række af svarkategorier, men er heldigvis fanget ind af de adspurgtes egne kommentarer. Kombinationen af den store procentdel, der markerer, at de ikke kan sige ja til trosbekendelsen og de mange udsagn om ikke-tro tyder på, at dåben blandt i hvert fald 10 procent af befolkningen bliver opfattet som en religiøs handling, man som ikke-troende fravælger. Nogle sekulariseringsteorier tager udgangspunkt i sekularisering som en nedgang i majoritetskristen tro og praksis^{26,27} Hvis faldet i dåbstal kan forbindes med en stigning i ikke-tro, tyder denne udvikling på en sekulariseringsbevægelse hos småbørnsforældrene. I vores kvalitative materiale fra Sydhavn sogn var fravalget af dåb også ofte begrundet i forældrenes ikke-tro. Derfor undersøgte vi sammenhængen mellem tro/ikke-tro og dåb/fravalg

²⁵ Ifølge individualiseringsteorier om den subjektive vending i kulturen kan man opdele religionsformer efter intern og ekstern religiøs autoritet. Religionsforskerne Heelas og Woodhead har peget på, at der sker en udvikling mod vækst i religionsformer baseret på individets egen indre autoritet og et fald i religionsformer baseret på traditionel, ekstern autoritet (Heelas et al 2005).

²⁶ Eksempelvis Davie 2005. Se bilag 3 *Forskningsoversigt og teorivalg* for en gennemgang af den valgte sekulariseringsteori.

²⁷ Udsagnet ”Jeg er et troende menneske” er taget fra værdiundersøgelserne. Fra 1981-2008 har andelen af den danske befolkning, som ser sig selv som et troende menneske, ligget ret stabilt omkring 75 procent (Lüchau og Andersen 2008, 81). Her adskiller YouGov-undersøgelsen sig ved at have en noget lavere andel af respondenter, der ser sig selv som troende mennesker. Men spørgsmålene er ikke helt sammenlignelige.

af dåb, når vi medregner alle forældre, både de med alle, nogle og ingen børn døbt.

Jeg er et troende menneske	Sp. 8c Er dit barn/ børn døbt i folkekirken?			Total
	Ja, alle mine børn er døbt i folkekirken	Ja, nogle af mine børn er døbt i folkekirken	Nej, ingen af mine børn er døbt i folkekirken	
Uenig	33 %	43 %	60,5 %	39 %
Hverken enig eller uenig	36 %	35 %	12 %	31 %
Enig	31 %	22 %	27,5 %	30 %
Total	100%	100%	100%	100%

Tabel 4: Krydstabel Jeg er et troende menneske * Er dit barn/børn døbt i folkekirken (N=1021, p= 0,000)²⁸

Hvor gruppen af forældre med alle børn døbt fordeler sig jævnt over udsagn om egen tro²⁹, er gruppen af forældre med ingen børn døbt signifikant mindre troende med 60,5 procent uenighed i udsagnet om at være et troende menneske. Når man medtager gruppens religiøse tilhørsforhold, giver det mening, at mange fravælger dåb på grund af manglende tilslutning til at være troende. 44 procent af denne gruppe tilhører ikke noget trossamfund. Derudover tilhører 31 procent folkekirken og 26 procent tilhører andre tros- eller livsanskuelsessamfund.³⁰

Forældre, som fravælger dåb	Procent
Medlem af folkekirken	31 %
Medlem af andet tros- eller livsanskuelsessamfund	26 %
Ikke medlem af tros- eller livsanskuelsessamfund	44 %

Tabel 5: Religiøst tilhørsforhold for forældre, der fravælger dåb af deres børn (N= 197)

De 26 procent, som tilhører andre trossamfund end folkekirken, afspejler den religiøse diversitet, som også spiller en rolle i forholdet til folkekirken og den folkekirkelige dåb. Den tredjestørste begrundelse for fravalg var, at

²⁸ N står for antal relevante respondenter. P-værdien angiver, hvor stor sandsynligheden er for, at den fordeling vi har fundet i vores stikprøve kunne være tilfældig. Når p-værdien er under 0,05, så er der under 5 procent chance for, at sammenhængen er tilfældig støj. Vi har i analysen valgt et statistisk signifikansniveau på 0,05.

²⁹ Tallene fra YouGov vedr. tro stemmer overens med en anden nylig undersøgelse fra Storbritannien. Her er det også lidt under 30 procent af befolkningen i alderen 25-65, som udtrykte enighed i et være et troende menneske, Gallup International 2014, 10.

³⁰ Fordelingen på andre tros- og livsanskuelsessamfund er som følger (i procent): Den romersk katolske kirke: 5,1, Andet kristent trossamfund: 6,1, Jødisk: 0,5, Islamisk: 8,6, Buddhistisk: 0,5, Hinduistisk: 0,5, Andre trossamfund: 3.

forældrene tilhører en anden religion. For den gruppe af forældre, der har fravalgt dåb, er begrundelsen altså både, at barnet skal vælge selv, og også at dåb ses som en religiøs praksis, som især de ikke-troende forældre ikke vil vælge for deres børn.

Sammenfattende peger de tre primære begrundelser for fravalg af dåb på tre samfundsmæssige tendenser: Individualisering, sekularisering og religiøs diversitet.

Medlemskab og til- eller fravalg af dåb

Kigger vi på medlemskab af folkekirken blandt alle de adspurgte forældre, finder vi den samme forbindelse mellem medlemskab af folkekirken og valg af dåb. Tabellen nedenfor viser, hvordan medlemskab af folkekirken fordeler sig, når det sammenholdes med dåbsbeslutningen.

		Medlemskab folkekirken		Total
		Ja	Nej	
Sp. 8c Er dit barn/ børn døbt i folkekirken?	Ja, alle mine børn er døbt i folkekirken	89 %	37 %	77 %
	Ja, nogle af mine børn er døbt i folkekirken	2 %	8 %	4 %
	Nej, ingen af mine børn er døbt i folkekirken	9 %	55 %	19 %
Total		100%	100%	100%

Tabel 6: Krydstabel Er dit barn/ børn døbt i folkekirken * Er du medlem af den danske folkekirke? (N=1032, p=0,000)

Tabel 6 viser, at der både er en gruppe, der har alle børn døbt, men ikke er medlemmer af folkekirken (37 procent), og en gruppe, der fravælger dåb på trods af medlemskab (9 procent)³¹. Valget af dåb har altså en stærk sammenhæng med folkekirkemedlemskab, men sagen ser anderledes ud i den gruppe, der ikke er medlemmer af folkekirken men samtidig har alle børn døbt. Det sidste er sandsynligvis et udtryk for forhandling mellem barnets forældre, fordi den endelige dåbsbeslutning ofte er et kompromis mellem dem. Vores kvalitative materiale fra Sydhavn sogn bakker også op om, at dåbsbeslutningen er afhængig af den enkelte forælders personlige overbevisning og forhandlingsstrategi uanset medlemskab – eller ikke-medlemskab – af folkekirken.

³¹ De 9 procent er beregnet ud fra alle de respondenter, der er medlemmer af folkekirken. Dvs. både stabile medlemmer og folkekirkemedlemmer med lav tilknytning. Vi fik i undersøgelsen ikke spurgt, om respondenternes partnere var medlem af folkekirken eller andet tros- eller livsanskuelsessamfund.

Ser vi på gruppen af folkekirkemedlemmer, kan den opdeles i to: de stabile og medlemmer med lav tilknytning, som overvejer at melde sig ud.³²

Dåbsbeslutning	Sp. 2B Er du medlem af den danske folkekirke?			Total
	Ja	Ja, men overvejer at melde mig ud	Nej	
Alle børn døbt	93 %	70 %	40 %	80 %
Ingen børn døbt	7 %	30 %	60 %	20 %
Total	100%	100%	100%	100%

Tabel 7: Er dit barn/børn døbt i folkekirken * Er du medlem af den danske folkekirke
(N=994, p= 0,000)

Her fravælger 30 procent af folkekirkemedlemmer med lav tilknytning dåb af deres børn. Det folkekirkemedlemskab, som man selv er i tvivl om, gives altså ikke automatisk videre til ens børn³³.

Forskelle i forældrenes kontakt til folkekirken

Størstedelen af de adspurgte forældre har som før nævnt fælles religiøst tilhørsforhold i og med, at 90 procent er døbt i den danske folkekirke. Vi spurgte også til brug af og kontakt til folkekirken ud fra ideen om, at dit miljø påvirker dine valg. Jo større kontakt du har til folkekirken, jo større er sandsynligheden for, at du vælger at få dit barn døbt jfr. Tabel 8. Hvis ingen i din familie eller blandt dine venner får deres børn døbt i folkekirken, vil du heller ikke være tilbøjelig til at vælge det.

76 procent af de adspurgte forældre har været i kirke inden for det seneste år, mest til begravelse (30 procent), dåb (28 procent) og konfirmation (25 procent). Forældrene tager del i de kirkelige handlinger³⁴, men der er forskel på graden og indholdet af kontakten, når vi inddeler respondenterne i gruppen med alle børn døbt og gruppen med ingen børn døbt³⁵. De forældre, der har alle børn døbt, kommer oftere i kirken til ovennævnte kirkelige handlinger, gudstjenester og samtaler med præst eller anden medarbejder, end de

³² Folkekirkemedlemmer med lav tilknytning udgør 10 procent af den samlede gruppe af folkekirkemedlemmer.

³³ I en tidligere norsk undersøgelse om bl.a. dåb har man også påvist, at folkekirkemedlemmerne kan opdeles i forskellige grupper, og at disse grupper har meget forskellig religiøs praksis og orientering på trods af deres tilknytning til den norske folkekirke. Her opdelte man folkekirkemedlemmerne i tre: aktivistisk/aktive kristne, kulturkristne og ikke-kristne (Høeg 2009, 65-66).

³⁴ Ved kirkelige handlinger forstås dåb, konfirmation, bryllup og begravelse/bisættelse.

³⁵ I gennemgangen af kontakten til folkekirken er gruppen, som både har børn, der er døbt i folkekirken, og børn, som ikke er døbt i folkekirken, udeladt.

forældre, der har fravalgt dåb af deres børn. Tabel 8 viser kontakten til folkekirken inden for det seneste år i procent. De to kolonner til højre viser procentfordelingen i den forældregruppe, der har alle børn døbt, og den gruppe, der har ingen børn døbt.

Procent i alt	Sp. 4 Har du igennem det seneste år haft kontakt til folkekirken i forbindelse med følgende?	Alle børn døbt / procent Base: 797 respondenter	Ingen børn døbt / procent Base: 197 respondenter
28	Dåb i familie eller vennekreds	30%	20%
25	Konfirmation i familie eller vennekreds	28,5%	12%
16	Bryllup i familie eller vennekreds	16%	14%
30	Begravelse eller bisættelse	33%	18%
10	Søndagsgudstjeneste	12%	2%
7	Hverdagsgudstjeneste (herunder børnegudstjenester og lign.)	9%	0,5%
5	Babysalmesang	6%	4%
5	Børne/ungdomskor i kirken	5,5%	4%
6	Besøg i kirken i samarbejde med skolen	6%	6%
5	Personlig samtale med præst eller anden medarbejder ved kirken	5,5%	1,5%
9	Koncerter	9%	7%
6	Sightseeing/turisme	7%	5%
23	Nej, jeg har ikke deltaget i aktiviteter i forbindelse med folkekirken	18%	41%
194			

Tabel 8: Kontakt til folkekirken gennem det seneste år

Her bliver det tydeligt, at kontakt til folkekirkelige aktiviteter har en betydning for beslutningen om dåb. Den gruppe, som fravælger dåb, er også i et miljø, der i mindre grad benytter folkekirken til livets overgange.

Ud over de aldersafhængige aktiviteter som de kirkelige handlinger finder vi de folkekirkelige kerneaktiviteter som søndagsgudstjeneste og hverdagsgudstjeneste. Man deltager primært i disse aktiviteter, fordi man er tilknyttet kirken uden anden umiddelbar anledning end ens tro. Her er der også signifikant forskel³⁶ på de to grupper, hvilket tyder på, at den forældregruppe, der har fravalgt dåb, også i langt højere grad fravælger folkekirkens kerneaktiviteter dvs. en afstandtagen fra folkekirken som trossamfund.

Nogle af svarkategorierne adskiller sig ved at have lige stor deltagelse i de to grupper, både blandt forældre, der vælger dåb, og forældre, der fravælger

³⁶ P = 0,000 for både søndags- og hverdagsgudstjeneste.

dåb. Det drejer sig om børnekor/ungdomskor i kirken, samarbejde i forbindelse med skolen og til dels også babysalmesang. At begge grupper forældre tilsyneladende deltager i babysalmesang tyder også på, at man ser folkekirkenes babysalmesang som et tilbud, man kan bruge, som man bruger andre kulturtilbud, men at det ikke nødvendigvis har betydning for valg af dåb³⁷.

Fravalg af dåb som årgangsfænomen: hvorfor forskelle på årgange?

Der er flere af de yngre forældre, som fravælger dåb i forhold til de ældre forældre, hvilket stemmer overens med det, vi ved om de faldende dåbstal på landsplan. Ved at inddele de adspurgte forældre efter årgang, er det muligt at lægge et snit ved 1970. De årgange, der er født efter 1970 fravælger i højere grad dåb end de ældre årgange. I Tabel 9 nedenfor kan man se, hvordan dåbsbeslutningen fordeler sig i forhold til årgange.

		Årgange					Total
		1980 frem	70'erne	60'erne	50'erne	40'erne	
Sp. 8c Er dit barn/ børn døbt i folkekirken?	Ja, alle mine børn er døbt i folkekirken	68%	76%	85%	82%	66%	77%
	Ja, nogle af mine børn er døbt i folkekirken	3%	2%	5%	5%	17%	4%
	Nej, ingen af mine børn er døbt i folkekirken	29%	22%	10%	14%	17%	19%
Total		100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 9: Krydstabel Er dit barn/ børn døbt i folkekirken? * Årgange (N= 1042, p= 0,000)

Når man ser på dåbsbeslutning i forhold til årgang, sker der en udvikling i tallene med dem, der er født i 1970 og senere, som viser at de yngre generationer er mere tilbøjelige til at fravælge dåb. En undtagelse er de forældre

³⁷ Her skal man dog være opmærksom på, at flere aktiviteter er aldersafhængige, derfor er det udelukkende forældre med børn i babyalderen, der har deltaget i babysalmesang. Resultatet afviger fra den rapport om babysalmesang, som Center for Samtidsreligion udgav 2014, hvor den typiske deltager i babysalmesang var medlem af folkekirken, og fik sit barn døbt: <http://samtidsreligion.au.dk/aktuelt/nyheder/nyhed/artikel/babysalmesang-hitter-i-folkekirken/> s. 24 download 310315.

i undersøgelsen, der er født i 1940'erne, som er kendetegnet ved at være en ret ateistisk og højtuddannet gruppe mænd med hjemmeboende børn under 18 år.³⁸ Lægges man skæringspunktet omkring 1970, bliver fravalgstenden- sen tydeligere.

		Født før eller efter 1970		Total
		20-44 årig	45+ årig	
Sp. 8c Er dit barn/ børn døbt i folkekirken?	Ja, alle mine børn er døbt i folkekirken	73%	83%	77%
	Ja, nogle af mine børn er døbt i folkekirken	2%	6%	4%
	Nej, ingen af mine børn er døbt i folkekirken	25%	11%	19%
Total		100%	100%	100%

Tabel 10: Krydstabel Er dit barn/ børn døbt i folkekirken? * Årgange, før og efter 1970 (N= 1032, p= 0,000)

Tabel 10 viser, at de faldende dåbstal i dag et led i en udvikling, som har været i gang længe. I 1970'erne var værdier som autoritetskritik og individualisering allerede integreret i opdragelsen og skolen, men vi ser først effekten i de yngre forældregenerationers dåbsbeslutning af i dag.

Tro og alder

Vi har tidligere set, at egen religiøsitet eller ikke-religiøsitet spiller en rolle for dåbsbeslutningen, sådan at fravalget af dåb sker på baggrund af det frie valg i kombination med egen ikke-tro. Fra 1970 og frem er der udover faldet i dåbstal også sket en udvikling i forhold til de adspurgte forældres forhold til tro. I undersøgelsen indgik en række spørgsmål om holdninger til religion, både religion som samfundsfænomen og svarpersonens individuelle religiøsitet. Et af spørgsmålene lyder: Hvor enig eller uenig er du i følgende: Jeg er et troende menneske³⁹.

³⁸ Denne gruppe markerer sig ved en stor afstandtagen fra religion i andre af undersøgelsens spørgsmål.

³⁹ Spørgsmålet er formuleret af religionssociologen Morten Thomsen Højsgaard til brug i en tidligere YouGov-undersøgelse (Højsgaard og Iversen 2013). Det er inspireret af den europæiske værdiundersøgelses spørgsmål, hvor det at være troende ofte bliver placeret højt i forhold til kirkegang i norden (Davie 2005).

Jeg er et troende menneske		Født før eller efter 1970		Total
		20-44 årig	45+ årig	
	Uenig	44,1%	31,6%	38,9%
	Hverken enig eller uenig	30,8%	32,6%	31,5%
	Enig	25,1%	35,8%	29,6%
Total		100%	100%	100%

Tabel 11: Krydstabel Jeg er et troende menneske * Årgange, før og efter 1970
(N=1031, p= 0,000)⁴⁰

I Tabel 11 ser vi, at det at forstå sig selv som troende er faldet markant i de yngre forældregenerationer født efter 1970. Faldet stemmer overens med den anden samfundsmæssige ændring mod større religiøs forskellighed, hvor samfundet både har flere forskellige religioner, men også en større gruppe uden religiøs tilknytning. Den manglende tro kan både være et tegn på sekularisering, men også individualisering, hvor individets egen overbevisning er styrende for dets handlinger. Hvis du ikke er et troende menneske, fravælger du i højere grad dåb for dine børn.

Ændring i holdning til dåb

YouGov-undersøgelsen inkluderede også et spørgsmål om de adspurgte forældres syn på dåben. Hvis vi tager udgangspunkt i en samfundsmæssig sekularisering er vores forventning⁴¹, at småbørnsforældrene i mindre grad vægter dåbens kristne elementer. Svarkategorierne går fra at se dåben som et kulturelt ritual uden religiøst indhold til at vægte dåbens kristne betydning. Spørgsmålet er en videreførelse fra en tidligere nordisk undersøgelse, som viste, at danskerne især forstod dåben som tradition og religion.⁴²

⁴⁰ Tabellens resultater kan ikke sammenlignes med det tilsvarende spørgsmål fra den Europæiske Værdiundersøgelse (EVS). I EVS er spørgsmålene rettet mod det almene, mens det i undersøgelsen her er rettet mod kirken. Spørgsmålet er i EVS desuden stillet sammen med andre svarkategorier end i undersøgelsen her.

⁴¹ Med udgangspunkt i vores teoretiske ramme for projektet, se bilag 3 *Forskningsoversigt og teorivalg*.

⁴² Spørgsmålet er taget fra den nordiske RAMP-undersøgelse (Gustafsson og Pettersson 2000). Her bliver kategori A betegnet som en civil forståelse af dåbshandlingen. Vi har valgt at betegne kategori A som et udtryk for en kulturel forståelse uden religiøst indhold.

		Født efter 1970	Født før 1970	Total
Sp. 5 Man kan se på barnedåb på forskellig måde. Hvilket af følgende udsagn ligger tættest på, hvordan du ser dåben?	A. Dåben som sådan har ingen religiøs betydning, men giver forældrene en anledning til at markere at familien og samfundet har fået et nyt medlem	31%	22%	28%
	B. Dåben markerer at barnet skal tilhøre folkekirken på samme måde som de fleste andre børn, men det betyder ikke at barnet skal opdrages på nogen særlig måde	35%	35%	35%
	C. Dåben markerer at forældrene gerne vil have at barnet skal vokse op som kristen	22%	30%	25%
	D. Dåben markerer at barnet bliver medlem af det fællesskab som kirke og menighed udgør	12%	13%	12%
Total		100%	100%	100%

Tabel 12: Krydstabel Syn på dåben * Årgang (N= 989, p= 0,003)

Tabel 12 viser, at der er signifikant forskel på de generationer, der er født før og efter 1970 i spørgsmålet om syn på dåben. Mens den forældregruppe, der er født før 1970 vægter dåbens religiøse indhold (kategori C og D), ser den yngre gruppe af forældre mere dåbshandlingen som et kulturelt ritual uden religiøst indhold (kategori A). Begge grupper fordeler sig dog over dåben som kulturelt, traditionsbærende og religiøst ritual. Dette stemmer også overens med dåbens mangefacetterede rolle som både social tradition og religion. Den større tilslutning i de yngre generationer til dåbens kulturelle funktioner spejler på nogle måder tidligere tiders sammenknytning af kirke og medborgerskab i samfundet. I vores kvalitative interviews er der ingen af forældrene i Sydhavn sogn, der nævner den kulturelle funktion løsrevet religiøst indhold. For forældrene i Sydhavn sogn forstås dåben i højere grad som religiøs. Det vi kan konkludere er, at der i vores landsdækkende materiale er ved at ske en ændring i den måde, især de yngre forældre forstår dåben på, som kan have noget at gøre med de faldende dåbstal. At de yngre forældre forstår dåben som mindre kristen end tidligere kunne pege på en sekularisering af dåben. Hvis man først og fremmest forstår dåben som en kulturel funktion, er det måske nemmere at vælge den fra.

Uddannelse og dåb

Fra tidligere undersøgelser ved vi, hvilke faktorer der spiller ind på dåbsbeslutningen på kommuneniveau. Religionssociologen Peter Lüchau har ved hjælp af data fra Danmarks Statistik vist, at en høj dåbsprocent i en kommune

afhænger af både geografi/miljø, religiøsitet og ressourcer.⁴³ Lüchau konkluderer, at en høj dåbsprocent korrelerer med høj gennemsnitsalder, høj uddannelsesfrekvens, høj folkekirkemedlemskabsfrekvens, høj fødealder for kvinder og lav befolkningstæthed. Det er med andre ord de højtuddannede folkekirkemedlemmer, der får børn sent i livet og er bosat i landkommuner, der er særligt tilbøjelige til at vælge dåb for deres børn.

I vores materiale er der også en sammenhæng mellem geografi, uddannelse og dåbsbeslutning. Ser vi på geografisk fordeling, er det ikke overraskende i København, at fravalget af dåb især finder sted. Her er det 34 procent af de adspurgte forældre, der har fravalgt dåb for alle børn mod 8 procent i Nordjylland.

Er dit barn/dine børn døbt i folkekirken?	Region					Total
	Hovedstaden	Sjælland	Syddanmark	Midtjylland	Nordjylland	
Ja, alle mine børn er døbt i folkekirken	62 %	86 %	84 %	82 %	87 %	77 %
Ja, nogle af mine børn er døbt i folkekirken	4 %	1 %	2 %	6 %	5 %	4 %
Nej, ingen af mine børn er døbt i folkekirken	34 %	13 %	14 %	13 %	8 %	19 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabel 13: Krydstabel Er dit barn/dine børn døbt i folkekirken * Region
(N=1042, P=0,000)

Tabellens inddeling i regioner maskerer desværre graden af urbanisering inden for regionernes grænser. Vi kan derfor ikke se, om dåbsprocenten i Århus er lavere eller højere end i København. Men en kortlægning af dåb og urbanisering i Danmark godtgør, at dåbstallene på landsplan er lavere i mere urbaniserede områder.⁴⁴ Det kan skyldes, at der er flere indvandrere i de større byer og at indvandrere typisk ikke er medlemmer af folkekirken.⁴⁵ Det

⁴³ Lüchau 2014, 177 (trykt eksemplar).

⁴⁴ Rasmussen 2014, se Bilag 1; Lüchau 2014.

⁴⁵ Indvandrere er mindre tilbøjelige til at melde sig ind i folkekirken, ligesom der statistisk set er meget få indvandrere, der er medlem af folkekirken (Kleinbeck 2007, 105). Lüchau påviser i sin undersøgelse, at indvandrere spiller en forskel for dåbstallene i de større byer, dvs. jo flere indvandrere, jo lavere dåbsprocent. Men tilstedeværelsen af

kan også have en betydning, at der i urbaniserede områder er flere forældre med lange uddannelser. Som sagt fandt Lüchau frem til, at det især var forældre med lange uddannelser/ældre mødre bosat i landområder, der fik deres børn døbt.⁴⁶ Her er der altså en positiv sammenhæng mellem lang uddannelse og høj dåbsprocent. I modsætning hertil viser tallene fra YouGov, at det særligt er de højtuddannede forældre, der fravælger dåb blandt undersøgelsens respondenter. Tabellen nedenfor viser fordelingen på uddannelse og børn døbt/ikke døbt.

Dåbs- slut- ning		Angiv venligst din højeste gennemførte uddannelse?								Total
		Grund- /folke- skole	Almen- gymnasial uddan- nelse (STX/HF)	Er- hvervs- gymna- sial ud- dan- nelse (HH/HTX /HHX)	Er- hvervs- faglig uddan- nelse	Kort vi- dere- gå- ende uddan- nelse under 3 år	Mel- lem- lang vi- dere- gå- ende uddan- nelse 3-4 år	Lang videre- gå- ende uddan- nelse 5 år eller mere	Forsker- uddan- nelse (f.eks. PHD)	
Alle børn døbt	93 %	82 %	90 %	83 %	82 %	80 %	73 %	63%	80%	
Ingen børn døbt ⁴⁷	7 %	18 %	10 %	17 %	18 %	20 %	27 %	38%	20%	
Total	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	

Tabel 14: Krydstabel Er dit barn/dine børn døbt i folkekirken * Uddannelsesniveaue
(N=1042, gamma=0,216, p=0,000)

Tabellen viser, at andelen af forældre, der har fravalgt dåb for alle deres børn, stiger sammen med uddannelseslængde. Gruppen af forældre, der har en almen gymnasial uddannelse skiller sig ud. Denne uddannelseskategori dækker over de forældre, der er studerende, men endnu ikke har færdiggjort deres uddannelse. Derfor placerer mange forældre fra denne gruppe sig potentielt et andet sted i tabellen. Af de forældre, der har grundskole som længste uddannelse, er det syv procent, der ikke har nogen børn døbt. I den modsatte ende af spektret placerer gruppen af forskeruddannede sig med en fravalgsprocent på 38. Det peger på, at uddannelse påvirker dåbsbeslutningen i negativ retning, hvilket er et andet resultat end Lüchaus undersøgelse

indvandrere med andre kulturelle og religiøse traditioner påvirker ellers ikke danskernes dåbsbeslutning (Lüchau 2014, 176).

⁴⁶ Lüchau overvejer, om uddannelse eller kvinders fødealder er vigtigst for dåbsprocenten, da det ikke kan ses i tallene. Lüchau argumenterer for, at alder vender den sædvanlige uddannelseseffekt. Lüchau 2014, 173.

⁴⁷ Gruppen der både har døbte børn og ikke-døbte børn er ikke medtaget i tabellen.

peger på. Men da Lüchhaus undersøgelse arbejder med data på kommuneniveau og YouGov-undersøgelsen tager udgangspunkt i data på individniveau, kan man ikke sammenligne de to undersøgelses resultater direkte.

Vi kan konkludere, at uddannelse og urbanisering umiddelbart har en stærk sammenhæng med dåbsbeslutningen i YouGov-materialet, hvilket også stemmer overens med dele af sekulariseringsteoriene.⁴⁸ Vores kvalitative materiale nuancerer sammenhængen mellem fravalg af dåb og uddannelsesgrad, da fravalget af dåb skete på tværs af uddannelsesniveau og med baggrund i samme argumentation om barnets frie valg. Men her kan urbaniseringsgrad – forældre i København – muligvis være en stærkere faktor end uddannelse.

Kulturel orientering og dåb

Blandt de adspurgte forældre har uddannelse en sammenhæng med dåbsbeslutning, men man kan også spørge, hvad uddannelse dækker over? I undersøgelsen medtog vi en række spørgsmål om livsstil for at undersøge, om fravalget af dåb kunne være bundet til bestemte segmenter i samfundet.⁴⁹

Sociologen Steen Marquard Rasmussen er i forbindelse med tidligere undersøgelser af folkekirken og dens medlemmer⁵⁰ kommet frem til, at man kan inddele både folkekirken og befolkningen som helhed efter forskellige kulturelle orienteringer. Den kulturelle orientering er et sociologisk redskab, som kan pege på bestemte segmenters præferencer i forhold til bl.a. religion og kultur.⁵¹ Se i øvrigt Rasmussen (Bilag 5) for en yderligere forklaring af de kulturelle orienteringer. I det danske dåbsmateriale kan de adspurgte forældre inddeles i følgende fem kulturelle orienteringer.

- A: De finkulturelle (8 procent)
- B: De utraditionelle feinschmeckere (43 procent)
- C: De pragmatisk eksperimenterende (28 procent)
- D: De jordbundne (8 procent)
- E: De kulturelle generalister (13 procent)

De kulturelle orienteringer er til dels knyttet til alder, så kategorierne A og D er mest repræsenteret i de ældre dele af den danske befolkning. Derfor er

⁴⁸ Eksempelvis Bruce 1996.

⁴⁹ Spørgsmålene inkluderede musiksmag, TV-forbrug, restaurantbesøg mm., se Bilag 5 for data om alle livsstilsspørgsmål.

⁵⁰ Rasmussen 2014b.

⁵¹ Rasmussen har baseret sin model for kulturel orientering på tysk forskning inden for livsstil og kristendom bl.a. Otte 2005.

de heller ikke stærkt repræsenteret blandt dåbsprojektets børneforældre. Tabellen nedenfor viser, hvordan forældre med alle døbte børn og ingen døbte børn fordeler sig i forhold til kulturel orientering.

Dåbs-beslutning	Kulturel orientering					Total
	A Finkulturelle	B Utraditionelle feinschmeckere	C Pragmatisk eksperimenterende	D Jordbundne	E Kulturelle generalister	
Alle børn døbt	71%	77%	85%	87%	81%	80%
Ingen børn døbt	29%	23%	15%	13%	20%	20%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tablet 15: Krydstabel Er dit barn/dine børn døbt i folkekirken * Kulturel orientering⁵²
(N=1042, p=0,18)

De forældre, der har en jordbunden (D) og pragmatisk eksperimenterende (C) kulturel orientering er mere tilbøjelig til at vælge dåb end de forældre, der har en finkulturel orientering (A). Her spiller uddannelse også en rolle, da gruppe D har langt kortere uddannelser end gruppe A, som typisk er højtuddannede. Sammenhængen mellem uddannelse og dåbsbeslutning går altså igen i de kulturelle orienteringer.

Både A og D er som sagt knyttet til alder, og disse to grupper er også stærkest repræsenteret blandt de ældre forældre, ligesom de i vores sample dækker ret få procent. Kulturel orientering spiller en rolle i forhold til de ældre forældregrupperes dåbsbeslutning, men de sidste års markante fald i dåbsprocent sker blandt de yngre forældre, der i højere grad kan kategoriseres som kulturelle generalister. Hvis vi vender blikket mod de tre største grupper B, C og E, så varierer gruppen af forældre med alle børn døbt fra 77,4 procent (B) til 87,2 procent (D), en forskel på næsten ti procentpoint. Dåbsbeslutningen har altså en sammenhæng med bestemte segmenter i samfundet, men da andelen af forældre med alle børn døbt er over 70 procent i samtlige kulturelle orienteringer skal man være varsom med at tolke materialet for hårdt, da det i alle fem grupper er et klart flertal, der vælger at få deres børn døbt.

Da modellen med de kulturelle orienteringer ikke har været i brug i andre undersøgelser, har vi ikke mulighed for at sige, om de adspurgte børneforældre adskiller sig i forhold til den danske befolkning som helhed. Men det, vi

⁵² Gruppen af forældre, der både har børn, der er døbt og børn, der ikke er døbt, er ikke medtaget i tabellen.

kan pege på, er, at de yngre forældre⁵³ i særlig grad orienterer sig som kulturelle generalister. De kulturelle generalister er kendetegnet ved, at de plukker fra alle kulturelle orienteringer. Da den faldende dåbsprocent på landsplan er knyttet til de yngre forældre i materialet⁵⁴, er det værd at hæfte sig ved den yngre gruppe af forældre. Ud fra individualiseringsteori ville man kunne kalde denne gruppe puslespilsindividualister, fordi deres kulturelle identitet ikke er bundet til de dimensioner, som ellers er styrende for inddelingen i de ældre befolkningsgrupper.⁵⁵ Om orienteringen som kulturel generalist spiller en rolle for dåbsbeslutningen kan vi ikke sige, men umiddelbart er der flere forældre i denne gruppe, som har fravalgt dåb for deres børn, end i grupperne C og D. Det er nødvendigt med data fra mere repræsentativt landsdækkende studier for at kunne afprøve forklaringsmulighederne i modellen for kulturel orientering fuldt ud.

Resultater fra YouGov-undersøgelsen

De vigtigste resultater fra YouGov-undersøgelsens landsdækkende materiale er:

- De vigtigste grunde for at vælge dåb er tradition, nation og markering af at barnet får navn
- De vigtigste grunde til at fravælge dåb er at barnet skal vælge selv, at man ikke kan sige ja til trosbekendelsen, eller at man tilhører en anden religion
- Fravalg af dåb er ofte knyttet til forældrenes ikke-tro
- Kontaktflade til folkekirken spiller en rolle i valg eller fravalg af dåb
- De yngre forældregenerationer, som er født efter 1970, fravælger i højere grad dåb, ligesom de er mindre troende og i højere grad forstår dåben som en kulturel markering uden religiøs indhold

Sammenfattende viser YouGov-undersøgelsens landsdækkende materiale, at de faldende dåbsprocenter er et resultat af flere samfundsmæssige bevægelser, hvoraf individualisering er den stærkeste⁵⁶. Dernæst afspejler forældrenes fravalg af dåb både en samfundsmæssig sekularisering, som på

⁵³ I gruppen af forældre, der er født efter 1980, er der 18 procent, der kan kategoriseres som kulturelle generalister.

⁵⁴ Ud fra antagelsen om at faldet i dåbsprocent på landsplan er bundet til de yngre forældres fravalg af dåb.

⁵⁵ Det er også muligt, at kategorien kulturel generalist er bundet til det at være ung og altså har at gøre med den enkeltes livsløb.

⁵⁶ Jfr. Tabel 3.

individniveau kommer til udtryk ved ikke-tro, og derudover også en større samfundsmæssig religiøs diversitet.

Sydhavn sogn – en kvalitativ interviewundersøgelse

Præsentation af et modelsogn

YouGov-undersøgelsen peger på en række tendenser på landsplan i forhold til dåben. For at komme helt tæt på årsager til valg af dåb eller ikke-dåb, og holdninger til kristendom blandt småbørnsforældre, er YouGov-undersøgelsen suppleret med en kvalitativ interviewundersøgelse i Sydhavn sogn i Vor Frue-Vesterbro provsti, Københavns Stift. Sydhavn sogn blev valgt, fordi det er et sogn med stor variation i beboersammensætning og levestandard⁵⁷, og vi derfor formoder, at en undersøgelse her kan give os resultater, som kan anvendes i en bredere sammenhæng end den lokale.⁵⁸

Undersøgelsen lægger sig i forlængelse af en række undersøgelser af befolkningens holdninger til kristendom i Københavnsområdet, som indledtes med religionssociologen Per Salomonsen. Salomonsen interviewede i slutningen af 1960'erne 123 københavnere til sin disputats *Religion i dag*.⁵⁹ I *Folk og folkekirke - Kirkens plads i menneskers hverdagsliv og tankeverden*, som udkom i 1991 undersøgte etnolog Inger-Marie Børgesen kristendom og religion blandt danskerne.⁶⁰ Børgesens undersøgelse er lidt udenfor kategori, da hun medtager sogne fra hele Danmark, men altså også fra København. Nynne Helge undersøgte arbejdererindringer som kilder til forholdet til religion og folkekirken i perioden 1870-1950 i *Familien Jensen og Vorherre*.⁶¹ Med fokusgruppeinterviews har religionssociolog Ina Rosen ført traditionen for københavnerundersøgelser helt op til i dag, da hun i 2009 udgav sin *I'm a Believer – but I'll be Damned if I'm Religious*.⁶² Vi ser et slægtskab med undersøgelserne i Københavnsområdet, da vi også på kvalitativ interviewbaseret undersøgelse af almindelige danskeres syn på religion og kristendom.

Sognebeskrivelse⁶³

Sydhavnen rykkede ind i danskernes bevidsthed, da vi i 1972 fik en statsminister fra kvarteret, Anker Jørgensen, fagbevægelsens mand, og selv rundet

⁵⁷ For en beskrivelse af sognetyper i Danmark se Sørensen 2011, 105-108.

⁵⁸ Om dåbspraksis i Danmark læs Sørensen 2011 og Teologisk Pædagogisk Center (red.) 2008.

⁵⁹ Salomonsen 1971.

⁶⁰ Børgesen 1991.

⁶¹ Helge 1996.

⁶² Rosen 2009.

⁶³ Kilderne til afsnittet er som følger: Interviews og samtaler med beboere, præster, ansatte ved kirken, ejendomsmægler og vuggestueansatte, suppleret med feltobservationer foretaget af undersøgerne i Sydhavn sogn i perioden 1. sept. 2014-31. marts 2015. Desuden er anvendt sogne- og distriktsprofiler udarbejdet af Kirkefondet efteråret 2014 (se

af arbejderbevægelsen. Da Anker blev statsminister, boede han med sin Ingrid i hjertet af Sydhavn sogn, i det klassiske arbejderkvarter Frederiksholm, i lejligheden 3. sal til højre på Borgbjergsvej nr. 1. Og som den arbejder han var, takkede han nej til at bo i embedsboligen på Marienborg, men blev boende i sin lejlighed. I alt boede Anker i Sydhavn sogn i 49 år, inden han i 2008 flyttede på plejehjemmet Plejebo. Anker Jørgensens liv fortæller historien om hvordan man tidligere levede sit liv i Sydhavn sogn: her får man en lejlighed gennem den almennyttige boligforening, og så bliver man boende, til man næsten skal bæres derfra.

Ved siden af det ordnede liv i boligforeningerne, har der i Sydhavn sogn traditionelt været mulighed for at skabe sig en alternativ tilværelse. Kystområdet langs Sydhavn sogn var losseplads i 1950'erne, ligesom Valbyparken var losseplads fra 1913-1970'erne⁶⁴. Flyttede man i 1930'erne og 1950'erne fra landet til byen uden at kunne finde arbejde, var lossepladsen et område, hvor man kunne forsøge at overleve som "tingfinder", - tingene kunne sælges, eller bruges til at bygge et skur langs randen af lossepladsen, hvor man kunne slå sig ned.⁶⁵ Således opstod en slumby, som senere blev til haveforeningerne, som der derfor er mange af i området.

Sydhavn sogn er under forvandling. Administrative sammenlægninger har gjort, at Sydhavn sogn i dag ikke længere består af Frederiksholm alene, men også det tidligere Sjælør sogn, og også det helt nye kvarter Tegholmen og Sluseholmen på den anden side af Sydhavnsgade. Byfornyelsen på Vesterbro har gjort, at mange af de svageste beboere fra Vesterbro er rykket videre til Sydhavn sogn, og sammen med de ressourcetsvage, som i forvejen boede i Sydhavn sogn, har gjort området til et af Københavns fattigste. Alligevel er det karakteristisk for Sydhavn sogn, at der mere end andre steder i København er flere familier, som bor i kvarteret gennem generationer og har tætte familiebånd. Samtidig er markedsmekanismerne ikke slået igennem, da en større del af boligmassen er almennyttige boliger. Bysociologisk set gør det en forskel til brokvartererne, hvor den massive byfornyelse har skiftet en masse beboere ud. Det samme er ikke sket i Sydhavn sogn, og det har gjort det muligt at bevare kvartersidentiteten, som Sydhavn sogn som ét af de sidste kvarterer i København stadig har.⁶⁶

Bilag 6-9), samt tal fra Danmarks Statistik, samt information fra hjemmesider, som i hvert tilfælde angives som kilde.

⁶⁴ John M. Eriksen: Lossepladser og opfyldning i København, 1986. http://kk.sites.it-era.dk/apps/kk_pub2/pdf/797_owE9JqxtJs.pdf download 160415.

⁶⁵ <http://www.kalvebod.dk/historien.asp> download 160415.

⁶⁶ Samtale med professor i sociologi John Andersen, Roskilde Universitet, som selv bor i haveforening i Sydhavnen, 090315.

Kvartersidentiteten viser sig bl.a. gennem det politiske, hvor det socialdemokratiske før udbygningen med Teglholmen og Sluseholmen har fyldt alt rent politisk. Som gammelt arbejderkvarter har man traditionelt bakket solidt op om Socialdemokratiet.⁶⁷ Området hører til blandt de politisk mest venstreorienterede i Danmark, idet de fire afstemningssteder i Sydhavn sogn tilsammen gav Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten mellem 62 og 69 procent af stemmerne ved sidste kommunalvalg⁶⁸. Boligforeningerne, AKB og 3B, og deres frivillige bestyrelser er omdrejningspunkt for mange sociale aktiviteter. Sammen søsættes projekter, som skal løfte de ressourcetsvage og dermed hele bydelen.⁶⁹ Her foregår et stort bolig-socialt arbejde gennem projektet Sammen om Sydhavnen⁷⁰, som med bydelsmødre, sociale viceværter, fædregrupper og sundhedsambassadører forsøger at gøre det bedre at bo i området.

⁶⁷ Sognepræsterne i Sydhavn sogn, 230914.

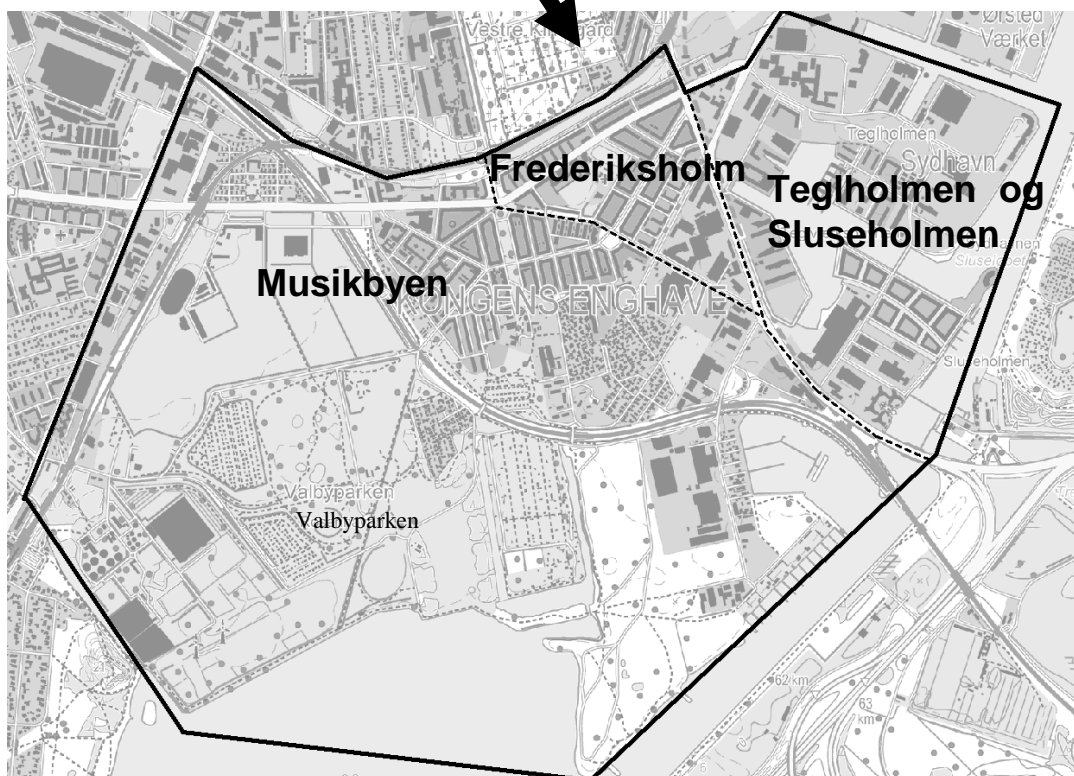
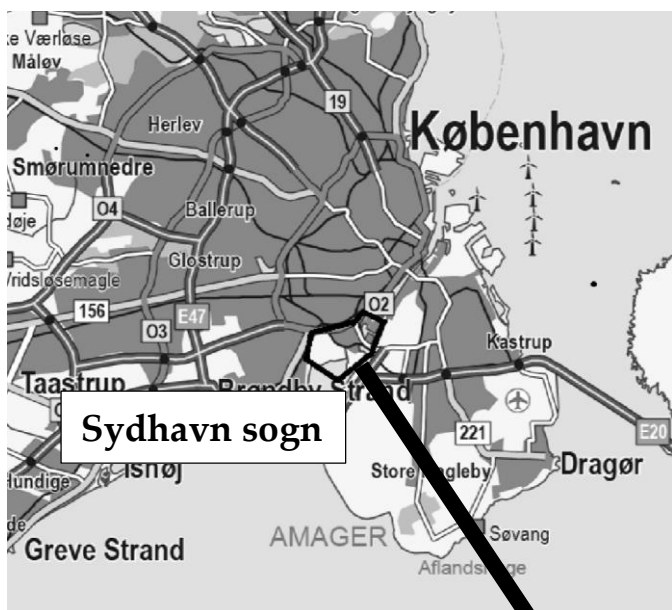
⁶⁸ <http://da.wikipedia.org/wiki/Sydhavnen> 200215.

⁶⁹ Helhedsplanen hedder Sammen om Sydhavnen og administreres af KAB, der er 4 fuldtidsansatte og 2 deltidsansatte i projektet samt skiftende projektmedarbejdere, praktikanter osv. Helhedsplanen dækker AKBs og 3Bs almene boliger bestående af i alt 22 afdelinger, 3464 lejemaal og 5820 beboere.

⁷⁰ <http://sammenomsydhavnen.dk/om-sammen-om-sydhavnen>.

Sydhavn sogn:

Oversigtskort og sognekort med distriktsgrænser som stiplede linjer.

De tre forskellige kvarterer i Sydhavn sogn

Frederiksholm

Hjertet af Sydhavn er Frederiksholm, hvor Anker Jørgensen boede. Kvarteret består hovedsagelig af 5-etages karréjendomme fra 20'erne, som er bygget i røde mursten med sprossede vinduer, og altså overvejende almene boliger og kun få andelslejligheder og ejerlejligheder.⁷¹ Kvarteret danner en trekant mellem Sydhavnsgade og Borgmester Christiansens gade, og består stort set kun af boliger. Den almennyttige boligforening AKB har 17 afdelinger i Sydhavn, hvoraf langt de fleste ligger i Frederiksholm omkring hande­lsgaden Borgbjergsvej. Her ligger der også lidt butikker, et apotek, en bodega og en Fakta. Mellem Borgbjergsvej og Ring 2 finder man Ellebjerg skole og sognekirken Frederiksholms kirke lige op til haveforeningen Frem med den karakteristiske dam i midten.

Blandt de gamle Sydhavnere finder man gerne en ret rå tone, fortæller sognets præster - man sætter en ære i at sige tingene, ”som de er”. Bydelen er et gammelt havnekvarter, og sømandstonen er ikke forsvundet, ligesom der stadig er aktive erhvervsfolkere i sognet.

Musikbyen

I Musikbyen er mange veje opkaldt efter komponister som Mozart, Spontini og Thomas Koppel. Kvarteret var tidligere en selvstændig enhed, Sjelør sogn, men sognet blev lagt sammen med Frederiksholm sogn i 2005. Sjelør kirke på Wagnersvej, lige ved kulturhuset Karens Minde, blev solgt til KFUM-spejderne i 2009.

Boligblokkene i Musikbyen er lavere med kun 3 etager, der er små forhave og vejtræer langs vejene, og grønne gårdrum mellem husene. Kvarteret har gennemgået de første skridt til lidt byfornyelse og fået renoveret det gennemgående strøg ad Mozartsvej. Her forsøger nogle få handlende at holde liv i gaden, men ikke meget overlever udover bedemandsforretningen, bodegaerne og Superbrugsen.

Her findes flere lidt skæve bebyggelser. Haveforeningerne, som består af både fritids- og helårsbeboelser, lægger bolig til hvad man kan karakterisere som en lidt skjult, kreativ klasse. Haveforeningerne er hjemsted for en særlig boform, idet de giver mulighed for at bo i eget (lille) hus tæt på København, men stadig til helt andre priser end i nærliggende Valby. Havebyen Mozart er gået på det frie marked, og her handles de lejede grunde og huse frit, med voldsomme prisstigninger gennem de sidste år. De andre haveforeninger arbejder med ventelister, og her kommer man typisk kun ind ved at være i

⁷¹ Samtale med ejendomsmægler i området 170315.

familie med haveforeningsbeboere. Langs kanalerne og andre steder i de gamle havneområder hersker en selvbyggerkultur, hvor mennesker slår sig ned og begynder at bygge op uden byggetilladelse. Håbet er for flere, at de med tiden kan få status af beboelse, hvis kloakering og andet lever op til standarderne, men det er kun de særligt ressourcestærke selvbyggere, som kommer så langt.

Kvarterets regulære lejligheder er fordelt mellem andels- og ejerlejligheder, men også mange almennyttige boliger. Boligforeningen 3B har 6 afd. i Musikbyens nordvestlige del mod Ring 2, plus 2 særlige afd. for hjemløse. På den anden side af Valby Idrætspark ligger Kollegiet på Gammel Køge Landevej, som arbejder med at hjælpe hjemløse mænd ud i egen bolig⁷².

Tegholmen og Sluseholmen

Den nyeste del af Sydhavn sogn består af områderne Sluseholmen og Tegholmen, som er bygget på gammelt industriområde. Tegholmen er stadig meget ny, med åbne områder som venter på bebyggelse, og træer, som er så nyplantede at de ikke kan fylde gårdrummene ud. Men livet leves her blandt de arkitekttegnede boligblokke, og de små græsdækkede legepladser præges af børnescootere og skovle. Tegholmen er nyest, og hjemsted for mange

⁷² <http://kollegiet.info/vores-tilbud/om-vores-maalgruppe/> 190215. Mange af det gamle Sydhavns beboere har brug for støtte til at få hverdagen til at hænge sammen og kommer derfor i et af værestederne i bydelen. Lige op ad Sydhavn station holder Værestedet SV til i et lille træhus med have og petanquebane. Målgruppen er her yngre mænd, som på Værestedet har et sted at være uden at der kigges efter deres ølflasker og store hunde. Tidligere skabte grupper af øldrikkende mænd med store hunde en del utryghed på gaden i området, men efter Værestedets etablering er deres ophold flyttet hertil, hvor de opbygger socialt fællesskab omkring aktiviteter. Værestedet drives af organisationen WeShelter, som er navnet på det tidligere Missionen blandt Hjemløse (<http://weshelter.dk/det-goer-vi/varesteder/vaerstedet-sv/> download 190215). På hjørnet af Ring 2 og Peter Sabroes gade, lige ved Haveforeningen Frem, ligger SydhavnsCompagniet, som driver et medborgercenter med mange frivillige. Her er værested og mulighed for deltagelse i forskellige aktivitetsgrupper. Målgruppen er samfundets svageste, og centret har som formål at hjælpe borgerne til at opbygge indbyrdes netværk og få kontakt med arbejdsmarkedet igen. Medborgercentret er opstået i partnerskab mellem Kristeligt Studentssettlement, Missionen blandt Hjemløse, de almennyttige boligforeninger og Københavns Kommune (<http://www.sydhavnen.dk/> download 170215). Aktivitets- og samværsstedet Amadeus på Borgbjergsvej, også i Frederiksholm, er oprettet i 1990 i et samarbejde mellem Missionen blandt Hjemløse samt Sjælør og Frederiksholm Sognes menighedsplejer, og får stadig støtte fra Københavns Kommune, Socialministeriet, Frederiksholm Menighedspleje og private. Målgruppen er ensomme, hjemløse og socialt dårligt stillede (WeShelter er det nye navn for det tidligere Missionen blandt Hjemløse, som udfører socialt arbejde på et kristent grundlag. <http://weshelter.dk/det-goer-vi/varesteder/amadeus/> download 160215).

mennesker med gode indtægter, som bor til leje eller har købt en af de nye lejligheder med åbne køkkenalrum og store altaner.

I Teglholmen kan man i modsætning til i Frederiksholm og Musikbyen også gå på arbejde eller studere. Tilbage fra industrialiseringens tid har der ligget store produktionsvirksomheder på Teglholmen, men i dag er mange flyttet ud. MAN Diesel & Turbos udviklings- og testafdeling med ca. 2000 arbejdspladser⁷³ er dog tilbage, og her ligger desuden TV2's Københavnsstudie, sammen med uddannelsesinstitutioner som Ålborg Universitets Københavns-campus i Nokias gamle bygning og UCC Københavns pædagoguddannelse.

Hvor Teglholmen stadig står ufærdig og rå som en københavnsk variant af Detroit, er Sluseholmen en lille eksklusiv udgave af Amsterdam med vand alle vegne. Husene er flere steder bygget helt ned til vandet, og mellem de små karréer ligger afskærmede gårdrum med legepladser.⁷⁴ Også her kan lejlighederne købes eller lejes. Gaderne hedder navne som Ben Websters vej og Ernie Wilkins' vej, opkaldt efter musikere for at skabe et geografisk link til den ældre del af Sydhavn sogn, hvor der også er et kvarter med musiker-navne.

Hvem bor i Sydhavn sogn?

Demografi og tilknytning til folkekirken

Det er ikke kun historie og geografi, som adskiller de tre kvarterer i bydelen Sydhavn.

I Sluseholmen koster en 2-værelses lejlighed fra ca. 8000 i leje om måneden, mens en lejlighed i Frederiksholm kan fås for 3.356 pr. måned.⁷⁵ Det samme gælder for markedet for ejerlejligheder, hvor en 2-værelses på 63 m² i Musikbyen kan fås for ca. 6.000 netto om måneden, mens 67 m² og 2 værelser koster ca. 10.000 netto i Sluseholmen.⁷⁶ Boligmassen har stor indflydelse på, hvem der bor hvor i Sydhavn sogn.

⁷³ <http://www.business.dk/industri/tilbagegang-for-man-diesel> download 310315.

⁷⁴ Sydhavn skole er så ny, at dens 230 børn stadig huses i pavilloner, mens bygningerne bliver klar til august 2015. Ellebjerg skole ligger i det gamle Frederiksholm ved kirken. Københavns kommune arbejder aktivt for at børn fra forskellige samfundslag skal gå i skole sammen, og børn fra Teglholmen og Sluseholmen går derfor ikke nødvendigvis i Sydhavn skole, men på enten Ellebjerg eller Bavnehøj. Det har frustreret en del af de nye beboere, som netop havde glædet sig til at børnene kunne gå i skole i fred for tung trafik, mens de nu sendes tværs over Sydhavns-gade eller Vasbygade for at gå i skole. Konsekvensen er, at en del af børnene i området går på privatskole uden for bydelen.

⁷⁵ <http://www.kab-bolig.dk/boligsoegende/soeg-bolig/afdelingsvisning/afdeling-frederiksholm--karre-1.aspx?View=Apartments> download 310315.

⁷⁶ <http://www.boligsiden.dk/resultat/6138c50638764011a0eb3e6daa9186a4> download 310315.

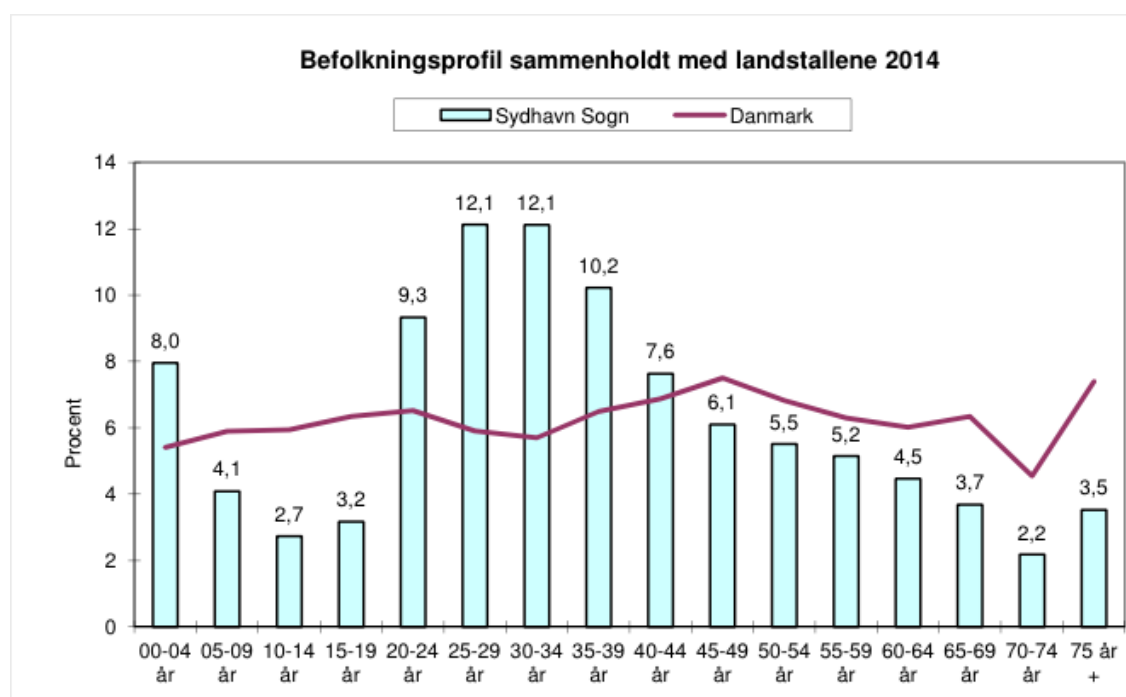
Aldersfordeling

Sydhavn sogns beboere fordeler sig med ca. 25 procent i hver af kvartererne Frederiksholm og Teglholmen/Sluseholmen, mens ca. halvdelen bor i Musikbyen (Tabel 16).

	Frederiksholm	Musikbyen	Teglholmen/Sluseholmen	Hele Sydhavn sogn
Beboere i antal personer	4.164	8.066	4.579	16.809
Beboere i procent	25 %	48 %	27 %	100 %

Tabel 16: Beboere i Sydhavn sogn fordelt på distrikt

Befolkningssammensætningen har udviklet sig markant. Indbyggerantallet i Sydhavn sogn er vokset med 48,9 procent siden 1996, altså på knap 20 år. Samtidig er der kommet flere 0-19 årige, heraf en stigning i 0-4 årige på 122 procent. Gruppen af voksne (25-44 årige) er vokset med ca. 67 procent.⁷⁷

Tabel 17: Befolkningsprofil sammenholdt med landstallene 2014⁷⁸

Tabel 17 viser befolkningen i Sydhavn sogn fordelt efter aldersgrupper (lyse felter), sammenholdt med landsgennemsnittet (mørk linje). Sammenlignet med tal for hele Danmark har Sydhavn sogn en overvægt af børn under

⁷⁷ Sogneprofil Sydhavn sogn 2014, Kirkefondet, 6.

⁷⁸ Tabellen stammer fra Sogneprofil, Sydhavn sogn, Kirkefondet, 6.

4 år, samt unge voksne og voksne mellem 20-39. Til gengæld bor her færre store børn og teenagere (5-19 årige), samt ældre voksne. Sydhavn sogn er altså præget af mange småbørnsfamilier, men ikke mange familier med teenagere, og færre ældre end landsgennemsnittet. Tallene dækker dog over en fordeling, hvor der i:

- Frederiksholm bor relativt flere børn mellem 5-19 år, og mange unge voksne, men et underskud af 25-39 årige.⁷⁹
- Musikbyen bor færre børn mellem 0-4 år, men flere unge voksne mellem 20-34 år, og voksne fra 35-59 år.⁸⁰
- Teglholmen/Sluseholmen bor mange yngre voksne og småbørnsfamilier, men få af de andre befolkningsgrupper.⁸¹

Uddannelse

Tabel 18 gennemgår, hvordan beboerne i Sydhavn sogn fordeler sig i forhold til længde af uddannelse.

Højeste afsluttede uddannelse	Frederiksholm	Musikbyen	Teglholmen/Sluseholmen	Hele Sydhavn sogn	Københavns kommune	Danmark
Lang videregående uddannelse	6 %	10 %	27 %	13 %	16%	9 %
Mellemlang videregående uddannelse	7 %	10 %	14 %	10 %	19%	12 %
Kort videregående uddannelse	3 %	3 %	6 %	4 %	4%	4 %
Erhvervsuddannelse	24 %	23 %	17 %	22 %	17%	31 %
Gymnasial uddannelse	12 %	13 %	13 %	13 %	16%	7 %
Grundskolen	40 %	32 %	11 %	29 %	19%	32 %
Andet	8 %	9 %	12 %	9 %	9%	6 %
I alt	100 %	100 %	100 %	100 %	100%	100 %

Tabel 18: Højeste afsluttede uddannelse (Tallene angår alle indbyggere over 15 år)⁸²

⁷⁹ Distriktsprofil A 2014, Kirkefondet, 5.

⁸⁰ Distriktsprofil A 2014, Kirkefondet, 5.

⁸¹ Distriktsprofil C 2014, Kirkefondet, 5.

⁸² Distriktsprofil A 2014, Kirkefondet, 15-16; Distriktsprofil B 2014, Kirkefondet, 15-16; Distriktsprofil C 2014, Kirkefondet, 15-16; Sogneprofil Sydhavn sogn 2014, Kirkefondet, 19-20.

De mest markante tal i tabellen viser, at der blandt beboerne i Teglholmen/Sluseholmen er langt flere (27 procent) med en lang videregående uddannelse, end i hele Sydhavn (13 procent i gennemsnit) og på landsplan (9 procent). Til gengæld er der i Frederiksholm (40 procent) og i Musikbyen (32 procent) flere som kun har afsluttet grundskolen, mod Teglholmen/Sluseholmens 11 procent. I København som helhed er det 19 procent, og der er altså en klar overvægt af personer, som kun har afsluttet grundskolen i Frederiksholm og Musikbyen. De kan være i gang med at tage en ungdomsuddannelse, da der er en overvægt af yngre voksne i distrikterne, men det viser også at her bor mange voksne, som ingen uddannelse har.

Samtidig er der generelt færre i Sydhavn, som har en erhvervsuddannelse (22 procent), end landsgennemsnittet på 31 procent. Der er flere med en afsluttet gymnasial uddannelse i Sydhavn (13 procent) end de 7 procent, som ses på landsplan, og her er sandsynligvis en overvægt af studerende.

Erhverv

Den typiske beboer i Sydhavn sogn arbejder indenfor én af tre sektorer: *Offentlig administration, undervisning og sundhed, Handel og transport og Erhvervsservice*.⁸³ Fordelingen indenfor sektorerne følger uddannelsesniveauet: I Frederiksholm og Musikbyen arbejder beboerne typisk som ufaglærte eller håndværkere. I Teglholmen/Sluseholmen er beboerne typisk akademikere, eller har uddannelser som lærer eller revisor.

Indkomstniveau

Husstandsindkomsten i Teglholmen og Sluseholmen er markant større end i den ældre del af Sydhavn sogn, som beskrevet i Tabel 19:

	Frederiksholm	Musikbyen	Teglholmen/Sluseholmen	Hele Sydhavn sogn	Københavns Stift ⁸⁴	Danmark
Brutto median husstandsindkomst i kr.	211.983	294.962	654.281	318.001	352.801	381.521
I forhold til landsgennemsnit i procent	55 %	77 %	171 %	83 %	92 %	100 %

Tabel 19: Bruttomedian-indkomst

⁸³ Nøgletal 2014 (se Bilag 10); Distriktsprofil A, Kirkefondet, 14; Distriktsprofil B, Kirkefondet, 14; Distriktsprofil C, Kirkefondet, 14.

⁸⁴ Københavns Stift dækker over Københavns kommune, Frederiksberg kommune, Dragør kommune, Tårnby kommune og Bornholms kommune.

Forskellen skyldes først og fremmest, at langt flere i Teglholmen og Sluseholmen lever som par, og dermed er to til at bidrage til husstandsindkomsten. Som følge af den gennemsnitlige længere uddannelse og måske bedre lønnede erhverv er husstandsindkomsten også højere. Beboerne i Teglholmen og Sluseholmen har derfor en meget høj husstandsindkomst, der svarer til 171 procent af landsgennemsnittet, mens husstandsindkomsten for beboerne i Frederiksholm er meget mindre, nemlig kun 55 procent af gennemsnittet på landsplan.

Husstande

Tabel 13 fortæller, at der i Sydhavn bor flere enlige, end der gør i Danmark som helhed. På landsplan bor 45 procent alene, mens 55 procent som bor i parhusstande (med mindst 2 myndige personer tilmeldt på adressen). I Sydhavn sogn er det omvendt, her er en overvægt af singlehusstande (57 procent) mod 43 procent, som er parhusstande. Gennemsnittet dækker over, at der i Frederiksholm⁸⁵ og Musikbyen⁸⁶ er langt flere singlehusstande, mens der i Teglholmen og Sluseholmen er en overvægt af par med børn.

	Frederiksholm	Musikbyen	Teglholmen/Sluseholmen	Hele Sydhavn sogn	Københavns stift	Danmark
Enlige	68 %	62 %	44 %	57 %	52 % ⁸⁷	45 %
Par	32 %	38 %	56 %	43 %	48 % ⁸⁸	55 %
Heraf enlige med børn ⁸⁹	8 %	6 %	5 %	6 %	6 %	6 %
Heraf par med børn ⁹⁰	10 %	10 %	26 %	13 %	15 %	21 %

Tabel 20: Husstande

⁸⁵ Distriktsprofil B, 9.

⁸⁶ Distriktsprofil A, 4. 8-9.

⁸⁷ Egne beregninger ud fra tal på Danmarks Statistik.

⁸⁸ Egne beregninger ud fra tal på Danmarks Statistik.

⁸⁹ Procentpoint i forhold til alle enlige.

⁹⁰ Procentpoint i forhold til alle par.

Indvandrere

Tabel 21 viser at andelen af indvandrere og efterkommere er mere end dobbelt så højt i Sydhavn sogn (25 procent) end i Danmark som helhed (11 procent).⁹¹ Sognet ligger gennemsnitligt på samme niveau som Københavns kommune, men det dækker over en større andel af indvandrere og efterkommere i Frederiksholm (34 procent) end i sognets andre distrikter.

	Frederiksholm	Musikbyen	Tegholmen/Sluseholmen	Hele Sydhavn sogn	Københavns Kommune	Danmark
Indvandrere	24 %	17 %	17 %	19 %	20 %	8 %
Efterkommere	10 %	6 %	4 %	6 %	6 %	3 %

Tabel 21: Indvandrere og efterkommere

En høj andel af indvandrere og efterkommere har en vis effekt på medlemskabet blandt de yngste, da man ikke kan forvente folkekirkelig barnedåb blandt de børneforældre, som har udenlandsk baggrund.⁹²

Medlemskab af folkekirken

Tabel 22 viser procentandelen af medlemmer af folkekirken i Sydhavn sogn, både samlet og fordelt på de tre kvarterer, sammenlignet med tal for hele Danmark.⁹³

	Frederiksholm	Musikbyen	Tegholmen/Sluseholmen	Hele Sydhavn sogn	Københavns Stift	Danmark
Medlem af folkekirken (alle beboere)	51 %	56 %	59 %	56 %	61 %	78 %
Medlem af folkekirken (af dansk herkomst) ⁹⁴	75 %	77 %	73 %	73 %	75 %	87 %
Medlemmer 0-4 årige (alle beboere)	24 %	32 %	48 %	37 % ⁹⁵	40 %	64 %
Medlemmer 0-4 årige (af dansk herkomst)	36 %	41 %	53 %	46 %	47 %	71 %

Tabel 22: Procentandelen af medlemmer af folkekirken

⁹¹ Sogneprofil Sydhavn sogn, Kirkefondet, 9; Distriktsprofil A, Kirkefondet, 6; Distriktsprofil B, Kirkefondet, 6; Distriktsprofil C, Kirkefondet, 6.

⁹² Luchau 2014, 169.

⁹³ Distriktsprofil A, Kirkefondet, 17-18; Distriktsprofil B, Kirkefondet, 17-18; Distriktsprofil C, Kirkefondet, 17-18.

⁹⁴ Kirkefondets analyser anvender betegnelserne Danskere eller Af dansk herkomst, Indvandrere og Efterkommere. Distriktsprofil A, Kirkefondet, 6.

⁹⁵ Tallet er stigende, da 2014 lå over niveauet for både 2008 og 2011. Sogneprofil Sydhavn sogn, Kirkefondet, 22.

Medlemsprocenten i Sydhavn sogn er noget lavere end landsgennemsnittet både hvad angår medlemsprocent for det samlede antal beboere og for beboere af dansk herkomst. Forskellen forstærkes, når man isolerer medlemsprocenten til de 0-4-årige. Medlemsprocenten blandt de 0-4-årige afspejler dåbsprocenten, og her ses en noget højere medlemsprocent blandt de 0-4-årige i Tegllholmen og Sluseholmen end i de to andre distrikter, ligesom den også er højere end den gennemsnitlige medlemsprocent for aldersgruppen for Københavns Stift. Ser man på gruppen af 0-4 årige af dansk herkomst er 53 procent af børnene i Tegllholmen og Sluseholmen medlem af folkekirken, hvilket er en stor forskel til landsgennemsnittet på 71 procent. Børn mellem 0 og 4 år i Sydhavn sogn er altså i mindre grad medlem af folkekirken, og dermed er der en større andel, der ikke er døbt.

De lave medlemsprocenter i sognet har til dels sammenhæng med den blandede religiøse orientering, hvor indvandrere med tilhørsforhold til oftest islam eller den katolske kirke ikke er medlem af folkekirken. Ud af sognets 4.240 indvandrere og efterkommere er kun 228 personer medlem af folkekirken⁹⁶. Men ser man for Tegllholmens og Sluseholmens vedkommende udelukkende på 0-4 årige børn af dansk herkomst er det alligevel kun 53 procent, der er medlem. Det er væsentligt lavere end landsgennemsnittet.

Til afslutning kan nævnes, at Tegllholmen og Sluseholmen som gammelt industrikvarter aldrig har huset en kirke, men kommer til det om få år, da der er et stort kirkeprojekt under opsejling med et budget over 100 mio. kr. pga. høje grundpriser.

Opsummering af introduktionen til Sydhavn sogn

De tre kvarterer er som vist i ovenstående væsensforskellige i befolknings-sammensætning, uddannelses- og indkomstniveau.

I Frederiksholm bor 25 procent af sognets beboere. Her er flere store børn og teenagere end i resten af sognet, og flere unge voksne, heraf en hel del studerende. Kvarteret har mange, som kun har afsluttet grundskolen (40 procent), og de arbejder typisk inden for offentlig administration, undervisning og sundhed. De har gennemsnitligt en lav husstandsindkomst, men den skyldes i høj grad, at kvarteret har en større andel af enlige. I Frederiksholm er færre end gennemsnittet medlem af folkekirken, og blandt de 0-4 årige er det halvt så mange, som på landsplan, kun 24 procent.

Af vores interviewpersoner svarer Marianne og Simon, som bor i Frederiksholm, godt til typiske beboere i Frederiksholm. Marianne har en kort videregående uddannelse som laborant, og Simon er erhvervsuddannet som

⁹⁶ Sogneprofil for Sydhavn sogn 2014, 9. 23.

tjener. De har valgt at døbe deres børn, men der er blandt de interviewede fra Frederiksholm også forældre, som har fravalgt dåb for deres børn.

I Musikbyen bor 50 procent af sognets beboere, og her er færre børn mellem 0 og 4 år end i resten af sognet, til gengæld er der flere unge voksne, som er studerende. Desuden er der en overvægt af 35-59 årige. En stor del af beboerne i Musikbyen har kun grundskolen som uddannelse (32 procent), og arbejder som beboerne i Frederiksholm inden for offentlig administration, undervisning og sundhed. Husstandsindkomsten på kr. 294.952 er lidt højere end i Frederiksholm, og på 77 procent af, hvad den gennemsnitlige husstand i Danmark tjener. Kvarteret har flere som bor alene. Færre af ligeledes medlem af folkekirken, og blandt de 0-4 årige er 32 procent medlem.

Bo, Berit og Maria er typiske for Musikbyen. Bo har en erhvervsuddannelse og arbejder som sælger. Berit er alenemor og erhvervsuddannet og arbejder som indkøber. Maria er også alenemor og kontanthjælpsmodtager. Maria er den eneste af de tre som er medlem af folkekirken, og ingen af dem har valgt at få deres børn døbt. Andre forældre blandt de interviewede fra Musikbyen har til gengæld valgt dåb for deres børn.

I Tegllholmen og Sluseholmen bor 25 procent af sognets beboere, og der er langt flere yngre voksne og småbørnsfamilier end i resten af Sydhavn sogn. Den største gruppe uddannelsesmæssigt er akademikere med en lang videregående uddannelse (27 procent). De arbejder i samme sektor som i de to andre kvarterer. De bor oftere to sammen, og har derfor en husstandsindkomst, som er mere end dobbelt så høj som i resten af Sydhavn sogn og Danmark, kr. 654.281 i gennemsnit, svarende til 171 procent af gennemsnittet i Danmark. I Tegllholmen og Sluseholmen er der ligesom i resten af Sydhavn sogn færre, der er medlem af folkekirken, og medlemsprocenten blandt de yngste børn (0-4 år) er 48 procent.

Pia og Lasse fra gruppen af interviewede forældre er et typisk par fra Sluseholmen: De har som landskabsarkitekt og cand. merc. begge lange videregående uddannelser, er medlem af folkekirken og vil have deres søn døbt. Også blandt de interviewede forældre fra Tegllholmen og Sluseholmen har flere fravalgt dåb.

I vores interviews, som præsenteres i det følgende, finder vi dog ikke særlige forskelle i valg af dåb, synet på dåb og religion, i forhold til uddannelse og distrikt. Vores analyse skelner derfor ikke mellem distrikterne, men arbejder bredt med interviewpersonernes syn på dåb inden for hele Sydhavn sogn.

Informanterne i Sydhavn sogn

Vores kvalitative interviews er indsamlet i perioden 1. januar – 24. marts 2015. I alt har vi talt med 25 forældre fordelt på 17 husstande i Sydhavn sogn.⁹⁷ Mange interviews er med begge forældre, men der er også samtaler med én forælder, typisk moderen⁹⁸. Forældrene er i alderen 25 – 45 år, med en gennemsnitsalder på godt 36 år. Deres uddannelser spænder vidt fra forældre uden uddannelse til højtuddannede forskere. 11 af forældrene har en kandidatgrad fra universitetet eller handelshøjskole, hvilket giver en overvægt af højtuddannede. Til sammenligning har 15 procent af forældrene en erhvervsuddannelse, hvor gennemsnittet for aldersgruppen er på 33 procent.⁹⁹

I vores materiale har otte familier valgt at lade deres barn døbe, mens ni familier har fravalgt dåb. Fordelingen passer altså med en dåbsprocent i Sydhavn sogn på 48 procent. Som supplement til vores forældreinterviews har vi lavet korte perspektiverende interviews med vuggestuernes ansatte i sognets tre områder, en ejendomsmægler og præsterne i Sydhavn sogn. Vi har desuden haft uformelle samtaler på gaden, på kirkekontoret, på café, bodega og til kaffe i private hjem, som også har belyst forholdet til dåb i Sydhavn sogn. Alle interviews er udført af den ene eller begge forfattere. Interviewene er optaget på telefon eller diktafon og efterfølgende transskriberet¹⁰⁰.

Til overblik bringer vi en oversigt over alle interviewpersonerne, hvor alle navne, steder og jobbetegnelser er anonymiseret. Familiernes bosted er angivet ved A=Musikbyen, B=Frederiksholm, C=Sluseholmen/Teglholmen. Da afsnittene i det følgende kan læses uafhængigt af hinanden, vil interviewpersoner blive præsenteret med alder, medlemskab etc. i flere afsnit efter hinanden.

⁹⁷ Se Bilag 11-14 for *Interviewguide, Afkrydsningsskema til brug for interview, Flyer og Plakat til rekruttering af forældre*.

⁹⁸ Se Tabel 23 for information om boform, uddannelse, erhverv og distrikt.

⁹⁹ Baseret på tal fra Danmarks Statistik.

¹⁰⁰ Flere metodiske overvejelser og redegørelse for indsamling af empiri se Bilag 2: *Metodiske overvejelser*.

Oversigt over interviewpersoner

IP	Navn	Medlem af folkekirken	Børn	Dåb	Alder	Opvækst sted	Uddannelses-Længde	Job	Bor
1	Mette og Lars	Mor medlem, far ikke medlem	2	Ja	30 og 31	Jyllinge og Hundested	Mellemlang videregående, erhvervsudd.	Sygeplejerske og glarmester, nu økonomistud.	B
2	Louise og Derek	Mor medlem, far uvist	3	Ja	42 og 40	København og Washington	Studerende og ingen udd.	Lærerstud. og personlig assistent	C
3	Marianne	Far Simon medlem, mor ikke medlem	1	Ja	25 og 27	Ballerup og Maribo	Kort videregående, erhvervsudd.	Laborant og tjener	B
4	Kristina og Peter	Far ikke medlem, mor ikke medlem (katolik)	2	Nej	39 og 36	Argentina og Gantløse	Begge mellemlange videregående	Teknisk tegner og rådgivende ingeniør	C
5	Helene og Carlotta	Begge ikke medlem. Helenes mand ikke medlem, Carlottas mand medlem	1 og 1	Nej	30 og 45	Frankrig og Nordirland	Lang videregående	Ph.d. i medicin, arbejdsløs efter barsel, og HR-director	C
6	Heidi og Bo	Begge ikke-medlem	1	Nej	30 og 41	Lille by i Vendsyssel og Køge	Lang videregående og erhvervsudd.	Støtteperson på skole og sælger	A
7	Berit	Alenemor (donorbørn), ikke medlem	2	Nej	41	Herning	Erhvervsudd.	Indkøber	A
8	August og Laura	Far ikke medlem, mor medlem	1	Nej	36 og 33	Thisted og Falster	Lang videregående og studerende	Ph.d.-stud. antropologi og pædagogstud.	B
9	Rikke og Philip	Begge medlem	2	Ja	32 og 34	Jægerspris og flere byer på Sjælland	Lang videregående og mellemlang	Historiker og ergoterapeut	A
10	Lærke	Mor og far couple living apart, ikke medlem	2	Nej	36	Lyngby	Lang videregående	Idéudvikler	A
11	Karen	Medlem	1	Ja	40	Kolding	Lang videregående	Læge	A
12	Maria	Mor medlem, far1 ikke medlem, far2 ikke medlem	3	Nej	38	Nærum	Studerende	Kontanthjælpsmodtager, lærerstud.	A
13	Lone og Hannibal	Begge medlem	1	Nej	36 og 36	Ringsted og Ringsted	Lang videregående og mellemlang videregående	Psykolog og folkeskolelærer	A
14	Anja	Mor og fædre medlem	2	Ja	39	Vesterbro og Glostrup	Ingen udd.	Kontanthjælpsmodtager i aktivring	B
15	Pia og Lasse	Begge medlem	1	Ja	43 og 44	Nordjylland og Århus	Begge lange videregående	Landskabsarkitekt og selvstændig konsulent	C
16	Annette	Alenemor (donorbarn), Medlem	1	Ja	42	Lille by v. Hjørring	Lang videregående	Cand. mag., ansat i advokatfirma	C

Tabel 23: Oversigt over interviewpersoner

Primære årsager til dåbsbeslutning

For forældrene i Sydhavn sogn er langt den hyppigste begrundelse for både valg og fravalg af dåb, at barnet skal vælge selv. Fortolkningerne af denne frihed til at vælge er forskellige for til- og fravalg af dåb. Fra vores landsdækkende YouGov-undersøgelse ved vi, at barnets valg også var den vigtigste grund for fravalg af dåb, her afspejlede fravalget både samfundsmæssige tendenser mod især individualisering men også sekularisering og religiøs diversitet. Desværre indgik barnets eget valg ikke som svarkategori for den forældregruppe, der havde valgt dåb i YouGov-undersøgelsen. For denne gruppe vægtede familietradition højt. I vores kvalitative interviews er det især barnets frihed til at vælge, der betones som det vigtigste.¹⁰¹

Valg af dåb. Frihed med et religiøst udgangspunkt

De forældre, der vælger dåb for deres børn, mener at give børnene et kristent og nationalt værdigrundlag at vælge ud fra. Valget er stadig frit, men skal forstås i en kontekst. Nedenfor fortæller 43-årige Pia om, hvorfor hun og partneren Lasse har valgt dåb for deres barn:

Interviewer: Men hvad betyder dåben for dig, Pia?

Pia: Jamen, den betyder jo, ligesom i gammel kristen skik, at han bliver indført i det kristne trossamfund, og det synes jeg er vigtigt, at han bliver. Så kan han tage stilling ved konfirmationen selv, om han vil blive ved med det. Så det er helt enkelt for mig, at det er sådan man gør det. Ligesom man lærer børn at spise med kniv og gaffel, og så kan de senere selv bestemme, om de vil spise med hænderne eller alt muligt andet. Man giver dem et sæt og det lærer de at kende, så bestemmer de senere, hvad de vil med det. Det er slet ikke op til mig senere, hvad han vil med det. Og det er 100 procent hans egen beslutning. (Pia)

Pia og Lasse har begge lange uddannelser og bor i det ressourcestærke Sluseholmen i Sydhavn sogn. De er meget bevidste om at italesætte dåben som en del af et dansk og kristent grundlag, de gerne vil give videre. Nedenfor uddyber 44-årige Lasse, hvordan dåbsbeslutningen er forbundet med tradition:

¹⁰¹ I vores kvalitative interviews interviewer vi forældre om den dåbsbeslutning, de har taget på deres barns vegne. Det er en påvist bias, at mennesker efterrationaliserer og derfor har en tendens til at tænke positivt om en tidligere beslutning (Kahneman 2011). Vi kan derfor ikke vide, om argumenterne har været de samme i selve beslutningssituationen, men vælger at lade en mulig efterrationalisering være forklarende for den endelige beslutning.

Vi lever i Danmark, og Danmark er funderet i kristendom, og de værdier og det værdisæt, vi har, det har rod i kristendommen. Og det synes jeg er værdifuldt, det værdisæt vi har. Og det vil jeg gerne have, at han [Lasses og Pias søn] er en del af. Det synes jeg mest han er, hvis han også er døbt. Så er der sådan noget som tradition. Det spiller selvfølgelig også ind, men det er egentlig mere sådan, at han bliver forankret i det værdisæt, som udspringer af den kristne tro. Så kan man sige, tradition er også flere ting. Tradition er både som nation og land, og hvad vi gør og hvilke værdier man i øvrigt føler sig tilknyttet til, men så er der selvfølgelig også sådan noget som traditionen i ens familie. Men for mig er det mere det første end det sidste. (Lasse)

Lasse fortæller her, hvordan dåbsbeslutningen indgår i en større fortælling om nationale og kristne værdier, der for ham signalerer tradition. Tradition er med andre ord mindre slægtsbaseret og mere kulturelt baseret. Denne skelnen er vigtig, fordi den stemmer overens med den landsdækkende YouGov-undersøgelse. Ud af de 835 forældre¹⁰², der havde valgt dåb for deres børn, svarede 32 procent, at det er en del af det at være dansk at være døbt. Sammenkædningen af nationalitet og dåb har som sagt historiske rødder, men det nye er her, at det aktive tilvalg af dåb i det senmoderne samfund fjerner sig mere fra tradition som en integreret del af den slægt, man er en del af, til at figurere som et mere abstrakt fællesskab, man orienterer sig imod. Samme sammenkædning af kultur og religion finder vi hos den 40-årige læge og alenemor Karen, der er bosat i Musikbyen. Hun fortæller her om, hvorfor hun har valgt dåb for sin datter:

Jeg tænkte, at enten så kan jeg give hende det med, at hun ikke har noget kultur eller religiøst grundlag eller også så kan jeg give hende det med, at hun har det, og så kan hun vælge det fra senere. (Karen)

Både Karen, Pia og Lasse tilhører Sydhavn sogns ressourcestærke forældre med lange uddannelser, men som YouGov-undersøgelsen også viste, så er individualiseringstendensen i høj grad et årgangsfænomen. Dvs. at de forældregrupper, der er født efter 1970 i høj grad medtager det omkringliggende samfunds værdier som autoritetskritik og autenticitetskrav i deres beslutning om dåb. I vores interviews er der flere sociale grupper repræsenteret, men individualiseringstendensen er lige stærk hos alle. Her fortæller den 39-årige kontanthjælpsmodtager Anja om, hvorfor hun og hendes respektive partnere valgte dåb for deres børn:

... jeg havde sådan lidt den der holdning: nu siger vi ja på deres [børnenes] vegne, og så er det op til dem, når de bliver gamle nok i forhold til konfirmationen at bekræfte

¹⁰² De 835 respondenter dækker over forældre med nogle børn døbt og forældre med alle børn døbt.

eller afkræfte, om de vil det. Øhm, så det var egentlig sådan lidt en, jeg vil ikke sige en form for helgardering, for jeg vidste jo godt, at man altid kan blive døbt, men... Ja, det var bare sådan. Altså det er, hvad jeg står for, og så er det op til dem, når de bliver gamle nok, hvad de så vil, ikke? (Anja)

Anja viderefører den tradition, hun er opvokset med, men videreførelsen er et bevidst religiøst valg, da hun anser sig for at være et kristent menneske, ligesom hun ofte deltager i kirkelige arrangementer i sin barndoms kirke. Både kontanthjælps-modtageren Anja, landskabsarkitekten Pia, konsulenten Lasse og lægen Karen forbinder altså dåben med et kristent værdigrundlag, som de alle aktivt vil give videre til deres børn, men stadig med udgangspunkt i barnets efterfølgende individuelle valg.

Dåben som foreløbig

I den norske religionssociolog Ida Marie Høegs ph.d.-afhandling om ritualisering i forbindelse med barnefødsel, forstod hendes informanter dåben som foreløbig (*preliminær*) i forhold til det egentlige religiøse valg, der skulle træffes af barnet selv i konfirmationsalderen.¹⁰³ Denne dåbsforståelse afviger fra en teologisk sakramental forståelse af dåb, men giver et dækkende billede af dåbstilgangen også blandt de danske forældre, der vælger dåb for deres børn. For forældrene markerer konfirmationen det egentlige valg.¹⁰⁴ Individets frihed har så stor en samfundsmæssig værdi, at forældrenes valg ikke ses som afgørende for barnets fremtidige muligheder på det religiøse område: Selvom du er døbt, kan du selv bestemme din religiøse identitet senere i livet.

Fravalg af dåb, frihed fra religiøs tilknytning

De forældre, der har fravalgt dåb i Sydhavn sogn, begrundes også fravalget med ønsket om, at barnet skal vælge selv. Men i modsætning til de forældre, der vælger dåb, er frihedsbegrebet her fortolket som frihed fra folkekirkelig tilknytning. Fravalget sker både hos folkekirkemedlemmer og ikke-medlemmer, ligesom YouGov-undersøgelsen også viste, men forældrene i Sydhavn sogn adskiller sig fra YouGovs respondenter ved, at der er en større andel af folkekirkemedlemmer som fravælger dåb. Her forklarer psykologen Lone og hendes partner Hannibal, der er lærer, hvorfor de har fravalgt dåb for deres barn Tor:

Hannibal: Jeg tænker lidt at, altså jeg er døbt og konfirmeret og, (pause) ja, jeg er nok ikke troende egentligt, eller jeg betragter mig ikke som værende troende øhm. Så jeg

¹⁰³ Høeg 2009, 133.

¹⁰⁴ Høeg 2009, 134.

tror, jeg lidt har den holdning til tingene, at hvis Tor har lyst til det, så kan man jo gøre det senere, når han ligesom er stor nok til at tage det valg.

Lone: Jeg er troende og øh, jeg synes af samme grund, at det er en meget stor ting, og det er ikke noget, jeg kan give, synes jeg. Og jeg synes, det er et valg, Tor han skal vælge til på et tidspunkt. Altså jeg synes, religion er noget, der former et menneske og præger et menneskes liv eller sådan. Han [skal] selv finde ud af, hvad det er, der er godt for ham.

Både Lone og Hannibal er medlemmer af folkekirken, men de vil ikke tage det religiøse valg for deres barn. Det ville betyde meget for Lone, hvis Tor vælger at blive døbt. Men netop kun fordi det i så fald vil være hans eget valg. Det helt afgørende for Lone er, at man forstår dåben som en gave, og at medlemskabet af folkekirken er forpligtende. Dåb skal være begrundet i bevidst tro. 38-årige Maria, der er på kontanthjælp, mens hun studerer til lærer, vil heller ikke tage det religiøse valg for sine børn, selvom hun er medlem af folkekirken. Selvom Maria har børn med to forskellige partnere – en ateist og en muslim – er hovedsagen for hende, at hendes børn har mulighed for selv at vælge deres religion senere i livet:

Det er helt bevidst, mine børn er ikke døbt, og det synes jeg netop er, fordi de selv skal have lov til at vælge. (Maria)

I vores materiale har ni familier fravalgt dåb, heraf begrundes seks familier beslutningen med barnets frihed til at vælge selv, hvilket stemmer overens med de resultater, som den landsdækkende YouGov-undersøgelse også pegede på: Forældre fravælger overvejende dåb, fordi barnet skal vælge selv.

Dåbens betydning

I YouGov-undersøgelsen forstod en stor del af børneforældrene født efter 1970 dåben som et kulturel markering uden religiøst indhold. I modsætning til det, YouGov-undersøgelsen peger på, er der i vores kvalitative materiale ikke nogen af informanterne, der lægger vægt på dåbens civile funktion. Ud af 16 interviews med par og enlige forældre forstår 13 forældrepar dåben som en religiøs begivenhed. De resterende tre par fremhæver tradition som det vigtigste element i dåben. Dåb ses i højere grad som religion blandt dem, der fravælger dåben. I interviewmaterialet er dåbens funktioner ofte en sammenblanding af religion og tradition, men i det indsamlede materiale bliver de civile elementer ikke fremhævet¹⁰⁵. De informanter i Sydhavn sogn, der

¹⁰⁵ Det kan skyldes, at de kvalitative interviews er biased i forhold til religion. Når informanterne afsætter en time af deres tid til at drøfte dåbsbeslutningen, sættes dåben måske nemmere ind i en religiøs ramme. Informanterne vidste også, at projektet hørte

er mest ateistisk anlagt, lægger afstand til dåben, fordi de anser den som et kristent ritual, som de ikke er en del af. Det drejer sig f.eks. om 36-årige Lærke, der her fortæller om sit forhold til ritualer, der finder sted i en kirke:

... at og sidde og deltage i en kristen ceremoni. Der synes jeg ikke, at jeg hører til. Jeg er jo ikke kristen, så jeg kan jo ikke være med til et bryllup (Lærke).

I det kvalitative materiale var det dåbens religiøse indhold, der fik de ikke-religiøse forældre til at fravælge den for deres børn. Derimod kan vi i vores interviewmateriale ikke umiddelbart finde støtte til forbindelsen mellem fravalg af dåb og det ændrede dåbssyn hen imod dåb som kulturel markering uden religiøst indhold, men det kan også skyldes det kvantitative og kvalitative materiales forskellighed.

Individualisering – hvorfor og hvordan?

Som tidligere nævnt finder vi en stærk individualiseringstendens i vores interviewmateriale og til dels også i YouGov-undersøgelsen.

Individualiseringen har taget fart efter Anden Verdenskrig, og bidraget til at religion i højere grad er noget, man som individ tager stilling til og vælger til eller fra.¹⁰⁶ Man kan enten tale om religiøs patchwork, hvor man sammensætter sin egen religion ud fra det forhåndenværende søms princip,¹⁰⁷ eller om at mennesker forsøger at cope med deres liv ud fra de muligheder, de nu har.

Der er en samtidig bevægelse hen imod både større ansvar for det enkelte individ og en anerkendelse af det enkelte menneskes erfaringer og holdninger (subjektivisme).¹⁰⁸ Herved ændres, hvilke værdier mennesker vælger at lægge vægt på, og det er især tydeligt i de yngre generationer af forældre. Samtidig har konkurrencesamfundet særligt fra begyndelsen af 1990'erne påvirket individets livsvilkår, så alle i dag tilskyndes til aktiv deltagelse i et

under teologisk fakultet, hvilket også kan have givet en bias i forhold til at italesætte dåben som religiøs.

¹⁰⁶ Se Bilag 3 *Forskningsoversigt og teorivalg* for en større redegørelse af individualisering og sekularisering.

¹⁰⁷ Den religiøse individualisme kan forklares med at mennesker i det sekulariserede samfund er frigjort fra ydre autoriteter og dermed sat fri til at vælge religion og religiøse tilhørsforhold selv. Sociologen Karel Dobbelaere har brugt begrebet bricolage til at beskrive hvordan man selv sammensætter sin religion. Ordet bricolage kommer af fransk og betyder hobbyarbejde, eller noget man laver ud fra de materialer, man nu lige står og har, som en patchwork. (Dobbelaere 1999, 239).

¹⁰⁸ Filosofen Charles Taylor forklarer bevægelsen mod større individualisering og valgfrihed ud fra tesen om, at der er i efterkrigstiden er sket en glidning i den vestlige kultur frem mod en større subjektivisme. Taylor 2002, 103.

arbejdsmarked, som kræver, at man konstant er den bedste udgave af sig selv.¹⁰⁹

I vores interviews finder vi eksempler på forældre, der er medlemmer af folkekirken og får deres børn døbt, samtidig med at de ser sig som spirituelle buddhister. Religion er ikke noget, som kun kommer i hele pakker¹¹⁰, men vælges fra alle hylder i individets refleksive livsvalg.¹¹¹

Opløsningen af kirkens samfundsintegrerede og samfundsintegrerende status begynder med vækkelsesbevægelserne i 1800-tallet, og svinder med rækken af oprør siden 1850¹¹²: arbejderbevægelse, ungdomsoprør, kvindeoprør.¹¹³ Man kan se udviklingen som en positiv frigørelse fra religiøse autoriteter som f.eks. de etablerede kirker.¹¹⁴ Individualiseringsbevægelsen fra efterkrigstiden accelererede i 1960ernes ungdomsoprør og er med nutidens yngre forældreårgange blevet et livsvilkår. Forældrene i vores interviews er opdraget med det individuelle valg af deres forældre, idet stort set alle fortæller, at konfirmationen var noget de selv valgte, det ville forældrene ikke vælge for dem. Ligesom de heller ikke vil tage dåbsvalget for deres børn. I forbindelse med dåben har den øgede valgfrihed i forhold til religion den konsekvens, at dåb for forældrene ikke længere indgår som en selvfølgelig del af hverken folkekirkemedlemskab eller det at være dansk.¹¹⁵ Derimod bliver dåb en måde, hvorpå man udtrykker, hvem man er (identitetsmarkør). Dåb kan vælges til eller fra, alt efter hvad dåben betyder for en som individ eller (kerne)familie. Dåben bliver individets eget valg, og derfor i en familie oftest et valg taget ud fra en forhandling mellem barnets to forældre. I vores interviews finder vi individualisering i form af:

- Autoritetskritik
- Forhandling internt blandt forældrene
- At man sammensætter sin egen religiøse pakke (patchwork-religiøsitet¹¹⁶)

¹⁰⁹ Pedersen 2011, 200.

¹¹⁰ Ina Rosen redegør for at begrebet ”unpacked religion” beskriver, hvordan mennesker i dag vælger mellem religionernes udbud af meningsskabende muligheder. Rosen 2009, 137.

¹¹¹ Giddens 1991, 53.

¹¹² Vækkelsesbevægelserne i første halvdel af 1800tallet kan også ses som et oprør, der indførte religiøs diversitet og dermed en begyndende sekularisering af stat-kirke-forholdet i Danmark.

¹¹³ Pontoppidan Thyssen 1979, 30-34.

¹¹⁴ Taylors glidning mod subjektivisme tager religionssociologerne Linda Woodhead og Paul Heelas op, men de beskriver det senmoderne samfunds religiøse individualisme som en frigørelse fra eksterne autoriteter herunder især de etablerede kirker. Heelas et al. 2005.

¹¹⁵ Krogsdal 2012, 18.

¹¹⁶ Se Bilag 3: *Forskningsoversigt og teorivalg*.

Autoritetskritik i forhold til religion

Individualisering viser sig som kritik af autoriteter. De yngre forældre ligger ikke under for autoriteter, og slet ikke religiøse. De er kritisk tænkende over for religion på flere niveauer. Det handler både om religion generelt, men også folkekirken og præsterne. Religion skal være venlig og imødekommende, og for alt i verden ikke pådutte nogen noget. Autoritetskritik er en af de stærkeste fælles tendenser i interviewmaterialet, og genfindes på tværs af uddannelsesniveau i 11 ud af de 16 interviews, og i lige høj grad hos forældre, som har fået deres børn døbt, som forældre, der ikke har.

Spørgsmålstegn ved alt

Kritisk tænkning nævnes som vigtig hos enkelte af forældrene. 36-årige August er ph.d.-studerende i antropologi, og er meget kritisk over for autoriteter:

...for mig, der er det en værdi, at der kan stilles spørgsmålstegn ved alt, ikke? Altså, på en eller anden måde skal der kunne stilles spørgsmålstegn ved alt.

Også hans egen forældreautoritet skal der tænkes kritisk om:

Også min autoritet som forælder, skal de [børnene] lære, at den kan der også stilles spørgsmålstegn ved. Men det skal man jo så passe på ikke at lære dem alt for tidligt, ikke?.

Den sidste replik leveres med et glimt i øjet, men ikke desto mindre mener August, hvad han siger. Ingen autoriteter er hævet over ham. Alt kan og skal diskuteres. August har sammen med sin partner Laura fravalgt dåb for deres barn, fordi barnet selv skal vælge sin religion – og sin autoritet.

Ingen bestemmer over os

Der er ikke nogen, der skal bestemme hverken over forældre eller børn, og det betyder også noget for gudsbilledet. 32-årige Rikke er historiker og hjemmegående med sit yngste barn, og heller ikke en gud er en autoritet for hende:

Jeg har det sådan, at jeg tror ikke på, at der er en gud som sidder og kigger ned på os og sådan bestemmer noget eller sådan. Det kan jeg simpelthen ikke rigtigt forene mig med. (Rikke)

Rikke og hendes partner ergoterapeuten Philip har valgt dåb for deres to børn, men de medtager det autoritetskritiske aspekt i forhold til religion.

Stille og mild religion

Det autoritetskritiske kommer også til udtryk i forhold til kristendommen som religion. Kristendommen skal være venlig og imødekommende, demokratisk og præget af frihed. Karen er 40 år og læge:

Jeg synes, kristendommen er en af de religioner, der ligger tættest op ad demokrati og frihed. Det samme med buddhisme. Jeg bryder mig ikke rigtig om religioner, der har en hel masse på dagsordenen om, hvad man ikke må, og hvad man må. (Karen)

Karen synes, det er underligt, at præsten står ”hævet oppe i sådan en træ-kasse” over menigheden i kirken, og bryder sig ikke om prædikener, men går mest i kirke, når den er tom for mennesker og hun kan sidde i ro i rummet. Hun er både døbt, konfirmeret og medlem af folkekirken og har også valgt dåb for sit barn. Karen søger tryghed i det kirkelige, men uden krav:

Ja, sådan den stille lidt milde religion, som man finder i folkekirken. Den kan jeg godt lide. Der er meget tryghed og venlighed. (Karen)

Religionens bagside

Kristne med stærke holdninger som anti-abort holdninger eller modstand mod blodtransfusion opleves som gammeldags af 31-årige Lars, som er glarmesteruddannet og læser økonomi. Hjemmefra lærte han selv at tage stilling til tingene, og det oplever han ikke, at de radikalt kristne gør, som han kalder dem. Lars er vokset op som barn af politisk aktive forældre i 1960erne og 70erne. Han er vant til, at man skal argumentere for sine egne holdninger, og er hverken døbt eller konfirmeret:

Jeg er opvokset med, at man taler for sin sag. Og jeg gad ikke have, at mine børn bare skulle konfirmeres eller døbes, fordi det skulle de, fordi det gør man, eller fordi du [henvendt til partneren Mette] synes "jeg er jo døbt, så det skal mine børn også". (Lars)

Lars' børn er dog blevet døbt, fordi hans kone Mette følte meget stærkt for det, og så var det i orden med Lars.

Religionskritikken går igen hos Peter, som synes, at religion er blevet en farlig del af tilværelsen efter 9/11. Han har læst neo-ateisterne Dawkins og Hitchens, og går i kødet på religion med sine kritiske spørgsmål:

"Jamen passer det?", "Hvad er de historiske grunde til det?", "Er der nogen beviser for det?", "Hvad er de filosofiske aspekter i det?", og sådan nogle ting. Det er ikke fordi jeg er gået helt i dybden med det, men for mig var det meget de rationelle argumenter, som gav mening for mig. Måske også at man har haft alle de her religiøse konflikter i 00'erne. Så tænker man: "Hvad sker der her? Hvorfor har vi det?" Jeg synes, der var

mange negative sider på det religiøse hold, så jeg stillede mig ret meget på den anden side af det. Men du kan ikke bare skære igennem og sige: "Religion er noget bras", for der er også mange positive ting ved det. (Peter)

Peter slutter altså sin religionskritik med, at der også er positive ting ved religion. Samstemmende for de fleste interviews er, at forældrene forholder sig til religion, og at den overvejelse også påvirker deres syn på dåben. Dåben bliver altså for de fleste et aktivt tilvalg, som skal passe ind i den enkelte families fortælling om sig selv.

Forhandling i familierne

Et led i individualiseringstendensen er, at man som individ er sin egen autoritet. Det har den konsekvens, at dåbsbeslutningen i høj grad er et udtryk for den forhandling, der foregår internt i børnefamilierne. I fem af forældreparrene var beslutningen om dåb eller ikke-dåb taget uden at der egentlig blev talt om det, fordi det kom som en naturlig forlængelse af andre valg. Men ellers er forældrenes indbyrdes forhold ofte præget af forhandling om de store beslutninger i familien. Et parforhold i dag består af to individer, som udvides til flere individer, når der kommer børn. I 11 ud af de 17 familier vi har talt med, lever forældrene sammen i parforhold, og de fleste af dem er gift. Brylluppet er typisk den første store forhandling, man skal igennem som par. Beslutningen om rådhus eller kirke, stor fest eller lille middag, kan tages med tro eller tradition som argumenter, men man skal føle stærkt for det, for at det har vægt.

Det skal betyde noget for den anden

30-årige Mette er sygeplejerske og gift med Lars, som er uddannet glarmester. Mette og Lars forsøgte at tale mange ting på plads, inden de planlagt fik barn, knap et år efter at de havde mødt hinanden. De ville blandt andet vælge, hvordan de skulle giftes, og om de skulle holde barnedåb og siden konfirmation. Forhandlingen er præget af, at de har meget forskellig baggrund. Lars' forældre ville lade ham bestemme selv og fravalgte derfor dåb for Lars, som til gengæld holdt nonfirmation, da han i konfirmationsalderen også fravalgte dåb og konfirmation for sig selv. Mette kommer derimod med et stærkt forhold til folkekirken. Brylluppet var ikke svært at få forhandlet på plads, det har mere været omkring børnene, at diskussionerne har fyldt.

Der hvor det har givet nogle knuder har været ved dåb og konfirmation i forhold til vores børn. Der har egentligt ikke været så meget i det, med hensyn til at vi skulle vies i en kirke. Det har været rigtig fint med dig. Det kunne du godt se betød noget for mig.

Den store diskussion har omhandlet dåb og konfirmation, og konfirmationen kan vi ligesom ikke gøre så meget ved. Det bestemmer vores børn selv. Men det er lidt det der med, at jeg er imod en nonfirmation, ret meget imod det faktisk. Jeg vil hellere holde en stor attenårs fødselsdag for mit barn, end at jeg vil fejre noget som ikke er at fejre. Hvor at Lars mener at det, øhm. (Mette)

Forhandlingen går igen på tværs af uddannelsesniveau og dåbsbeslutning. Hos parret Simon og Marianne er det ligeledes forhandling, der er afgørende for den endelige beslutning om at døbe deres barn. Simon, der er 27 år og tjener, overtalte sin partner Marianne, der arbejder som laborant, ved at insistere. Marianne er ikke døbt eller konfirmeret. Kompromisset omkring brylluppet bliver så, at de vælger en moderne kirke, som Marianne er kommet i, da hun sang i kirkekor.

Interviewer: Men når nu du egentlig helst ville på rådhuset, så kunne I jo bare have valgt det. Hvordan kan det være, at det blev en kirke?

Marianne: Fordi min mand ville i kirke.

Interviewer: Han ville i kirke. Du har simpelthen fundet én, som bare sætter det her med...

Marianne: Traditionen.

Simon har et forhold til folkekirken gennem traditionen, og fordi han insisterer og altså har stærke følelser omkring kirkebrylluppet, så bliver der kirkebryllup. Det handler ikke kun om at finde et kompromis, som begge kan leve med. Det skal betyde noget for den anden, og er følelserne stærke nok, så får de lov at blive tungen på vægtskålen. Bo og Heidi har ikke døbt Storm:

Heidi: Jeg kan godt forstå, hvis der er nogen af vores venner, hvor den ene gerne vil have barnet døbt, og den anden måske ikke er kristen, at det så er den, der gerne vil, der får. Det betyder så, at bliver barnet døbt, det synes jeg egentligt. Så hvis du nu f.eks. rigtig gerne ville have Storm døbt, så ville jeg gerne gå med til det.

Bo: Mmm.

Heidi: Men så skulle det også betyde noget for dig.

Bo: Mmm.

Men det betød ikke nok for hverken Heidi eller Bo, og derfor blev Storm ikke døbt.

Patchwork-religiøsitet

Individualiseringen giver sig som tidligere nævnt også udtryk i, hvordan forældrene er religiøse, om de sammensætter deres egen religiøse pakke (patchwork-religiøsitet). I 10 ud af vores 16 interviews giver forældrene udtryk for at de selv sammensætter deres religiøse verdensbillede. De fortæller om hvordan de inddrager buddhistisk, katolsk og muslimsk tro og praksis sammen med det folkekirkelige. Kristendommen i folkekirken bliver italesat

både som noget kirkeligt og som noget samfundsbærende og har sammenhæng med det danske. Her er der samklang mellem flere interviews og YouGov-undersøgelsen, hvor "det at være dansk" er den tredje vigtigste årsag til at forældre vælger at døbe deres barn.

Generelt står forældrene dog meget uden for det institutionelt religiøse, og ser på de forskellige muligheder, der ligger foran dem. Meget få af dem kommer fra en egentlig religiøs tradition, som de bærer videre til deres børn.¹¹⁷

Man vælger selv

Man vælger selv sin religion. Philip, 34 år og ergoterapeut, fortæller:

Men jeg tror, at det kan være fundamentalt vigtigt at tro på et eller andet. Om man så siger: "Jamen jeg tror på min mosters hund" eller "jeg tror på Gud" eller "jeg tror på naturen" eller "jeg tror på...", så kan det give folk en mening med nogle ting, ikke? Og det tror jeg, at alle mennesker har behov for på et eller andet plan. (Philip)

Religion har en funktion i livet, men man må selv finde ud af, hvad der virker i ens eget liv, og hvad der giver mening i forhold til den indre autoritet. Philip har overtalt Rikke til dåb, fordi han ikke synes de skulle have navngivning, og han gerne ville have at de fejrede børnene. Hans forhold til religion og tro er minimalt. Philip siger:

Men jeg tror ikke rigtig på, at der er en gud. Der er nogle gode historier i det og nogle gode guidelines for, hvordan det er værd at leve sit liv, ikke? Og nogle regler for, hvad må man og hvad man ikke må og sådan noget. Det giver jo meget god mening, at man ikke må alle mulige mærkelige ting, ikke? (Philip)

Her har religion en funktion som ramme om livet, men sammenholdt med Philips tidligere udsagn om, at man kan tro på, hvad man vil, handler det altså ikke om at religion er en autoritet. Religion kan give noget at styre efter, nogle gode principper, men ikke på en autoritær måde.

Hvordan er forældrene kristne?

Flere af forældrene er glade for folkekirken og ser deres tro i samklang med det, som folkekirken står for. Det er dog stadig vigtigt for dem at understrege, at det med troen er noget de har reflekteret over, og har et personligt forhold til. Mette er sygeplejerske, 30 år og har to børn, som begge er døbt. Hun har et meget personligt forhold til folkekirken, som gav hende rigtig mange gode

¹¹⁷ Vores informanter svarer her til det billede af yngre danskeres religiøsitet, som Iben Krogsdal tegner (Krogsdal 2012, 18).

oplevelser som barn, og det vil hun gerne give videre til sine børn. Hun kalder sig for kristen, og fortæller om sin tro:

Jamen jeg tror på Gud, jeg tror på Jesus. Jeg tror på mange af de historier, som er i biblen. Det er selvfølgelig ikke så sort og hvidt for mig, men ja. (Mette)

Mette er gift med 31-årige Lars, som er glarmesteruddannet, men nu læser økonomi. Lars og Mette bor i Frederiksholm, i en rar renoveret lejlighed. Lars er vokset op helt uden religion, men vil alligevel ikke sige, at han ikke har en tro:

Nej, nej, det slet ikke sådan det hænger sammen, det er jo ikke, fordi jeg ikke tror på noget. Jeg har det bare sådan, at jeg ikke kun tror på, at det er kristendommen, der har opfundet den dybe tallerken her. Der er blevet fortalt nogle gode fortællinger. Men der er mange, som har fat i nogle gode pointer. For mig handler religion om tro, det handler om håb, og det handler om at få nogle rigtige normer ind i samfundet og i folk, at få det gode frem i dem. (Lars)

Lars har et positivt forhold til kristendommen, hvorfor det også har været ok for ham, at børnene er blevet døbt, fordi det betød meget for Mette. Men kristendommen er ikke den eneste religion, som kan give mening for ham, ligesom der ikke skal være en autoritet, som overvåger ham eller dømmer ham. Han kan også finde på at plukke og tage det, som siger ham noget. Religion er også for Lars noget, som har en samfundsmæssig og personlig funktion, noget der bidrager til det gode liv.

Når religionen virker, så giver den mening, og så tror man. Sådan er det for Louise og Derek. Louise er 42 og ved at uddanne sig til lærer efter mange år i Washington. Hun er gift med Derek på 40, som heller ingen uddannelse har, men som arbejder som personlig assistent. De bor i Teglholmen og kommer med deres børn meget i Frederiksholm kirke, hvor de er begejstrede for børneaktiviteterne. De bruger forskellige religiøse traditioner, fordi de virker. Her beskriver Derek en katolsk bøn-hotline, som parret har benyttet ved flere lejligheder, fordi bønner virker:

It's really intense. They [nonnerne] just pray with you on the phone. They say that your name or your situation will be part of their prayers for 30 days. That's what these nuns do. They pray for people all over the world. Almost every time we've done it, we've had some pretty strange experiences. Things turning around for the better. So we are very respectful of the nuns (griner).

Når Louise skal beskrive sin egen religion, er det både det kristne og det buddhistiske, som kommer frem:

I'm a little bit of everything, I'm more like a spiritual and Buddhist Christian. Maybe I'm not much else really. But I believe in Jesus. I'm not sure if I believe that he rose

from the dead. I'm not sure what I believe, what heaven is. I believe in something, but it could be Nirvana, it could be, you know. I used to be kind of only Buddhist.

For Louise er det kontakten, som er afgørende. Hun tror på Gud, men det gør ikke nogen forskel, om hun får kontakt med Gud gennem den katolske nonne-bedeservice, ved buddhistiske meditationsweekends sammen med Derek eller i folkekirken. Der er plads til alle tre dele ved siden af hinanden i Louises religiøse verdensbillede.

Marianne på 25 er laborant, og er lige ved at flytte fra Frederiksholm, hvor hun og hendes mand Simon har boet i flere år. 27-årige Simon er uddannet tjener, og arbejder som sådan. De har nu købt et rækkehus i Hvidovre, og vil derfor have deres søn døbt i den kirke, som bliver deres nye lokale kirke. Simon er døbt og konfirmeret, og har overbevist Marianne om, at de også skulle vies i kirken og holde barnedåb. Marianne er vokset op uden dåb og konfirmation, men kender kirken fra tre år i det lokale kirkekor. Marianne har det fint med ritualerne, og overvejer faktisk også selv at blive døbt. For nu, hvor de har fået Anders, har hun spekuleret over, hvad der sker, når hun engang dør. Om sin tro siger hun:

Marianne: Jeg vil nok sige, at jeg ikke er troende.

Interviewer: At du ikke er troende.

Marianne: I hvert fald ikke i den forstand. Jeg tror mere på lidt forskelligt. Det lyder lidt underligt, ikke? Men da vi havde religion [i skolen] for eksempel buddhisme, så kunne jeg jo godt se mig mere ligesom noget af det, for eksempel. Men der er ikke nogle af de forskellige trosretninger, hvor jeg tænker, at det er 100 procent mig. Men jeg kan godt plukke rundt omkring og sige, at det synes jeg måske er meget relevant.

Marianne udelukker ikke, at hun kunne tro på reinkarnation som buddhisterne, men ser ingen modsætning her i forhold til en eventuel dåb. For langt de fleste af de interviewede forældrene i Sydhavn sogn er religion ikke en eksklusiv størrelse. Det er muligt at sammensætte sin egen pakke.

Hvad skal børnene have med?

Langt de fleste af forældrene ønsker, at børnene selv skal vælge hvilken religion, der skal med i deres liv. Maria er 38, og har arbejdet med meget forskelligt, fra omsorgsarbejde til lagerfunktioner, men prøver at afslutte sin læreruddannelse. Hun bor i Musikbyen med sine tre børn, som ikke er døbt, for børnene skal vælge selv. Sine forældre kalder hun for "hippie-forældre", som fravalgte dåb for hende som spæd. Maria har familie i Grønland og Vestindien, og historien har påvirket hende til at se kristendommen som en meget kolonialistisk religion. Hun valgte dog selv både dåb og konfirmation i teenagealderen, og er i dag medlem af folkekirken. Børnenes fædre er hhv. ateist og muslim. I årets løb deltager Maria og hendes børn i både før-kristen

lysfest og muslimsk eidfest. Adspurgt om, hvorvidt hun vælger til eller fra for børnene, svarer hun:

Nej, det synes jeg ikke, så må man bare få det hele. Nu tænker jeg, at det kun er en god ting at få lidt af hele posen. Det er jo faktisk det nyeste, jeg har tænkt, at blande, blande det hele, så er man helgarderet (griner). (Maria)

Religion er for Maria en måde at være sammen med andre på, og hun tager sine børn med i det hele. Børnene blev ikke døbt, men for de to yngste, som har samme far, har hun tænkt sig at lave et særligt ritual, som skal indeholde alle religioners overgangsrite for børn:

Maria: Jeg har to moderkager inde i fryseren, pakket godt ind. Jeg synes, at det er smukt, hvis der bliver plantet et træ. Tanken om det at lave et træ for dem hver, som de så selv kan komme og kigge på. På en eller anden måde skulle der være en ceremoni. Så nåede jeg at tænke, at det kunne være sjovere at give dem det hele, så var de helgarderet i stedet for, at man tog alt fra dem. At de selv måtte vælge en retning, så kunne det være sjovt at tage alle de religioner, jeg nu lige kunne finde, og en repræsentant fra hver, der så tog dem med i hver [religion], og så var de helgarderet.

I Marias historie bliver metaforen om religion som et patchwork meget konkret, da hun netop vælger fra mange forskellige religioner, og sammen sætter alt det, hun kan få fat i.

Religion og institutionel socialisering

Religiøse valg opstår i en samfundsmæssig og historisk kontekst. Derfor har vi set på, hvilken institutionel socialisering de enkelte informanter har med sig. Socialisering sker både gennem nære familiære netværk og samfundsinstitutioner som børnehaver og skole.¹¹⁸ Næsten alle de informanter, der er vokset op i Danmark, har deltaget i aktiviteter forbundet med kirke og kristendom i løbet af deres opvækst. Det er typisk kirkekor, spejder og kendskab til kristendommen gennem folkeskolen, der tegner informanternes beskrivelse af deres relation til folkekirke og kristendom – ud over den nære families årlige kirkegang til jul og deltagelse i kirkelige handlinger igennem livet. Tabel 19 viser, hvordan kontakten mellem folkekirken og informanterne har været gennem opvæksten, og hvordan deres brug af kirken til kirkelige handlinger har været indtil nu.

¹¹⁸ Sherkat 2003, 151.

	Navn	Døbt som lille	Døbt før konfirmation	Døbt som voksen	Kirke-lige aktiviteter for børn	Spej-der	Kirke-kor	Viet i kirke	Medlem af folkekirken	Børn døbt
1a	Mette	X			X		X	X	X	X
1b	Lars					X		X		X
2a	Louise			X				X	X	X
2b	Derek ¹¹⁹	X			X			X	X	X
3a	Mari- anne						X	X		X
3b	Simon	X						X	X	X
4a	Kristina	X ¹²⁰			X				Katolik	
4b	Peter	X								
5a	Helene	X							Katolik	
5b	Carlotta									
6a	Heidi	X					X			
6b	Bo	X				X				
7	Berit	X								
8a	Laura	X					X	X	X	
8b	August	X						X		
9a	Rikke	X							X	X
9b	Philip		X						X	X
10	Lærke									
11	Karen	X							X	X
12	Maria		X						X	
13a	Lone	X							X	
13b	Hanni- bal	X							X	
14	Anja	X					X		X	X
15a	Pia	X			X	X	X	X	X	X
15b	Lasse	X				X		X	X	X
16	Annette	X				X			X	X
To- tal	26	19	2	1	4	5	6	10	15	13

Tabel 24: Religiøs socialisering

22 ud af 26 er døbt, men kun 15 er i dag medlem af folkekirken. Der er altså ikke alle forældre med folkekirkemedlemskab, som giver medlemskabet videre til deres børn. Deltagelse i spejder eller kirkekor er heller ikke koblet med dåb eller bevarelse af medlemskabet. Det er således svært ud fra det foreliggende at se direkte mønstre mellem kontakt med folkekirken igennem informanternes opvækst og valg eller fravalg af dåb af børn.

Børn af 68'erne

Småbørnsforældre i dag er børn af 68'erne og denne generations opgør med autoriteter. I vores materiale kommer det til udtryk ved, at flere informanter

¹¹⁹ Derek, Kristina, Helena og Carlotta er ikke opvokset i Danmark.

¹²⁰ Kristina blev døbt som 9-årig, da det par som skulle være hendes gudforældre, boede langt væk.

selv er opvokset med det individuelle valg. 7 ud af 25¹²¹ informanter er ikke døbt som spæde men skulle selv vælge, da de senere kom i konfirmationsalderen. Der er hvert år en del dåbshandlinger i forbindelse med konfirmation. I 1993 lå tallet på 4 procent af konfirmationsårgangen, men den i 2013 lå på 5 procent.¹²² 31-årige Lars er ikke døbt som spæd. Han fortæller her om sine forældre:

De er jo politisk aktive der i 60'erne og 70'erne. De er ikke hippier, vil jeg ikke sige, men de gjorde i hvert fald oprør med, hvordan tingene var på det tidspunkt. Konformet ting som: Skulle man giftes? Nej det skulle man ikke. Man gik på rådhuset og fik det ordnet på et papir. Skulle kvinder bare stå i køkkenet? Nej det skulle de ikke. Min mor lavede en motorcykelklub for kvinder, som hun stadig er medlem af. Så der er mange ting, som har smittet af, men det er hele den der holdning til: Skal man bare gøre tingene som man plejer for at gøre dem? Næ, det skal man ikke. (Lars)

Individualisering er som vi har set tidligere ikke noget nyt fænomen, men børneforældrenes fokus på barnets eget valg er kulminationen på en lang udvikling mod stigende individualisering. Men selvom flere informanter er opvokset med selv at skulle vælge religion, er der ikke en direkte forbindelse til den dåbsbeslutning, de som forældre tager for deres egne børn. Blandt vores interviews i Sydhavn sogn er der både eksempler på valg og fravalg af dåb med begrundelse i en individualistisk opvækst, som 42-årige Louise, der fik Sartre og eksistentialismen som følgesvend i barndommen. Louise har sammen med sin partner Derek valgt dåb for sine børn, fordi hun ikke synes, at nihilisme fungerede for hendes forældre:

A thing that was also very typical for me is doing the opposite of what my parents did. Because I didn't think it worked. Nihilism and not believing in anything, it didn't seem to work for them. (Louise)

Religiøs socialisering gennem institutioner

Langt de fleste informanter kender til folkekirken gennem aktiviteter i barndom og ungdom. Som 30-årige Heidi beskriver fritidsaktiviteterne i den lille by, hun kommer fra:

Enten så spillede man fodbold, og så gik man til gymnastik om vinteren og så, da min mor blev organist, så begyndte alle også at gå til kirkekor. (Heidi)

¹²¹ 27 procent af vores informanter var ikke døbt som små, og her er altså tale om en overrepræsentation af ikke barnedøbte i forhold til det typiske, som er 15-20 procent af en årgang. Antallet på de 25 informanter, og ikke 26, skyldes, at Simon ikke deltog i interview, men er gift med Marianne og derfor inkluderet i tabellen.

¹²² Tallet fra 1993 kommer fra Danmarks Statistik 1994, tallet fra 2013 stammer fra Lüchau 2014, 155.

Men selvom folkekirken for mange har været til stede i barndommens lokalsamfund, spiller det ikke altid nogen rolle for folkekirketilknytningen i deres voksenliv. 33-årige Laura, der læser til lærer, er med årene kommet væk fra sit oprindelige engagement i folkekirken:

Jeg er vokset op ude på landet og har sunget kirkekor og har været i kirke hver søndag i mange år i træk. Jeg havde lidt en søgen efter det og følte et eller andet tilhørsforhold til kirken. Da jeg blev konfirmeret, mente jeg det og følte mig også lidt bedre end nogle andre, fordi jeg mærkede efter, ikke også? Og så er det jo bare, altså, så er det jo bare gledet ud i sandet. (Laura)

Lauras tilknytning til folkekirken er mindsket med årene. Sidste gang hun var i kirke var til en ”samlebåndsjulegudstjeneste”, hvor hun ikke fik den samme følelse, som den hun huskede fra sin barndom. Men som hun siger afslutningsvis:

Og så gled det bare ligesom ud i sandet, og så er det er jo ikke noget, jeg går og tænker over. (Laura)

Laura og hendes mand August, der er ph.d.-studerende, har ikke valgt dåb for deres barn, fordi barnet skal vælge selv. Andre forældre har haft religion tættere inde på livet igennem deres opvækst, fordi kristendom har fyldt meget i deres nære familie. Det drejer sig f.eks. om 30-årige Mette, der er sygeplejerske. Hun er meget aktiv i den lokale kirke i dag og har sammen med Lars valgt dåb for deres to børn:

Jamen, for mig betyder kirken noget, fordi jeg altid har haft et tilhørsforhold, jeg har altid kommet der, jeg kender næsten alle salmerne, jeg har gået til kirkerotter hed det dengang, og spillet teater. For mig betyder det noget, og jeg er kristen. (Mette)

Mettes mor er fransk katolik og begge forældre har støttet op om den lokale folkekirke i hendes barndom. For Mette er religion meget vigtig at have som fundament i tilværelsen, hvilket hun også vil give videre til sine børn gennem dåben.

Socialisering i netværk af venner og bekendte

Et andet socialiseringsaspekt ligger i netværket af venner, bekendte og fjernere familie, som også former synet på dåbsbeslutningen og de valgmuligheder, der er til rådighed i individets sociale kontekst. Hvis man ikke kender nogen, der vælger navngivningsfest frem for dåb, vil man højst sandsynligt heller ikke vælge det, som den landsdækkende YouGov-undersøgelse også viste. Et eksempel på valg af dåb med baggrund i netværket af venner, bekendte og familie finder vi hos ergoterapeuten Philip og hans partner Rikke,

der er historiker. Rikke ville gerne have valgt navngivning frem for dåb for parrets to børn, men da ingen af dem har været til en navngivningsfest, faldt valget på dåb. Dåben følte også rigtig for Philip, fordi det for ham var vigtigt at have en ceremoni i forbindelse med børnenes fødsler:

Philip: Den der navngivning syntes jeg ikke der var noget i at skulle fejre. Om man er borgerligt viet eller viet i kirken, man er jo stadig viet, og der er stadig en eller anden ceremoni. Det er der jo ikke ved en navngivning. Andet end det man så selv laver.

Rikke: Men det behøver der jo heller ikke at være ved en borgerlig vielse.

Philip: Nej, det behøver der ikke, men det gjorde vi jo.

Rikke: Det kunne man jo også godt ved navngivningen.

Philip: Ja, det kan godt [være], men jeg har heller aldrig været til en navngivningsfest, vil jeg så sige.

Rikke: Det har jeg heller ikke.

Navngivningsfest er ikke en sandsynlig mulighed, da hele parrets netværk af venner, bekendte og familie vælger dåb for deres børn. Citatet ovenfor giver også et indblik i forhandlingen, der finder sted hos forældreparrene. I den forhandling, der ligger til grund for den endelige dåbsbeslutning, indgår forældrenes egen overbevisning meget stærkt, som vi også har set tidligere. Forældrenes nære miljø og omgangskreds spiller en rolle i forhold til at tegne det mulighedsrum, som dåbsbeslutningen tages inden for.

Men når det kommer til den primære begrundelse for valg/fravalg af dåb er der ingen af informanterne, der fortæller at beslutningen blev taget som følge af omgivelsernes forventninger. Det betyder ikke, at der ikke kan være et pres fra familie og venner, men i interviewsituationen italesættes presset ikke. Igen peger forældrenes beslutning på, at dåbsbeslutningen fremstår som en individualiseret beslutning, der kan træffes uden konsensus med forældrenes nære miljø.¹²³

Småbørnsforældrenes kontakt til det lokale sogn

Kontakten til den lokale kirke ses som positiv for langt de fleste af de forældre som kender den. Ændringen til digitalisering af navneregistreringen gør dog, at flere af forældrene aldrig har set deres sognekirke og ikke ved hvor den ligger. Vælger man at få barnet døbt, ordnes navneregistreringen i de fleste tilfælde af kirkekontoret i forbindelse med dåben.¹²⁴ Deltagelse i babysalmesang ses overvejende som deltagelse i ethvert andet kulturtilbud.¹²⁵

¹²³ Her peger YouGov-undersøgelsen dog på, at forældrenes miljø spiller en rolle i brugen af folkekirken og dåbsbeslutningen jfr. tabel 8.

¹²⁴ Omkring de juridiske rammer for dåb, se Bilag 15: Juridiske rammer for dåb i folkekirken.

Navneregistrering

At registrere barnets fødsel var tidligere den første pligt nybagte forældre havde. Inden 3 dage skulle de omkring sognepræstens kontor eller det lokale kirkekontor for at registrere barnets fødsel. I dag er det sådan, at den jordemoder, der har hjulpet med fødslen, anmelder fødslen til CPR, og giver CPR-nummeret på barnet til forældrene med det samme.

Ansvar for navngivning påhviler stadig forældrene, men også her er sket ændringer. Kirkekontoret skal siden 2013 gives besked om navngivning via borger.dk med NemID. Har man ikke NemID eller i tvivlstilfælde skal det lokale kirkekontor kontaktes. Loven omkring navngivning via digitale løsninger blev vedtaget 12. juni 2013¹²⁶, samtidig med at en hel række andre kontakter mellem borgere og stat blev digitaliseret, f.eks. valg af læge og anmeldelse af cykeltyveri.

Forældrene i undersøgelsen har fulgt proceduren via borger.dk, men halvdelen af dem har haft kontakt med kirkekontoret undervejs. Kontakten kan både handle om, at en forælder har udenlandsk baggrund og derfor skal have en særlig registrering, et ønske om særligt navn til barnet, eller være grundet i en generel usikkerhed omkring navneregistreringen. Forældre, der får deres børn døbt, venter oftest med navngivningen til dåben, som så bliver ordnet i én arbejdsgang, som borger.dk også gør opmærksom på.

Et par af forældrene, Lærke og Maria, er vrede over at registreringen foregår gennem kirkekontoret, idet de synes at det burde foregå på et religionsneutralt sted. De fleste forældre oplever at have fået god hjælp af kirkekontoret, og omtaler kontakten og serviceniveauet positivt.

Hvor det før var alle forældre, som skulle omkring folkekirken, har den digitale løsning omkring navngivningen svækket folkekirkenes kontakt til forældre til nyfødte. Kontakten er ikke helt forsvundet, idet halvdelen af forældrene i undersøgelsen alligevel endte med at have telefonisk eller fysisk kontakt med kirkekontoret, men det kan også skyldes at systemet stadig er forholdsvis nyt og under tilpasning ifht. brugervenlighed.

Babysalmesang

Babysalmesang begyndte som tiltag i folkekirken omkring år 2000, men er først de sidste 5-8 år blevet rigtig udbredt. I dag har godt halvdelen af landets

¹²⁶ Lov nr. 622 af 12/06/2013. <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=152311> download 120415.

pastorater babysalmesang. Tilbuddet er for forældre og deres babyer op til 1 års alderen, og er baseret på salmer, der bliver sunget og fremført med fagter og lege. Undervisningen foregår oftest i kirkerummet, og ledes typisk af præst, organist eller musikpædagog.¹²⁷

Også i Sydhavn sogn er babysalmesang populært. Undervisningen ledes her af præsterne, i samarbejde med organist og kirkesanger, og inddrager hele kirkerummet. Babyerne får både lov at sidde på flyglet, mens organisten spiller et stykke på det, ligesom de mærker det helt store orgelbrus, når de kravler på måtterne foran deres mødre. Salmer synges fra tekster projekteret op på stort lærred, og undervisningen afsluttes med Fadervor og den aronitiske velsignelse, som også markerer afslutningen på gudstjenester.

For den 40-årige læge Karen har babysalmesang og mødet med sognepræsten ført til at dåben fandt sted i Frederiksholm kirke:

Jeg begyndte at gå til babysalmesang og så hende der Helene, som bare er helt vildt nede på jorden. Det kan jeg altså godt lide. Så tænkte jeg, at det var nok en meget god idé at få hende døbt herinde. (Karen)

Af forældrene i undersøgelsen havde 10 mødre været til babysalmesang, 9 ud af 10 i Frederiksholm kirke. Halvdelen af dem valgte ikke at døbe deres børn, men havde en positiv oplevelse af undervisningen, og var meget glade for at deltage. Flere af dem ville desuden fortsætte med at komme i kirken til tumlingerytmik, som er for lidt større børn. Mange fortæller, at det er en aktivitet, de følges til med mødregruppen. Den 25-årige laborant Marianne er ikke selv døbt, men gift med Simon i en kirke, og de har også valgt at døbe deres søn. Marianne fortæller om deltagelsen:

Så har vi været hernede med nogle fra mødregruppen et par gange. Han [barnet] synes, det er rigtig, rigtig rart. Han elsker det, og jeg synes det er fint. Det er hyggeligt, og så får man ligesom aktiveret ham lidt, ikke? (Marianne)

Marianne kan godt se en mening i babysalmesangen, selvom det kristne ikke er noget hun er vokset op med. Deltagelsen er positiv for både mor og barn. I Sydhavn sogn er undervisningen ikke organiseret som et fast forløb, man tilmelder sig, men er åben hver onsdag for alle, der har lyst. Forældrene kommer derfor ikke nødvendigvis regelmæssigt. Heidi er 30 og uddannet

¹²⁷ Tager du barnet ved hånden, tager du moderen ved hjertet. Rapport om forskning i børn og deres familiers relation til kirke og kristendom. Center for Samtidsreligion, Århus Universitet, Christina Skovgaard Iversen, Gitte Ranfelt Laugesen og Marie Vejrup Nielsen, 2014. <http://samtidsreligion.au.dk/oevrige-projekter/babysalmesang/> download 120415.

retoriker, og hun og Bo har valgt ikke at få døbt deres søn. Men Heidi havde alligevel tænkt sig at gå til babysalmesang under sin barsel:

Jeg var til babysalmesang én gang. Jeg ville det helt vildt gerne, men det var bare lige på et tidspunkt, hvor Storm altid sov. Det er jo selvfølgelig samme tidspunkt, og det passede bare. Og så den sidste gang, jeg kan ikke huske, om det var om onsdagen, den sidste onsdag i min barsel, så hapsede jeg ham bare og tog derover. Så jeg nåede det kun én gang, men det synes jeg var helt vildt fint. Så. (Heidi)

Heidi er således typisk for de forældre, som deltager i babysalmesang, men ikke får børnene døbt. De to ting forbindes ikke med hinanden. En enkelt forælder har deltaget først i babysalmesang og derefter i børneyoga i kulturhuset Karens Minde, og holdningen til babysalmesang minder om den holdning man har til andre kulturtilbud: Kirkens tilbud er fint, og bruges i det omfang det passer ind i barselsperioden, men man kunne også have valgt andre tilbud.

Dåbsbeslutning er mere forhandling end socialisering

Overordnet set spiller socialisering en rolle i småbørnsforældrenes beslutning om dåb, men mere som et mulighedsrum for forældrenes valg. Den endelige dåbsbeslutning er et udtryk for forældrenes interne forhandling, og her er det ikke altid den enkelte forælders socialisering, der vægter højest. Netop fordi dåben forstås som et tilvalg, der skal passe ind i forældre og barns familiefortælling, afhænger dåbsbeslutningen af den ene forælders stærkeste argument eller stærkeste følelse. I forhold til socialisering viser de 16 interviews, at langt de fleste forældre har været i berøring med folkekirken igennem deres opvækst, ligesom de fleste er døbt og konfirmeret. Dette socialiseringsaspekt er ikke overraskende i lyset af folkekirkens religiøse majoritetsstilling i samfundet. Det der i vores materiale peger frem imod en ændring i dåbspraksis er, at forældre ikke finder det selvfølgeligt at videreføre den religiøse praksis, de selv er opvokset med. Selv i de familier, som mener at videreføre en tradition, bliver det bevidste tilvalg af traditionen fremhævet som det vigtigste. Derudover er flere småbørnsforældre i dag børn af 68'erne og deres opgør med autoriteterne. Det har den konsekvens, at den individualisering, der tegner dåbsbeslutningen, også er en videreførelse af samfundsmæssige værdiændringer startet i 1970erne og frem.

Sammenfatning

Hvem har vi spurgt om dåb?

I undersøgelsen har vi på kvantitativ basis i YouGov-undersøgelsen adspurgt 1042 forældre med hjemmeboende børn under 18 år om deres valg af dåb og relaterede emner. Gruppen var udvalgt efter deres status som forældre, og derfor ikke helt repræsentativ for hverken befolkningen som helhed eller børneforældre i Danmark. Gruppen har en højere andel af højt uddannede og studerende.

Samtidig har vi interviewet 25 småbørnsforældre i Sydhavn sogn om samme emne. Småbørnsforældrene var fordelt på tre distrikter med hver deres socioøkonomiske profil. I Frederiksholm bor mange ufaglærte og studerende, og flere enlige end familier. Distriktet har sognets højeste andel af indvandrere. Der er lav medlemsprocent af folkekirken, også blandt de 0-4-årige. I Musikbyen bor der ligeledes mange ufaglærte og studerende, men flere familier end i Frederiksholm, og lav medlemsprocent blandt de 0-4-årige. Begge distrikter har en lavere husstandsindkomst end landsgennemsnittet pga. de mange enlige. Det nyeste af distrikterne, Teglholmen og Sluseholmen, er præget af småbørnsfamilier med to indkomster, og har en meget højere husstandsindkomst end landsgennemsnittet. Distriktet har sognets højeste medlemsprocent af folkekirken, også blandt de 0-4-årige, men stadig lavere end på landsplan. De 25 forældre er som gruppe karakteriseret ved at indeholde flere højtuddannede end befolkningen i Danmark som helhed, men alle socialgrupper og typer af uddannelsesniveau er repræsenteret. Forskellige samlivsformer og familietyper er repræsenteret, og spænder lige fra den klassiske kernefamilie til *couple living apart* og alenemødre med donorbørn.

Valg af dåb – hvorfor?

I YouGov-undersøgelsen havde 77 procent af forældrene alle børn døbt. De vigtigste faktorer for valget var, at dåben er en familietradition, der markerer navngivningen af barnet. Dåben ses også som en del af det at være dansk. Forældrene i interview-undersøgelsen var af hensyn til spredning i materialet ligeligt fordelt mellem forældre, der valgte dåb, og forældre der fravalgte dåb. Deres udsagn om valget støtter resultaterne fra YouGov-undersøgelsen, samtidig med at de nuancerer billedet. Det er vigtigt for forældrene at give børnene et kristent og nationalt værdigrundlag med i livet, men dåben ses som foreløbig og det endelige valg tages af barnet selv i konfirmationsalderen.

Fravalg af dåb – hvorfor?

19 procent af forældrene i YouGov-undersøgelsen fravalgte at døbe deres børn, og mere end halvdelen angav, at det var fordi barnet senere skulle vælge selv, om det ville have et tilhørsforhold til kristendommen. Samtidig kunne forældrene ikke sige ja til trosbekendelsen, enten fordi de ikke var religiøse eller fordi de ikke er religiøse på den måde, at de siger ja til hele den pakke, som folkekirken præsenterer i trosbekendelsen. Desuden tilhørte 26 procent af de forældre, som fravalgte dåb, en anden religion. De tre hovedgrunde for at fravælge dåb kan findes i samfundsmæssige bevægelser mod individualisering (barnet skal vælge selv), sekularisering (manglende religiøs tilknytning) og religiøs diversitet (forældre der tilhører en anden religion).

I vores interviews fravalgte 50 procent af forældrene dåb af deres børn, og årsagerne til fravalget er for de fleste som i YouGov-undersøgelsen, at barnet skal vælge selv. Barnet skal være fri for tilknytningen til folkekirken, men må selv vælge i konfirmationsalderen. Vi oplevede ikke spørgsmålet om trosbekendelsen som vigtigt for forældrene, selvom en del forældre gav udtryk for manglende religiøs tilknytning.

Individualiseringen som forklaring på både valg og fravalg af dåb

Forklaringen bag både valg og fravalg af dåb er altovervejende individualiseringen som tendens og bevægelse i samfundet. Individualisering er ikke ny, men tager fart efter Anden Verdenskrig og får med den nuværende generation af forældre for alvor indvirkning på dåb i folkekirken. Individualiseringen har ændret de vilkår, man er individ og familie på, og pålægger den enkelte selv at skabe mening i livet. Samtidig føler forældrene, at de skal leve autentisk dvs. i overensstemmelse med en indre autoritet. En konsekvens er, at ydre autoriteter ikke tillægges afgørende betydning, herunder både sociale og familiære traditioner. Som familier skal forældrene forhandle sig frem til en fælles familieidentitet, som begge skal opleve som meningsfuld i forhold til egen identitet, og autenticitet er her det afgørende argument. Den af forældrene, som har de stærkeste følelser, vinder, og afgør om barnet skal døbes eller ej. Religion er lige som alt andet hele tiden til forhandling og tilvælges i det omfang, den giver mening for forældrene. Man kan forstå forældrene som religiøst frisatte. De er selv opvokset med det frie valg og fører nu valgmuligheden videre: barnet skal selv vælge religiøs tilknytning.

Årgangsfænomenet – Børn af 68'erne

Fravalget af dåb kommer i vores materiale også til udtryk som et årgangsfænomen. I YouGov-undersøgelsen er årgange født efter 1970 mere tilbøjelige til at fravælge dåb, ligesom de i mindre grad end de ældre årgange ser sig

selv som troende. Det kan også have noget at gøre med sekulariseringstendenser i samfundet, idet de yngre både er mindre troende og mindre religiøst tilknyttet via eksempelvis medlemskab af folkekirken. Sekularisering kommer også til udtryk i en ændret forståelse af dåben. Hvor de ældre generationer lægger mest vægt på dåbens kristne indhold, ser de yngre generationer i højere grad dåben som et kulturelt ritual uden særligt religiøst indhold i YouGov-undersøgelsen. Synet på dåben som ikke-religiøs kan ikke bekræftes af vores interviews, hvor forældrene forstod dåben som knyttet til det religiøse, især blandt de mest ateistiske forældre.

Hvilken forskel gør religiøs socialisering og kontakten til folkekirken?

Hvad betyder det for forældrene at folkekirken har været til stede i deres opvækst som en del af deres familietraditioner? I YouGov-undersøgelsen er 90 procent af forældrene døbt, og 93 procent af disse er konfirmeret. 77,5 procent er medlem af folkekirken. Af forældrene i vores interviews i Sydhavn sogn er 85 procent døbt, og 95 procent af disse er konfirmeret. Her ligner gruppen forældrene i YouGov-undersøgelsen. Til gengæld er kun 58 procent medlem af folkekirken, og kun halvdelen har valgt dåb for deres børn. Den folkekirkelige socialisering er en del af det at vokse op i Danmark. Folkekirken har været til stede i mange forskellige sammenhænge igennem informanternes opvækst. Næsten alle har deltaget i aktiviteter med kontakt til folkekirken gennem eksempelvis skole-kirkesamarbejde, og flere har været spejdere eller sunget i kirkekor, men vi kan ikke se nogen entydige sammenhænge mellem kontakten til folkekirken i opvæksten og valg eller fravalg af dåb.

Valg eller fravalg af dåb blandt familie og venner blev ikke opgivet som begrundelse for forældrenes eget valg eller fravalg af dåb, men sås mere som en inspiration til valget. Valget er i sidste ende forældrenes eget.

Hvilken forskel gør kontakten til folkekirken og herunder kontakten til det lokale sogn

Vi ser i YouGov-undersøgelsen en sammenhæng mellem brug af folkekirken til gudstjenester og kirkelige handlinger og tilvalg af dåb. Jo mere du bruger kirken, jo mere tilbøjelig er du til at vælge dåb. Deltagelse i kirkelige aktiviteter som børnenes kor og babysalmesang udviste derimod ingen forskel mellem de forældre, der valgte dåb, og de der fravalgte dåb.

Vi kan ud fra materialet i vores interviews ikke sige noget om forældrenes kirkegang og brug af kirken til kirkelige handlinger, men deltagelse i babysalmesang havde ingen umiddelbar sammenhæng med valg af dåb. Både forældre der valgte dåb, og forældre der fravalgte dåb, gik til babysalmesang, og forbandt det ikke med dåbsbeslutningen. Det tyder på, at forældrene ser

tilbuddet om babysalmesang som et kulturtilbud på linje med andre. Det er som regel ikke knyttet til dåben.

Medlemskab og egen dåb og sammenhæng med dåbsvalg

9 procent af forældrene i YouGov-undersøgelsen fravalgte dåb, selvom de var medlem af folkekirken. Så man kun på forældrenes egen dåb, og ikke på om de stadig var medlemmer af folkekirken, fravalgte 13 procent af de døbte forældre dåb af deres egne børn. Af forældre, som overvejer at melde sig ud af folkekirken, var det 30 procent, som fravalgte dåb. Samtidig valgte 37 procent af forældre, som ikke var medlem af folkekirken, at få deres børn døbt. Tallene støtter tesen om individualiseringens indvirkning på forældrenes liv og tegner et billede af forældre, som ikke altid giver det videre, de selv er vokset med, men i voksenlivet tager valg, som er i overensstemmelse med den identitet og mening, de selv skaber i livet.

Demografi og dåb

I YouGov-undersøgelsen er der en sammenhæng mellem uddannelsesniveau og fravalg af dåb. Jo længere uddannelse, jo færre vælger dåb. Vi kan ikke se, om der er sammenhænge mellem grad af urbanisering og fravalg af dåb, som en nylig undersøgelse¹²⁸ peger på, da vores materiale er regionsopdelt. Vores interviews i Sydhavn sogn bekræfter ikke sammenhængen mellem uddannelsesniveau og dåb, da forældrene fordeler sig jævnt mellem tilvalg og fravalg af dåb indenfor samme uddannelsesniveau. Det er både kontanthjælpsmodtagere og højtuddannede, som fravælger dåben. Da Sydhavn sogn ligger i det gennemurbaniserede København, kan det tyde på, at urbaniseringsgrad betyder mere end uddannelse for valg eller fravalg af dåb. Det vil være interessant at få efterprøvet en sådan tese i en fremtidig undersøgelse af valg af dåb.

I vores interviews finder vi i det hele taget ikke særlige forskelle i valg af dåb, synet på dåb og religion, i forhold til uddannelse og bosted. Om forældrene lever i parforhold eller alene, om de har kort eller lang uddannelse, om de er døbt selv eller ej, om de bor i det ene eller andet distrikt i sognet, så er det ikke afgørende for valget af dåb. Valget afhænger af, hvad de kan forhandle sig til ud fra egne og partnerens behov i forhold til identitet og meningsskaben.

¹²⁸ Lüchau 2014.

Overførbare til hele Danmark

Både de landsdækkende data og kvalitative interviews peger i fællesskab mod en stærk individualiseringstendens blandt yngre børneforældre. Da projektets kvalitative del var geografisk afgrænset til Sydhavn sogn, kan vi ikke sige noget om danske børneforældre som helhed, men det er muligt at fremhæve tendenser:

- Forældrene er generelt meget individualiserede. Meningsskaben i eget liv vejer tungere end tradition, egen dåb og medlemskab.
- Dåben ses som foreløbig. De forældre, der vælger dåb for deres børn, ser denne handling som udgangspunktet for barnets senere valg eller fravalg af folkekirkelig tilknytning i konfirmationsalderen.
- Forhandling er et livsvilkår i familierne, og det gælder også for valg eller fravalg af dåb.
- Forældrene vælger religion til og fra, som det giver mening i deres eget liv. Kirkegang og deltagelse i kirkelige handlinger i familien og vennekredsen øger tilbøjeligheden til at vælge dåb. Forældrenes miljø spiller en rolle.
- Forældrene er generelt positive over for folkekirken, som har været en tilbagevendende del af de fleste forældres opvækst. Deltagelse i kirkelige aktiviteter som børnenes kirkekor og babysalmesang ses positivt som kulturtilbud på linje med andre, men har ikke direkte indflydelse på valg eller fravalg af dåb.

Litteratur

Andersen, Peter & Peter Lüchau (2011), "Individualisering og aftraditionisering af danskernes religiøse værdier" i Peter Gundelach (red.), *Små og store forandringer. Danskernes værdier siden 1981*, København, Hans Reitzel, 2011, pp. 76-113.

Andersen, Peter og Peter Lüchau (2012), "Socio-Economic Factors Behind Disaffiliation from the Danish National Church", *Nordic Journal of Religion and Society* 25(1), 27-45.

Bäckström, Anders (2000), "De kyrkliga handlingarna som ram, relation och välbefinnande", i Gustafsson, Göran & Thorleif Pettersson (red.) *Folkkyrkor och religiös pluralism – den nordiska religiösa modellen*. Stockholm: Verbum Förlag AB, pp. 134-172.

Beckford, James (2003), *Social Theory and Religion*. Cambridge: Cambridge University Press.

Buene, Kjell (1994), Ny Rapport fra Nærby. *En religionssociologisk undersøkelse fra Åssiden 1993-94*. Oslo: Diakonhjemmets høyskolesenter, Forskningsavdelingen.

Børgeesen, Inger-Marie (1991), *Folk og folkekirke, kirkens plads i menneskers hverdagsliv og tankeverden*. København: Akademisk Forlag.

Casanova, José (1994), *Public Religions in the Modern World*. Chicago: Chicago University Press.

Christoffersen, Lisbet (1998), *Kirkeret mellem stat, marked og civilsamfund*. København: Jurist- og Økonomforbundets forlag.

Christoffersen, Lisbet, Hans Raun Iversen, Niels Kærgård og Margit Warburg (2012), "Den danske religionsmodel. Indledning", i Christoffersen, Lisbet, Hans Raun Iversen, Niels Kærgård og Margit Warburg (red.), *Fremtidens danske religionsmodel*. København: Forlaget Anis.

Danmarks Statistik (1994), *Publikationer fra Danmarks Statistik*.

Davie, Grace (2005), *Religion in Modern Europe. A Memory Mutates*. Oxford University Press.

Dobbelaere, Karel (2002), *Secularization: An Analysis at Three Levels*, Bruxelles: P.I.E. – Peter Lang.

Dobbelaere, Karel (1999), "Towards an Integrated Perspective of the Processes Related to the Descriptive Concept of Secularization", *Sociology of Religion* 60, nr. 3 (21. September 1999): 229-47.

Gallup International 2014, *End of Year 2014 UK*. Undersøgelsen kan findes på <http://www.wingia.com/> (set 070515).

Giddens, Anthony (1991), *Modernity and Self Identity*. Stanford University Press.

Gundelach, Peter (2009), "Sekulariseringens mange ansigter", *Dansk Sociologi* 1(20)

Gundelach, Peter, Hans Raun Iversen og Margit Warburg (2008), *I hjertet af Danmark*. København: Hans Reitzels Forlag.

Gustafsson, Berndt (1969), *Svenska folkets religion. Några ord till dess föraktara*. Stockholm.

Gustafsson, Berndt (1970), *Hur upplever folk sitt barndop? En explorativ studie*. Stockholm: Religionssociologiska instituttet.

Gustafsson, Göran & Thorleif Pettersson (2000), "Projektpresentation och översikt" i Gustafsson, Göran & Thorleif Pettersson (red.) *Folkkyrkor och religiös pluralism – den nordiska religiösa modellen*. Stockholm: Verbum Förlag, pp. 9-33.

Hauglin, Otto (1970), *Rapport fra Nærby. En religionssociologisk undersøkelse av en norsk drabantbymenighet*. Oslo: Lutherstiftelsen.

Heelas, Paul og Linda Woodhead with Benjamin Seel, Bronislaw Szerszynski & Karin Tusting (2005), *The Spiritual Revolution. Why Religion is Giving Way to Spirituality*. Oxford: Blackwell.

Helge, Nynne (1996), *Familien Jensen og Vorherre. Religionens plads i københavnske arbejderfamiliers kultur og livsform 1870 til 1950 – med særlig vægt på perioden før 1920*. København: Institut for Systematisk Teologi, Københavns Universitet.

Høeg, Ida Marie, Harald Hegstad & Ole Gunnar Winsnes (2000), *Folkekirke 2000. En spørreundersøkelse blandt medlemmer av Den norske kirke*. Oslo: Stiftelsen Kirkeforskning.

Høeg, Ida Marie (2002), ””Jeg døper det i til Faderens og Sønnenes og Den Hellige Ånds navn”. Dåb og tradisjon i Den norske kirke” i Ole Gunnar Winsnes (red.) *Tallenes tale 2002. Perspektiver på statistikk og kirke*. Trondheim: Tapir forlag, pp. 31-47.

Høeg, Ida Marie (2009), ”*Velkommen till oss*”. *Ritualisering av livets begynnelse*. PhD afhandling. Universitetet i Bergen.

Højsgaard, Morten Thomsen og Hans Raun Iversen (2013). *Danskernes tro anno 2013 - spørgsmål og svar*. Publikation fra Center for Kirkeforskning, Københavns Universitet. Kan læses på http://teol.ku.dk/afd/cfk/artikel-danskernes-tro/?obvius_session_id=b77b132a0e533d27752831791e16b841 (set 30.04.15).

Iversen, Hans Raun (2000), ”Dåben som optagelse i kirken og/eller samfundet”, i Iversen, Hans Raun (red.), *Dåb og medlemskab i folkekirken. 16 forelæsninger fra Københavns Universitet*. København: Anis.

Iversen, Christina Skovgaard og Gitte Ranfelt Laugesen (2014), *Tager du barnet ved hånden, tager du moderen ved hjertet*. Center for samtidsreligion, Aarhus Universitet.

Jacobsen, Brian Arly, Ane Brøgger, Pernille Friis Jensen, Trine K. Jørgensen, Pernille Amanda Kanto og Bjarke Schönwandt Mortensen (2013), ”Udøbt. Københavnerne vinker farvel til kirken”, *Politiken Analyse* 7/12/13

Kahneman, Daniel (2011), *Thinking, Fast and Slow*. New York: Farrar, Strauss, Giroux.

Kleinbeck, Sabine (2007), ”Statistik om folkekirken medlemmer” i Warburg, Margit & Brian Arly Jacobsen (red.) *Tørre tal om troen. Religionsdemografi i det 21. århundrede*. Høbjerg: Forlaget Univers.

Krogsdal, Iben (2012), *De måske kristne*. Frederiksberg: Anis.

Leth-Nissen, Karen Marie (2015), ”A Deliberate Action: Leaving the Danish National Church” i Schmidt, Ulla & Harald Askeland (red.) *Church Reform*. Church of Sweden Research Series. Eugene: Pickwick Publications.

Lüchau, Peter (2014), "Indmeldelse og dåb i den danske folkekirke" i Nielsen, Marie Vejrup & Hans Raun Iversen (red.), *Tal om kirken. Undersøgelser af Folkekirkens aktivitets- og deltagerstatistik*. Publikationer fra Det Teologiske Fakultet 57. Trykt eksemplar.

Lüchau, Peter (2012), "Seks teser om danskernes medlemskab af folkekirken", i Christoffersen, Lisbet, Hans Raun Iversen, Niels Kærgård & Margit Warburg (red.) *Fremtidens danske religionsmodel*. København: Forlaget Anis, pp. 311-327.

Otte, Gunnar (2005), "Entwicklung und Test einer integrativen Typologie der Lebensführung für die Bundesrepublik Deutschland", *Zeitschrift für Soziologie* 34 (6), 442-467.

Pedersen, Ove Kaj (2011), *Konkurrencestaten*. København: Hans Reitzels Forlag.

Rasmussen, Steen Marquard (2014), *Udviklingen i dåbstallene siden 1990*. Upubliceret paper, Landsforeningen af Menighedsråd.

Rasmussen, Steen Marquard (2014b), *Den relevante folkekirke – et sociologisk grundlag for målsætningsarbejde, aktivitetsstatistik og brugerundersøgelser*. Publikationer fra det Teologiske Fakultet nr. 56.

Reimers, Eva (1995), *Doppet som kult och kultur*. Stockholm: Verbum Förlag.

Rosen, Ina (2009), *I'm a believer, but I'll be damned if I'm religious*. Lund Studies in the Sociology of Religion – Volume 8. Lund: Lunds Universitet.

Salomonsen, Per (1971), *Religion i dag. Et sociologisk metodestudium*. Bind 1. København: G.E.C. Gads Forlag.

Sherkat, Darren E. (2003), "Religious Socialization" i Dillon, Matt (red.), *Handbook of the Sociology of Religion*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sundback, Susan (1989), *Sekularisering och kyrkotrohet i Danmark. Ett sociologiskt fallstudium av utträden i Århus 1930-1981*. Acta Jutlandica LXV:2, Samfundsvidenskabelig serie 18. Aarhus Universitetsforlag

Sundback, Susan (2000), ”Medlemskapet i de lutherske kyrkorna i Norden”, i Gustafsson, Göran & Thorleif Pettersson (red.) *Folkkyrkor och religiös pluralism – den nordiska religiösa modellen*. Stockholm: Verbum Förlag AB, pp. 134-172.

Sørensen, Jens Rønn (2011), *Vil du døbes på denne tro?*. København: RPF.

Taylor, Charles (2002), *Modernitetens ubehag, autenticitetens etik*. København: Forlaget Philosophia.

Teologisk Pædagogisk Center, & Raun Iversen, Jørgen Demant, Birgitte Thyssen, H. (red.) (2008), *Dåbsmanual - opskrifter til arbejdet med dåb og dåbsoplæring i folkekirken*. København.

Thyssen, Anders Pontoppidan (1979), *Den danske folkekirkes struktur. Historisk og aktuelt belyst*. Århus: Aros.

Bilagsfortegnelse

- Bilag 1:** Rasmussen 2014: Udviklingen i dåbstallene siden 1990*
- Bilag 2:** Metodiske overvejelser s. 82
- Bilag 3:** Forskningsoversigt og teorivalg s. 89
- Bilag 4:** YouGov spørgeskema s. 98
- Bilag 5:** Kulturel orientering ved sociolog Steen Marquard Rasmussen*
- Bilag 6:** Sogneprofil for Sydhavn sogn*
- Bilag 7:** Distriktsprofil for Distrikt A*
- Bilag 8:** Distriktsprofil for Distrikt B*
- Bilag 9:** Distriktsprofil for Distrikt C*
- Bilag 10:** Nøgletal 2014 for Sydhavn sogn*
- Bilag 11:** Interviewguide s. 104
- Bilag 12:** Afkrydsningsskema til brug for interview*
- Bilag 13:** Flyer til rekruttering af forældre*
- Bilag 14:** Plakat til rekruttering af forældre*
- Bilag 15:** Juridiske rammer for dåb i folkekirken s. 107
- Bilag 16:** Projektbeskrivelse for Dåb eller ej?*

*Findes kun på <http://teol.ku.dk/cfk/>

Bilag 2: Metodiske overvejelser

Vi har benyttet både kvalitative og kvantitative metoder til at belyse børneforældrenes til- og fravalg af dåb. Den første del af projektforløbet blev brugt på at formulere og udsende et spørgeskema via analysebureauet YouGov (se Bilag 4). Spørgsmålene til det endelige YouGov-skema blev i løbet af efteråret 2014 gennemgået med følgende grupper:

- Præsterne i Frederiksholm kirke, Sydhavn Sogn 23.09.14¹²⁹
- Gruppen bag forskningsprojektet What Money Can't Buy 24.09.14¹³⁰
- Dåbsprojektets baggrundsgruppe 25.09.14¹³¹
- Landsforeningen af Menighedsråd 07.10.14

I undersøgelsens kvantitative del ville vi finde ud af, om nedenstående aspekter har en sammenhæng med dåbsbeslutningen (se Bilag 2 for det fulde spørgeskema). Disse aspekter blev valgt ud fra vores teoretiske udgangspunkt i sekularisering og individualisering:

- religiøs orientering
- religiøst tilhørsforhold/tilknytning,
- geografi
- uddannelse
- politisk orientering
- kulturel orientering

Det endelige YouGov-skema blev besvaret af 1042 respondenter fra YouGovs panel i perioden 12. - 22. december 2014. Vores målgruppe var forældre med hjemmeboende børn under 18 år, og fordi vores målgruppe var børneforældre, blev data ikke vejet af YouGov til at være repræsentativ for befolkningen som helhed. Vi har arbejdet med datasættene fra YouGov i analysesoftwarens SPSS. Nedenfor viser tabellen respondenternes fordeling på køn, alder, uddannelse og geografi¹³².

¹²⁹ Frederiksholm kirkes præster er Helene Ferslev, Mogens B. Hagen og Per Ramsdal

¹³⁰ Forskningsgruppen bag What Money Can't Buy består af professor Margit Warburg, professor Niels Kærgård, professor (mso) Lisbet Christoffersen, lektor Hans Raun Iversen, ph.d.-studerende Karen Marie Leth-Nissen, ph.d.-studerende Sidsel Kjems og ph.d.-studerende Jes Heise Rasmussen. Dåbsprojektet har været tilknyttet det større projekt fra sep. 2014 – feb. 2015.

¹³¹ Projektets baggrundsgruppe består af leder for Center for Kirkeforskning, Hans Raun Iversen, domprovst i Vor Frue og Vesterbro provsti, Anders Gadegaard, og generalsekretær for Kirkefondet, Henrik Bundgård Nielsen.

¹³² Tallene er omregnet til hele procenter.

Køn	Pct.	N
Kvinder	51	532
Mænd	49	510
I alt	100	1042

Fødselsår efter årgang	Pct.	N
1940erne	3	29
1950erne	6	89
1960erne	34	350
1970erne	29	303
1980erne og frem	26	271
I alt	100	1042

Bopæl	Pct.	N
Hovedstad	31	327
Sjælland i øvrigt	14	143
Syddanmark	21	217
Midtjylland	22,5	246
Nordjylland	10,5	109
I alt	100	1042

Uddannelse	Pct.	N
Grundskole/folkeskole	6	61
Almen gymnasial uddannelse	4	39
Erhvervsgymnasial uddannelse	4	41
Erhvervsfaglig uddannelse	19	194

Kort videregående uddannelse (under 3 år)	11,5	119
Mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)	34	354
Lang videregående uddannelse (5 år eller derover)	22	226
Ønsker ikke at oplyse	1	8
I alt	100	1042

Kvalitative interviews i Sydhavn sogn

Vores interviewmateriale er indsamlet i perioden 1. jan. 2015 – 24. marts 2015. I alt har vi talt med 25 forældre i 17 familieenheder¹³³ fordelt over Sydhavn sogns tre distrikter Frederiksholm, Musikbyen og Teglholmen/Sluseholmen. Vores kriterier for udvælgelsen af interviewpersoner var, at informanten skulle være småbørnsforælder og bosat i Sydhavn sogn. Vi definerede ikke småbørnsforælder yderligere, men arbejdede ud fra forældre til børn i børnehvealder eller derunder. Den nedre grænse for børnenes alder var som udgangspunkt 6 måneder pga. etik: hvis barnet var under 6 måneder ville vi kunne påvirke dåbsbeslutningen.¹³⁴ I forhold til landsgennemsnittet har Sydhavn sogn flere højtuddannede og unge under uddannelse.¹³⁵ Samtidig er sognet kendetegnet ved at have stor spredning i sociale grupper. Derfor var det vigtigt for vores undersøgelse at få så mange grupper som muligt i tale for at have et dækkende billede af Sydhavn sogn. Undersøgelsens 25 informanter fordeler sig således på køn og uddannelse. Uddannelse er her valgt, fordi den er en god indikator for social gruppe:

Køn	Pct.	N
Kvinder	68	17
Mænd	32	8
I alt	100	25

¹³³ Familieenhed betegner her både enlige, regnbue- og kernefamilier.

¹³⁴ I praksis blev det mere afgørende, at familierne havde taget en beslutning omkring dåb eller ej, end hvilken alder barnet havde, da forældrene blev interviewet.

¹³⁵ Sydhavn sogn har 13,5 procent en lang videregående uddannelse, mens landsgennemsnittet ligger på lidt under 10 procent (Sogneprofil Sydhavn Sogn 2014, 20).

Uddannelse	Pct.	N
Ingen videregående udd.	16	4
Erhvervs- og kort videregående uddannelse (under 3 år)	16	4
Mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)	20	5
Lang videregående uddannelse (5 år eller derover)	44	11
Uoplyst	4	1
I alt	100	25

I vores undersøgelse er der altså en stor overvægt af kvinder og højtuddannede. Den store overvægt af kvinder er ikke overraskende, da kvinderne ofte dominerer barselsperioden, hvor dåbsbeslutningen finder sted. Det betyder, at det også er kvinder, der er aktive i barselsperiodens aktiviteter som f.eks. babysalmesang og mødregrupper. I de interviews, hvor begge forældre deltog, var dåbsbeslutningen sjældent påvirket af kønssammensætningen. Selvom forskning peger på, at kvinder i mange tilfælde er mere religiøse end mænd¹³⁶, kan vi ud fra vores interviewmateriale ikke se, at det spiller en rolle for dåbsbeslutningen.¹³⁷ Tværtimod er dåbsbeslutningen en forhandling mellem individer uanset køn. Derfor er den store overvægt af kvinder ikke umiddelbart afgørende for projektets gyldighed.

Til gengæld kan den store overvægt af højtuddannede spille en rolle for dåbsbeslutningen, da sekulariseringsteori eksempelvis peger på, at uddannelse har en negativ indflydelse på graden af religiøsitet.¹³⁸ Til gengæld findes den uddannelsesmæssige skævhed både i det kvalitative og det kvantitative materiale, hvilket gør det nemmere at sammenligne projektets to dele. I interviewmaterialet har vi opnået en vis spredning i forhold til uddannelseslængde, så alle uddannelsesgrupper er repræsenteret.

Rekruttering af interviewpersoner

Vi fandt vores interviewpersoner via flere forskellige kanaler¹³⁹:

¹³⁶ Trzebiatowska og Bruce 2012.

¹³⁷ Ud af de 17 kvinder, som vi interviewede, var otte for dåb, mens ni var imod dåb.

¹³⁸ F.eks. Bruce 1996; Lüchau 2014, 166.

¹³⁹ Vi kontaktede også sundhedsplejerskerne tilknyttet København SV, men de må som offentligt ansatte ikke videregive informationer om borgerne.

- Besøg i SydhavnsCompagniet (1 kontakt)
- Opslag i vuggestuerne i de tre distrikter¹⁴⁰, Karens Minde bibliotek, Frederiksholm kirke (3 kontakter)
- Facebookside ”Dåb eller ej?”
www.facebook.com/daabellerej (1 kontakt)
- Via privat netværk (5 kontakter)
- Babysalmesang (4 kontakter)
- Snowball-effekt (2 kontakter)

De mest givende rekrutteringsmetoder var privat netværk og babysalmesang. Hver indsamlingsmetode har sin ulempe eller bias. Informanter fundet via interviewernes private netværk giver ofte en overrepræsentation af mennesker, der ligner interviewerne. Vi forsøgte at kompensere for denne skævhed ved at styre snowball-effekten, så de første informanter satte os i kontakt med flere småbørnsforældre igennem deres mødregrupper, som ofte er sammensat af mødre fra forskellige sociale lag. Derudover fik vi igennem informanter også adgang til informantens partner, så vi igennem interview med forældreparret fik indblik i flere forskellige tanker om dåb. Babysalmesang kan være biased i forhold til folkekirken, da det ikke er de helt kirkefremmede forældre, man kommer i kontakt med til babysalmesang. I Frederiksholm kommer mange til babysalmesang som en del af samværet med mødregruppen, og derfor er der også ikke-kirkelige mødre, der deltager. Babysalmesang i Frederiksholm kirke den fordel, at den samler forældre fra forskellige sociale baggrunde både pga. kirkens geografiske placering og dens ret brede sociale appel. Ved at rekruttere informanter via flere forskellige kanaler blev det endelige materiale mindre skævt, selvom der stadig er en overrepræsentation af højtuddannede informanter.

Optimalt burde undersøgelsen også have en kontrolgruppe, så det var muligt at sammenligne vores resultater med samme forældregruppe et andet sted i landet. Hvor det er muligt, har vi sammenlignet den kvalitative del af projektet med den landsdækkende YouGov-undersøgelse for at styrke resultaternes gyldighed.

Interviewsituationen

Interviewene fandt i 13 ud af 16 tilfælde sted i interviewpersonernes egne hjem¹⁴¹. Det havde den fordel, at informanterne var i hjemlige omgivelser,

¹⁴⁰ Red Barnets Vuggestue, Grønrisvej Vuggestue, Lupinen Integreret Institution, Børnehuset Sluseholmen.

¹⁴¹ De sidste tre interviews blev afviklet over telefonen, på en café og på informantens arbejdsplads.

og at de selv i høj grad havde medindflydelse på interviewets forløb. Interviewene varede ca. en time med det længste interview på 1,5 time og det korteste på 23 min. Før vi udførte vores interviews, havde vi udarbejdet en interviewguide (se bilag 11). Interviewene var semistrukturerede med udgangspunkt i interviewguiden, hvilket betød, at spørgsmålenes rækkefølge ikke altid var den samme. Tværtimod forsøgte vi at give informanten mulighed for selv at fremlægge dåbsbeslutningen ud fra vores indledende generelle spørgsmål om den pågældende familie.

13 ud af 16 interviews var i praksis gruppeinterviews. De vil sige, at der i interviewsituationen indgik flere personer i samtalen. Typisk var begge forældre til stede og undervejs i interviewet også et barn eller flere. Gruppeinterview kan have den fordel, at de deltagende interviewpersoner får hinanden i tale, især hvis de kender hinanden i forvejen. Dermed er der allerede skabt en tillid i interviewsituationen¹⁴². Intervieweren bliver her mindre vigtig som facilitator for samtalen, men til gengæld skal intervieweren være bedre til at styre samtalen, så den ikke bevæger sig væk fra forskningsspørgsmålene. Det har også været vores erfaring, at gruppeinterviewet på en frugtbar måde viste den interviewede families interne positioneringer i forhold til dåbspørgsmålet¹⁴³. Ved at interviewe begge forældre sammen var det muligt for os at iagttage både forældrenes indbyrdes magtfordeling, men også at lade familien selv præsentere deres familiefortælling. Efterhånden som vores interviews blev indsamlet, ændrede vi strategi, så vi i højere grad interviewede forældrepar om aftenen, efter informanternes børn var blevet lagt i seng. Begrundelsen var, at interviewsituationen ofte blev påvirket af børnenes tilstedeværelse, så interviewet i sin helhed blev mere usammenhængende med flere afbrydelser end de interviews, hvor barnet/børnene ikke indgik i interviewsituationen.

Som interviewere var vi også selv en del af interviewsituationen og var med til at forme den. Vi kommer som interviewere fra forskellige baggrunde. Karen Marie Leth-Nissen er teolog og Astrid Krabbe Trolle er religionssociolog. Det har haft en positiv effekt, at de to interviewere har forskellige blikke i interviewsituationen, men samtidig er begge interviewere biased i forhold til deres faglige felt: Hvor teologen spørger ind til kristendommen, spørger religionssociologen ind til minoritetsreligionerne. Karen Marie Leth-Nissen er desuden præst, men præsenterede sig ikke som sådan i interviewsituationen.

Derudover er begge interviewere selv forældre, hvilket i interviewsituationen ofte har skabt genkendelighed hos informanterne. I nogle interviewsituationer var det en fordel at være to interviewere, mens de i andre påvirkede

¹⁴² En af de afgørende faktorer for det vellykkede forskningsinterview er informantens tillid til projektet eller intervieweren (Riis 2005, 100).

¹⁴³ Fokusgruppe-interviewet bruges også bedst til at orientere sig i et bestemt felt (Rosen 2009, 43).

magtbalancen i interviewet. Især fordi nogle informanterne troede, at vi som interviewere var repræsentanter for folkekirken, og derfor mødte os som sådan. I starten af vores interviews præsenterede vi forskningsprojektet og vores institutionelle tilknytning til Center for Kirkeforskning, KU, men det var i nogle interviews yderligere nødvendigt direkte at pointere, at vi som forskere er uafhængige af folkekirken. Generelt har vi ikke indtryk af, at informanternes udtalelser om valget af dåb var påvirket af denne indledende misforståelse.

Kodning og behandling af data

Interviewmaterialet blev kodet i analysesoftwarens NVivo, og vi udførte analyser på baggrund af materialet fra NVivo. I indsamlingen, behandlingen og opbevaringen af data har vi fulgt de gældende etiske retningslinjer for soci- alvidenskaberne¹⁴⁴. Informanterne har haft mulighed for at trække deres interview tilbage eller slette dele af det. En informant har gjort brug af denne mulighed. Interviewene blev optaget på telefon og/eller diktafon og transkriberet af to studentermedhjælpere. Tre af interviewene har vi selv transkriberet. Vi har anonymiseret informanternes navne, erhverv og fødeby. Derudover har vi gjort rapportens indsatte citater mere læsevenlige end i deres originale udskrift.

Litteratur

Bruce, Steve (1996), *Religion in the Modern World: From Cathedrals to Cults*. Oxford: Oxford University Press.

Lüchau, Peter (2014), ”Indmeldelse og dåb i den danske folkekirke” i Nielsen, Marie Vejrup & Hans Raun Iversen (red.), *Tal om kirken. Undersøgelser af Folkekirkens aktivitets- og deltagerstatistik*. Publikationer fra Det Teologiske Fakultet 57.

Riis, Ole (2005), *Samfundsvidenskab i praksis – introduktion til anvendt metode*. København: Hans Reitzels Forlag.

Rosen, Ina (2009), *I’m a believer, but I’ll be damned if I’m religious*. Lund Studies in the Sociology of Religion – Volume 8. Lund: Lunds Universitet.

Trzebiatowska, Marta og Steve Bruce (2012), *Why are Women more Religious than Men?* Oxford: Oxford University Press

¹⁴⁴<https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>

Bilag 3: Forskningsoversigt og teorivalg

Tidligere undersøgelser af dåb i de nordiske lande

Der er flere undersøgelser i de nordiske lande, der har haft fokus på dåb. Ofte er dåbshandlingen indgået som ét ritual ud af flere kirkelige handlinger i større nordiske og europæiske undersøgelser om synet på og brugen af majoritetskirkerne f.eks. den europæiske og danske værdiundersøgelse og RAMP-undersøgelsen¹⁴⁵. Historisk har dåbshandlingen i nordens lutherske nationalkirker været forbundet til statsborgerskab dvs. at man fra den tidlige middelalder først blev borger med tilhørende civile rettigheder ved også at være døbt ind i kirken¹⁴⁶. Dåbstvangen for alle danske borgere ophørte i 1847, og efterfølgende blev dåbsplichten for medlemmer af folkekirken også afskaffet i 1857.¹⁴⁷ Selvom dåbshandlingen ikke længere afføder civile rettigheder, afspejles dåbens nationalt-civile og religiøse dobbelthed stadig i både de nordiske befolkningers tilgang til dåb og i forskningens fortolkning af samme. Følgende oversigt samler en stor del af de værker, der har beskæftiget sig med befolkningens holdninger til dåb i en nordisk kontekst.

RAMP-undersøgelsen

Den nordiske RAMP-undersøgelse blev afviklet i slutningen af 1990erne i Sverige, Norge, Danmark og Finland.¹⁴⁸ Her indgik spørgsmål om vigtigheden af ritualer i forbindelse med fødsel, ægteskab og død¹⁴⁹, ligesom der blev spurgt til ritualernes personlige betydning for respondenterne. Resultaterne viser, at 48 procent af danskerne synes, at det er vigtigt at have et kirkeligt eller religiøst ritual i forbindelse med fødsel, mens 68 procent mener, at dåben er vigtig for dem som person. Danmark har her det laveste tal sammenlignet med de andre nordiske lande.¹⁵⁰

Derudover spurgte RAMP-undersøgelsen også til, hvordan de nordiske befolkninger opfattede dåben generelt med svarkategorier, der gik fra at betone dåben som civilt ritual uden religiøst indhold til hovedsagelig at vægte dåbens kristne elementer. I Danmarks tilfælde var der størst tilslutning til de kristne (48 procent) og de traditionsbærende (37 procent) elementer¹⁵¹. Studiet argumenterer for at forstå de kirkelige handlinger som eksistentielt vigtige for de nordiske befolkninger. De kirkelige handlinger – herunder også

¹⁴⁵ RAMP står for Religious and Moral Pluralism.

¹⁴⁶ Iversen 2000, 76-7.

¹⁴⁷ Gustafsson & Pettersson 2000, 20.

¹⁴⁸ Gustafsson & Pettersson 2000, 20.

¹⁴⁹ Dette spørgsmål er også inkluderet i den europæiske værdiundersøgelse (EVS 1981, 1990, 1999, 2008), se <http://ddv.soc.ku.dk/> (set 15/02/15).

¹⁵⁰ Bäckström 2000, 144-47.

¹⁵¹ Bäckström 2000, 149.

dåb – forstås som et sæt af ritualiseringer, der knytter individet til samfundet.¹⁵² I vores YouGov-undersøgelse har vi medtaget spørgsmålet om dåbsforståelse, fordi det udfolder dåbens forskellige funktioner fra civil over traditionsbærende til kristen. Vi har dermed mulighed for at sammenligne de adspurgte børneforældres forståelse af dåb med den tidligere undersøgelse.

Dåb fra dåbsforældrenes perspektiv

Norge og Sverige har set en del kvalitative undersøgelser, som har fokuseret på dåb fra dåbsforældrenes og præsternes perspektiv. Generelt viser disse undersøgelser, at dåbsforældrene ser dåben som en meningsfuld handling, der er vigtig for den nære familie, men at dåbens religiøse sider ikke ses som det vigtigste. Dåb skal altså forstås som en religiøs praksis, som en stor del af også danskerne ”gør” uden at tillægge det religiøs betydning.¹⁵³ Flere ældre undersøgelser om dåb har også taget udgangspunkt i det, de kalder folkereligion¹⁵⁴ som en forklaring på, at den folkekirkelige dåb har stor tilslutning blandt befolkningen, men at det teologiske indhold i dåben ikke er vigtigt for dåbsforældrene. Handlingen er vigtig, men indholdet er det i mindre grad.

I 1960erne undersøgte den svenske religionssociolog Berndt Gustafsson (1969; 1970) dåb ud fra dåbsforældrenes perspektiv via en interviewundersøgelse med 80 deltagere. Gustafsson kom frem til, at dåben blev set som forældreparrets og slægtens overgangsritual. Dåben havde her en socialt integrerende funktion uanset forældrenes religiøse engagement, og Gustafsson pegede selv på denne forbindelse mellem befolkning og tilslutning til dåbsritualet som en slags folkereligion.¹⁵⁵ I samme tråd konkluderer svenske Eva Reimers i sin dåbsundersøgelse fra 1995¹⁵⁶, at dåben er en vigtig overgangsrite, som folk ser som meningsfuld, selvom de fleste (14 ud af 17 par) tager afstand fra kristen tro. For Reimers ligger forklaringen på forældreparrenes tvetydige forhold til dåb i dåbens dobbelthed som både kultur og kulthandling. Hendes respondenter ser positivt på dåbens – og kirkens – kulturbæ-

¹⁵² Bäckström 2000, 155.

¹⁵³ ”Gør” refererer her til det aspekt af ”doing” religion, som Gundelach, Iversen og Warburg argumenterer for i *I hjertet af Danmark* (2008).

¹⁵⁴ Folkereligion er i disse undersøgelser en betegnelse for den religion, der foregår uden for institutionel religion eksempelvis Salomonsen 1971.

¹⁵⁵ Gustafsson 1969, 8.

¹⁵⁶ Reimers' materiale bestod af 15 dåbsamtaler mellem præst og dåbsforældre, 17 interviews med dåbsforældrepar og derudover samtaler med fire præster og videomateriale (Reimers 1995, 294).

rende funktion, men har sværere ved at acceptere de religiøse sider af dåben¹⁵⁷. Hun konkluderer, at dåben er en religiøs praksis med stor tilslutning på trods af et ellers sekulariseret Sverige.

I Danmark udgav teologen Per Salomonsen i 1971 en sociologisk undersøgelse af religiøsitet i Danmark baseret på interviews med 123 københavnere, hvor forældres dåbsopfattelse også indgik. I Salomonsens materiale var der stor tilslutning til den folkekirkelige barnedåb, 94 procent af de informanter, som havde børn, havde fået dem døbt¹⁵⁸. Langt de fleste informanter ville, at deres børn skulle vokse op som kristne, men der var stor forskel på opfattelsen af at være kristen. Helst skulle børnene ikke afvige for meget eller blive ekstreme – hverken i ateistisk eller religiøs retning.¹⁵⁹ De interviewede københavnere så positivt på dåben og lod deres børn døbe i stort tal, men forældrene forstod ikke dåbshandlingen som noget, der forpligtede dem til at opdrage børnene til kristendom. Salomonsen arbejdede ligesom Gustafsson ud fra en forståelse af befolkningens religiøsitet som folkereligiøsitet, og han konkluderede ud fra sit studie, at ”Man er forpligtet *til* dåb, men ikke *af* dåb”¹⁶⁰.

Norge har haft geografisk afgrænsede studier om dåb som Otto Haughlins *Rapport fra Nærby* (1970) og dens videreførelse *Ny Rapport fra Nærby* af Kjell Buene (1994). I disse to rapporter blev dåbsforældre spurgt om, hvordan de så dåben. En af konklusionerne var her, at dåbens religiøse indhold var faldet markant fra den første undersøgelse udført i 1968 (15 procent) til den senere i 1994 (7 procent).¹⁶¹

Den norske religionssociolog Ida Marie Høeg har beskæftiget sig både kvalitativt og kvantitativt med dåb¹⁶². I Høegs ph.d.-afhandling fra 2009 indgår dåbshandlingen som én ritualisering ud af flere i forbindelse med livets begyndelse. Her interviewede Høeg 19 småbørnsforældre med forskellig religiøs orientering. Blandt de adspurgte norske forældre til dåbsbørn havde dåbsbeslutningen en foreløbig karakter i forhold til barnets konfirmation. Dåben leder altså frem til den egentlige – og selvstændige – beslutning for dåbsbarnet ved konfirmationen.¹⁶³ I vores undersøgelse pointerer foræl-

¹⁵⁷ Reimers 1995, 200 – 201.

¹⁵⁸ Salomonsen 1971, 159.

¹⁵⁹ Salomonsen 1971, 162.

¹⁶⁰ Salomonsen 1971, 175.

¹⁶¹ Buene 1994, 121.

¹⁶² Høeg 2009 (kvalitativt), 2000; 2002 (kvantitativt).

¹⁶³ Høeg 2009, 134.

drene, at barnet skal vælge selv. Derfor fravælger mange forældre barnedåben. Men samme idé om, at barnet skal vælge selv, finder vi både hos Høeg og Salomonsens forældre, selvom deres undersøgelser er foretaget med et tidsspænd på over 30 år. Ideen om, at barnet skal vælge selv kommer i de tidligere undersøgelser ikke til udtryk ved fravalg af dåb, men snarere i form af dåb som kulturel rituel praksis.

Dåbsprocenter og fravalg af dåb

I Danmark er der de seneste par år kommet mere fokus på fravalg af dåb blandt småbørnsforældre. I 2014 viste sociologen Steen Marquard Rasmussen, at dåbsprocenten siden 2003 er faldet markant og at udviklingen er accelererende.¹⁶⁴

Samme udgangspunkt havde religionssociologen Peter Lüchau, der i en publikation fra 2014 redegør for sammenhængen mellem dåbsprocent og social profil på kommuneniveau i Danmark.¹⁶⁵ Lüchau viste ved hjælp af data fra Danmarks Statistik, at en høj dåbsprocent på kommuneniveau afhænger af høj gennemsnitsalder, høj uddannelsesfrekvens, høj folkekirkemedlemskabsfrekvens, høj fødealder for kvinder og lav befolkningstæthed. Lüchau peger med andre ord på, at det er de ressourcestærke borgere i landkommunerne, der vælger dåb for deres børn. Det peger hen imod en forskel i dåbстал i land- og byzoner, som religionssociologen Brian Arly Jacobsen sammen med en gruppe studerende fra Københavns Universitet også har arbejdet med ud fra dåbstillene i Københavns Stift. Jacobsen *et al* ser især fravalget af dåb blandt de urbane og højtuddannede forældre.¹⁶⁶

Positionering af *Dåb eller ej?*

Projekt *Dåb eller ej?* følger op på de sidste par års forskning om dåb i Danmark. Hovedformålet er at afdække udviklingen bag de markant faldende dåbstal. Som i de andre nordiske lande giver det mening at forstå den folkekirkelige dåb som både kultur og kult¹⁶⁷, hvorfor vi også arbejder indenfor de teoretisk samme rammer som tidligere studier mht. sekularisering. Men hvor flere tidligere studier har fundet forskningsbegrebet civilreligion frugtbar til at forklare, hvorfor de nordiske befolkninger på trods af manglende tro og kirkelig praksis bakker op om folkekirken via medlemskab og barnedåb, søger vi i lyset af de nu faldende dåbstal andre forklaringsmodeller. I stedet for civilreligion arbejder vi med individualisering som en separat gren af sekulariseringsprocessen.

¹⁶⁴ Rasmussen 2014, 2, se bilag 1.

¹⁶⁵ Lüchau 2014.

¹⁶⁶ Jacobsen *et al.* 2013. Fravalget skyldes især ikke-tro blandt småbørnsforældrene (Jensen 2013) og som en del af et senmoderne værdikompleks (Mortensen 2013).

¹⁶⁷ Reimers 1995.

Teoretisk ramme for undersøgelsen

Vores indledende spørgsmål tog udgangspunkt i, hvorfor færre børn bliver døbt i dag. Hvilke samfunds- eller befolkningsmæssige tendenser ligger til grund for det større fravalg af dåb? Til at besvare spørgsmålet benytter vi teorier om sekularisering, individualisering og socialisering.

Sekularisering og individualisering

Sekulariseringsteori er teorien om, at religion mister betydning i samfundet¹⁶⁸. Der er flere varianter af sekulariseringsteori, men generelt er der i dag enighed om, at sekularisering hverken er en teleologisk eller lineær proces. Til gengæld kan sekularisering være en god teoretisk ramme at tænke ud fra med udgangspunkt i sekularisering som en historisk proces, der er forbundet til samfundsmæssig differentiering¹⁶⁹. Differentieringen betyder, at religion gradvis fjernes fra andre samfundsmæssige systemer og specialiseres i sit eget system. Konkret kommer det til udtryk ved, at småbørnsforældre kan leve det meste af deres liv – eksempelvis tage lån i banken og gå til nakkefoldsscanning af deres foster - uden at komme i kontakt med religion, fordi religion har sit eget system uafhængigt af det økonomiske (banken) og medicinske (lægen).

En af de mest brugbare sekulariseringsteoretikere i forhold til at måle graden af sekularisering i et samfund er den belgiske religionssociolog Karel Dobbelaere og hans analytiske model, der adskiller sekularisering på individ-, organisations- og samfundsniveau.¹⁷⁰ Fordelen ved at adskille niveauerne er, at der sagtens kan være sekulære tendenser på ét niveau, som ikke nødvendigvis påvirker de andre. Eksempelvis kan individer være meget religiøse, men staten fuldstændig sekulær. Den danske folkekirke opererer som organisation både på samfundsniveau og på organisationsniveau¹⁷¹, da den både er forbundet til staten og også opererer som én religiøs organisation blandt andre. Denne dobbelthed kommer også til udtryk i den måde børneforældrene forstår dåbshandlingen, da dåben for dem integrerer både nationale/samfundsmæssige, traditionsbærende og religiøse elementer, som de tidligere nævnte studier også konkluderer.

Projektets YouGov-undersøgelse og de kvalitative interviews i Sydhavn sogn er data på individniveau. Derfor har vi valgt at arbejde med den overordnede sekulariseringsteori igennem tre aspekter, der kaster hvert sit lys over børneforældrenes valg og fravalg af dåb. Det første aspekt handler om at måle sekularisering som en nedgang i tilslutning til det kristne indhold i

¹⁶⁸ Gundelach 2009.

¹⁶⁹ Beckford 2003, 45; Casanova 1994; Davie 2005, 27.

¹⁷⁰ Dobbelaere 2002, 13.

¹⁷¹ En kritik af Dobbelaeres model er at den ikke medtænker statskirker, som ifølge Sundback ikke kan reduceres til kun at være et religiøst system, Sundback 1989, 56.

dåben¹⁷². Derfor har vi her valgt at operationalisere sekularisering i forhold til dåb som:

- Lav tilslutning til dåbens kristne betydning

Operationaliseringen har baggrund i Salomonsen og RAMP-undersøgelsen, der begge viste, at dåben primært forbindes med kristendom – selvom denne kristendom har forskellige udtryk.

Individualisering

Ud fra Dobbelaere kan man forstå individualisering som en del af den proces, sekularisering fører med sig på individniveau, den såkaldte religiøse bricolage. Sekulariseringsprocessen medfører, at individet har mulighed for at sammensætte sin egen religion. Vi finder derfor folk, der både er medlemmer af folkekirken og får deres børn døbt, samtidig med at de ser sig selv som spirituelle buddhister og ikke går af vejen for at benytte en katolsk telefonisk bedeservice, hvis de har brug for metafysisk assistance¹⁷³. Religion forstås her som ét tilbud ud af flere i forhold til individets reflektive selvskab¹⁷⁴.

Den canadiske filosof Charles Taylor forklarer den samme bevægelse mod større individualisering ud fra tesen om, at der er i efterkrigstiden er sket en glidning i den vestlige kultur frem mod en større subjektivism og autenticitetssøgen.¹⁷⁵ Taylor peger dermed på, at der er sket en værdiændring, som vil være tydelig i yngre generationer af forældre. Samme teori om den subjektive glidning tager religionssociologerne Linda Woodhead og Paul Heelas op, men de beskriver anderledes positivt det senmoderne samfunds religiøse individualisme som en frigørelse fra eksterne autoriteter herunder især de etablerede kirker¹⁷⁶. For Heelas *et al.* betyder den subjektive individualisme, at individet har mulighed for at skabe sig selv ud fra det, der er sandt for en selv, ens indre autoritet. I et dåbsperspektiv har den subjektive vending i kulturen den konsekvens, at dåb ikke længere indgår som en selvfølgelig del af hverken folkekirkemedlemskab eller danskhed. Derimod bliver dåb en identitetsmarkør, som man vælger til, fordi det betyder noget for en som individ eller (kerne)familie. Det vigtigste ud fra individualiseringstesen er, at dåben bliver individets eget valg. På grund af forskellighed i vores empiriske materiale har vi valgt at operationalisere individualisering ud fra en kvalitativ

¹⁷² Denne operationalisering er målrettet dåb. Tidligere operationaliseringer af sekularisering har været en nedgang i kristen tro og praksis, eksempelvis Davie 2005, 7; Andersen & Lüchau 2011.

¹⁷³ Interview med Louise og Derek, Sydhavn Sogn januar 2015.

¹⁷⁴ Giddens 1991, 53.

¹⁷⁵ Taylor 2002, 103.

¹⁷⁶ Heelas *et al.* 2005.

og kvantitativ vinkel. I vores interviews medtager vi også den kvantitative operationalisering:

Kvantitativ operationalisering:

Fravalg af dåb med begrundelse i, at barnet skal vælge selv senere.

Kvalitativ operationalisering:

Bricolagereligiøsitet dvs. at man sammensætter sin egen religiøse pakke

Vægtning af egne religiøse ønsker frem for familiære hensyn

Autoritetskritisk holdning til religion – individet bestemmer selv

Litteratur

Andersen, Peter & Peter Lüchau (2011), ”Individualisering og aftraditionisering af danskernes religiøse værdier” i Peter Gundelach (red.), *Små og store forandringer. Danskernes værdier siden 1981*, København, Hans Reitzel, 2011, pp. 76-113.

Bäckström, Anders (2000), ”De kyrkliga handlingarna som ram, relation och välbefinnande”, i Gustafsson, Göran & Thorleif Pettersson (red.) *Folkkyrkor och religiös pluralism – den nordiska religiösa modellen*. Stockholm: Verbum Förlag AB, pp. 134-172.

Beckford, James (2003), *Social Theory and Religion*. Cambridge: Cambridge University Press.

Buene, Kjell (1994), Ny Rapport fra Nærby. *En religionssociologisk undersøkelse fra Åssiden 1993-94*. Oslo: Diakonhjemmets høgskolesenter, Forskningsavdelingen.

Casanova, José (1994), *Public Religions in the Modern World*. Chicago; Chicago University Press.

Christoffersen, Lisbet (1998), *Kirkeret mellem stat, marked og civilsamfund*. København: Jurist- og Økonomforbundets forlag.

Davie, Grace (2005), *Religion in Modern Europe. A Memory Mutates*. Oxford University Press.

Dobbelaere, Karel (2002), *Secularization: An Analysis at Three Levels*, Bruxelles: P.I.E. – Peter Lang.

Giddens, Anthony (1991), *Modernity and Self Identity*. Stanford University Press.

Gundelach, Peter (2009), ”Sekulariseringens mange ansigter”, *Dansk Sociologi* 1(20)

Gundelach, Peter, Hans Raun Iversen og Margit Warburg (2008), *I hjertet af Danmark*. Hans Reitzels Forlag.

Gustafsson, Berndt (1969), *Svenska folkets religion. Några ord till dess föraktara*. Stockholm.

Gustafsson, Berndt (1970), *Hur upplever folk sitt barndop? En explorativ studie*. Stockholm: Religionssociologiska instituttet.

Gustafsson, Göran & Thorleif Pettersson (2000), ”Projektpresentation och översikt” i Gustafsson, Göran & Thorleif Pettersson (red.) *Folkkyrkor och religiös pluralism – den nordiska religiösa modellen*. Stockholm: Verbum Förlag, pp. 9-33.

Hauglin, Otto (1970), *Rapport fra Nærby. En religionssociologisk undersøkelse av en norsk drabantbymenighet*. Oslo: Lutherstiftelsen.

Heelas, Paul og Linda Woodhead with Benjamin Seel, Bronislaw Szerszynski & Karin Tusting (2005) *The Spiritual Revolution. Why Religion is Giving Way to Spirituality*. Oxford: Blackwell.

Høeg, Ida Marie, Harald Hegstad & Ole Gunnar Winsnes (2000), *Folkekirke 2000. En spørreundersøkelse blandt medlemmer av Den norske kirke*. Oslo: Stiftelsen Kirkeforskning.

Høeg, Ida Marie (2002), ””Jeg døper det i til Faderens og Sønnenes og Den Hellige Ånds navn”. Dåb og tradisjon i Den norske kirke” i Ole Gunnar Winsnes (red.) *Tallenes tale 2002. Perspektiver på statistikk og kirke*. Trondheim: Tapir forlag, pp. 31-47.

Høeg, Ida Marie (2009), ”*Velkommen till oss*”. *Ritualisering av livets begynnelse*. PhD afhandling. Universitetet i Bergen.

Højsgaard, Morten Thomsen og Hans Raun Iversen (2013), *Danskernes tro anno 2013 - spørgsmål og svar*. Publikation fra Center for Kirkeforskning,

Københavns Universitet. Kan læses på http://teol.ku.dk/afd/cfk/artikel-dan-skernes-tro/?obvius_session_id=b77b132a0e533d27752831791e16b841 (set 30.04.15).

Iversen, Hans Raun (2000), ”Dåben som optagelse i kirken og/eller samfundet”, i Iversen, Hans Raun (red.), *Dåb og medlemskab i folkekirken. 16 forelæsninger fra Københavns Universitet*. København: Anis.

Jacobsen, Brian Arly, Ane Brøgger, Pernille Friis Jensen, Trine K. Jørgensen, Pernille Amanda Kanto og Bjarke Schönwandt Mortensen (2013), ”Udøbt. Københavnerne vinker farvel til kirken”, *Politiken Analyse* 7/12/13

Jensen, Pernille Friis (2013), *Dåb i København. Uden folk i kirke*. Upubliceret KA-opgave, Københavns Universitet.

Lüchau, Peter (2014), ”Indmeldelse og dåb i den danske folkekirke” i Nielsen, Marie Vejrup & Hans Raun Iversen (red.), *Tal om kirken. Undersøgelser af Folkekirkenes aktivitets- og deltagerstatistik*. Publikationer fra Det Teologiske Fakultet 57.

Mortensen, Bjarke Schönwandt (2013), *Et studie i dåbstendenserne i Københavns Stift*. Upubliceret KA-opgave, Københavns Universitet.

Rasmussen, Steen Marquard (2014), *Udviklingen i dåbstallene siden 1990*. Upubliceret paper, Landsforeningen af Menighedsråd.

Reimers, Eva (1995), *Doppet som kult och kultur*. Stockholm: Verbum Förlag.

Salomonsen, Per (1971), *Religion i dag. Et sociologisk metodestudium*. Bind 1. København: G.E.C. Gads Forlag.

Bilag 4: YouGov-spørgeskema

Det danske bibelselskab Dåb og livsstil Endeligt skema Dk2014-30472 PEHA

Målgruppe:

Danskere forældre med børn under 18 år

Baggrundsspørgsmål:

- Køn
- Alder
- Geografi
- Uddannelse – PDL
- Husstandsindkomst – PDL
- Børns alder – PDL
- Antal børn under 18 år - PDL
- Beskæftigelse – PDL
- FT_next – PDL
- FT11 - PDL

Batteri enkelt svar - randomiser 1-8

Sp. 1 Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

1. Der er mere mellem himmel og jord
2. Religion undertrykker folk
3. Jeg håber, der findes en Gud
4. Bare man opfører sig ordentligt, så kan man tro og mene, hvad man vil
5. Jeg tror, der er et liv efter døden
6. Børn og unge bør ikke udsættes for religiøs påvirkning, før de er fyldt 18 år
7. Jeg er et troende menneske
8. Folkekirken styrker de gode værdier i samfundet

Skala

1. Meget uenig
2. Uenig
3. Hverken enig eller uenig
4. Enig
5. Meget enig
6. Ved ikke

Halvåbent flersvar

Sp. 2 Hvilke(t) trossamfund tilhører du (uanset om du er praktiserende eller ej)?

1. Den danske folkekirke
2. Den romersk katolske kirke
3. Andet kristent trossamfund (f.eks. pinsemenighed, Jehovas Vidner, adventist mv.)
4. Jødisk
5. Islamisk
6. Buddhistisk
7. Hinduistisk
8. Livsanskuelsessamfund (f.eks. Humanistisk samfund, Ateistisk selskab eller lign.)

9. Anden trosretning, noter venligst hvilken:
10. Jeg tilhører ikke et trossamfund
11. Ved ikke

Enkeltsvar

Sp. 2B Er du medlem af den danske folkekirke?

1. Ja
2. Ja, men overvejer at melde mig ud
3. Nej

Flersvar – 8+9=SP

Sp. 3 Har du en relation til en person, som er tilknyttet din lokale folkekirke – uanset om du er medlem af folkekirken eller ej?

1. Ja, præst
2. Ja, organist
3. Ja, kordegn
4. Ja kirketjener/graver
5. Ja, kirkesanger
6. Ja, menighedsrådsmedlem
7. Ja, frivillig ud over menighedsrådsmedlem
8. Ja, personer med anden tilknytning til min lokale folkekirke
9. Nej, jeg har ikke en relation til en person, som er tilknyttet min lokale folkekirke
10. Ved ikke

Flersvar – randomiser 1-16 – 17-19=SP

Sp. 4 Har du igennem det seneste år haft kontakt til folkekirken i forbindelse med følgende?

1. Dåb i familie eller vennekreds
2. Konfirmation i familie eller vennekreds
3. Bryllup i familie eller vennekreds
4. Begravelse eller bisættelse
5. Søndagsgudstjeneste
6. Hverdagsgudstjeneste (herunder børnegudstjenester og lign.)
7. Babysalmesang
8. Minikonfirmationundervisning
9. Spejder
10. Børne/ungdomskor i kirken
11. Besøg i kirken i samarbejde med skolen
12. Foredrag i folkekirken
13. Frivilligt kirkeligt arbejde
14. Personlig samtale med præst eller anden medarbejder ved kirken
15. Koncerter
16. Sightseeing/turisme
17. Andet
18. Nej, jeg har ikke deltaget i aktiviteter i forbindelse med folkekirken
19. Ved ikke

Enkeltsvar

Sp. 5 Man kan se på barnedåb på forskellig måde. Hvilket af følgende udsagn ligger tættest på, hvordan du ser dåben?

1. Dåben som sådan har ingen religiøs betydning, men giver forældrene en anledning til at markere at familien og samfundet har fået et nyt medlem
2. Dåben markerer at barnet skal tilhøre folkekirken på samme måde som de fleste andre børn, men det betyder ikke at barnet skal opdrages på nogen særlig måde

3. Dåben markerer at forældrene gerne vil have at barnet skal vokse op som kristen
4. Dåben markerer at barnet bliver medlem af det fællesskab som kirke og menighed udgør
5. Ved ikke

Enkeltsvar

Sp. 6 Er du selv døbt i folkekirken?

1. Ja
2. Nej
3. Ved ikke

Enkeltsvar – Hvis sp. 6=1 el. 3

Sp. 7 Er du selv konfirmeret i folkekirken?

1. Ja
2. Nej
3. Ved ikke

Enkeltsvar

Sp. 8A Hvor mange børn har du?

1. Et
2. Flere
3. Ved ikke

Numerisk – 4 cifre - Hvis sp. 8A=2 el. 3

Sp. 8b Hvilket år er dit første barn født?

Skriv årstal:

Enkeltsvar – Hvis sp. 8A=2 el. 3

Sp. 8c Er dit barn/ børn døbt i folkekirken?

1. Ja, alle mine børn er døbt i folkekirken
2. Ja, nogle af mine børn er døbt i folkekirken
3. Nej, ingen af mine børn er døbt i folkekirken
4. Ved ikke

Halvåbent Flersvar – Hvis sp. 8C= 1 el. 2 – randomiser 1-16 – 18=SP

Sp. 8d Hvilke faktorer havde betydning for beslutningen om at døbe dit barn/dine børn?

1. Familietradition
2. Hensyn til bedsteforældre
3. Det er en del af det at være dansk at være døbt
4. Vores barn skal vokse op som kristent
5. Min ægtefælle / sambo / kæreste ville have at barnet/børnene skulle døbes
6. Kirken henvendte sig til os
7. Vi vil gerne fejre vores barn
8. Dåben virker som en beskyttelse af barnet
9. Kirkerummet giver en god ramme for dåben
10. Dåben er en måde at vise på, at vi er blevet en familie
11. For at markere at barnet får navn
12. For at give barnet Guds velsignelse gennem livet

13. Fordi jeg tidligere har haft en god oplevelse med dåb
14. Jeg føler mig knyttet til kirken gennem en personlig relation
15. Dåben giver anledning til at knytte gudmoder, gudfader og faddere til familien
16. Kirken stillede festlokaler til rådighed til festen
17. Andet, noter venligst: ____
18. Ved ikke

Halvåbent Flersvar – Hvis sp. 8C = 2 el. 3 – randomiser 1-11 – 13=SP

Sp. 8e Hvilke faktorer spillede ind i beslutningen om ikke at døbe dit barn/ dine børn?

1. Familietradition
2. Jeg tilhører en anden religion
3. Hensyn til bedsteforældre
4. Min ægtefælle/sambo/kæreste ville ikke at barnet/børnene skulle døbes
5. Jeg ville, at barnet/børnene skulle vælge selv senere i livet
6. Jeg synes ikke, jeg kan sige ja til trosbekendelsen
7. Jeg ved for lidt om dåbens betydning
8. Kirken henvendte sig ikke til os
9. Jeg har haft en dårlig oplevelse med kirken
10. Jeg ved, at nogen i min familie ikke bryder sig om at være til gudstjeneste
11. Vi/jeg havde ikke økonomisk overskud til at holde en stor fest
12. Andre grunde, noter venligst: ____
13. Ved ikke

Enkeltsvar – Hvis sp. 8A=1 eller 4

Sp. 9 Hvis du får børn, hvor sandsynligt er det da, at du vil få dem døbt?

1. Vil helt sikkert ikke få dem døbt
2. Vil sandsynligvis ikke få dem døbt
3. Vil måske/måske ikke få dem døbt
4. Vil sandsynligvis få dem døbt
5. Vil helt sikkert få dem døbt
6. Ved ikke

Text:

De næste spørgsmål handler om dig og din livsstil

Flersvar – randomiser 1-11 – 12-13=SP

Sp. 10 Hvilke af følgende slags musik hører du særligt ofte?

1. Folkemusik
2. Jazz
3. Blues
4. Operette
5. Popmusik
6. Slager/dansktop-musik
7. Klassisk
8. Musical
9. Opera
10. Rockmusik
11. Techno
12. Ingen af disse
13. Hører ikke til musik
14. Ved ikke

Flersvar – randomiser 1-11 – 12-13=SP

Sp. 11 Hvilke af følgende fjernsynsudsendelser interesserer du dig særligt for? Sæt gerne flere kryds.

1. Underholdningsshows/quizshows
2. Spillefilm
3. Politiske debatter
4. Sport
5. Nyheder
6. Kunst og kultur
7. Folkekomedier/lystspil
8. Actionfilm
9. Krimier
10. Familie- og underholdningsserier
11. Religiøse udsendelser
12. Ingen af disse
13. Ser ikke tv
14. Ved ikke

Batteri enkelt svar – randomiser 1-6

Sp. 12 Hvor enig eller uenig du er i følgende udsagn?

1. Jeg lægger vægt på en høj levestandard
2. Jeg lever efter religiøse principper
3. Jeg nyder livet i fulde drag
4. Jeg går meget i byen
5. Mit liv er særligt godt, når der hele tiden er gang i den
6. Jeg holder fast i gamle traditioner fra min familie

Skala

1. Helt uenig
2. Delvis uenig
3. Delvis enig
7. Helt enig
8. Ved ikke

Batteri enkelt svar – randomiser 1-3

Sp. 13 Hvor ofte gør du følgende?

1. Læser en landsdækkende avis
2. Besøger kunststillinger/gallerier
3. Læser bøger

Skala

1. Ofte
2. Af og til
3. Sjældent
4. Aldrig
5. Ved ikke

Enkeltsvar

Sp. 14. Når du af og til går på restaurant for at spise rigtig godt, hvor mange kroner giver du så maksimalt per person, inkl. drikkevarer?

1. Under 150 kr.
2. 150 – 300 kr.
3. 301 – 800 kr.

4. Over 800 kr.
5. Jeg går ikke på restaurant
6. Ved ikke

Halvåbent enkelt svar

Sp. 16 Hvor boede du længst tid da du var mellem 0-14 år?

Hvis du ikke kan huske postnummer, noter da hvilken by og region.

1. Skriv postnummer:
2. Noter by og region:
3. Boede i udlandet, noter venligt hvilket land:

Enkeltsvar

Sp. 17. Hvad er din nuværende civilstand?

1. Gift
2. Registreret partnerskab
3. Samlevende i parforhold
4. Enke/Enkemand
5. Fraskilt
6. Separeret
7. Enlig/ Single
8. Ved ikke

Bilag 11: Interviewguide

1) Socioøkonomiske forhold

- a) Alder, køn, erhverv, bosat hvor i sognet, døbt/konfirmeret, medlemskab af folkekirken?

2) Forældreparret indbyrdes

- a) Kan I fortælle os om jer som familie f.eks.:
- b) Hvor længe har I kendt hinanden? Hvor længe har I boet sammen? Hvor længe har I talt om at få børn sammen?
- c) Hvorfor vil I gerne have børn og være en familie? Hvad er vigtigt for jer som familie?
- d) Hvilke værdier sætter I højest i omgangen med jeres barn/børn? Hvilke værdier ønsker I at give jeres barn/børn med i livet?
- e) Talte I om barnedåb før I fik børn?
- f) Er I gift – eller taler I om at skulle giftes, og i så fald, hvor skal det være?
- g) Hvordan tænker I om konfirmation for børnene?

3) Dåbsbeslutningen

- a) Kunne I prøve at fortælle om, hvordan I kom i gang med at tale om barnedåb (hvis dåb), og hvordan det så blev med dåb og fest?

Eller:

- b) Hvilken beslutning har I taget om det at døbe eller ikke at døbe jeres barn (hvis vi ikke ved om dåb eller ej)?
- c) Hvad var jeres overvejelser i den forbindelse?
- d) Var det en svær beslutning?
- e) Havde I økonomiske/overskudsmæssige overvejelser i forbindelse med at holde dåb/navnefest?
- f) Er dåben for jer en religiøs begivenhed?
- g) Ved dåb: hvor fandt dåben sted (hjem til forældre?)
- h) Hvem snakkede I med ang. jeres beslutning? (venner, præst, forældre?)
- i) Hvem blev inviteret med til dåben/festen? Overvejelser i den forbindelse?

4) Forældreparrets baggrund og livshistorie med kirken

- a) Afkrydsningsliste med oversigt over kontakter med kirken, spejder og kristne ungdomsorganisationer.
- b) Mest positive og negative kontakt med kirken.

5) Forholdet til familien

- a) Hvor kommer I fra i landet?
- b) Hvordan var det i jeres barndomshjem hjem, – var det naturligt at man blev døbt og konfirmeret?
- c) Hvordan var kristendom og kirke til stede i jeres barndom? Var jeres forældre aktive omkring kirken? Tog de jer med i kirke?
- d) Døber jeres søskende deres børn?
- e) Hvad synes jeres forældre om jeres beslutning om dåb/ikke-dåb af jeres barn/børn?

6) Forholdet til venner og naboer, bekendte og mødregruppe etc.

- a) Hvordan har jeres venner og bekendte det med barnedåb?
- b) Er det vigtigt at holde en dåbsfest (for døbte) eller navngivningsfest (privat markering)
- c) Er de gift – og hvor?
- d) Bruger de kirken, og i givet fald, hvordan?

7) Forholdet til folkekirken

- a) Bruger I jeres lokale kirke til f.eks. babysalmesang og klatrevæg?
- b) Hvordan er den lokale kirke kommet jer i møde som familie?
- c) Hvordan kunne I have ønsket, at kirken havde reageret, da I fik barn?
- d) Kender I jeres lokale præster (sætte navn på, ved hvordan de ser ud)?
- e) Kender I andre præster/ansatte ved kirken?

8) Religiøs profil

- a) Uanset om I går i kirke eller ej, vil du da mene, at du er 1) et troende menneske, 2) et ikke-troende menneske, 3) overbevist ateist, 4) ved ikke

- b) Kan du komme med flere ord om din tro? (hvad tror du på, sammensætter du det selv, tilknytning til religiøs institution?)

9) **Livsstil** (vi vil også gerne høre om jeres liv generelt) – skema afkrydsning

10) Navneregistrering

- a) Hvad gjorde I, da I skulle navnregistrere jeres barn/børn?

Bilag 15: Juridiske rammer for dåb i folkekirken

Hvordan bliver man døbt?

Alle har ret til at blive døbt i den danske folkekirke.¹⁷⁷ Sognepræsten er nemlig forpligtet til at døbe sognets beboere, hvis de ønsker det. Med dåben bliver man medlem af den danske folkekirke.¹⁷⁸ Præsten **kan** sige ja til andre, som ikke bor i sognet, hvis de opfylder betingelserne.¹⁷⁹

De fleste døbes som små (95 procent af alle dåb i folkekirken), men konfirmand- og voksendåb, f.eks. når man skal være fadder, er også en mulighed.¹⁸⁰

Tidspunktet for dåben

Som hovedregel finder dåben sted i søn- og helligdagsgudstjenester. Hvis man ønsker et andet tidspunkt kan det aftales med præsten, hvis der er særlige grunde til det.¹⁸¹ Et ofte diskuteret emne omkring dåb er adgang til lørdagsdåb, som bliver mere og mere udbredt, og imødekommer et behov hos nogle dåbsfamilier om at kunne holde familiefest på en lørdag. Adgang til lørdagsdåben er således ikke en ret, men en mulighed, og praksis er mange steder, at sognekirker tilbyder lørdagsdåb.¹⁸² Her er altså tale om et forhandlingsrum mellem familien, der ønsker dåb, og sognepræsten, som til en vis grad afhænger af præstens dåbsteologi og fleksibilitet.

¹⁷⁷ Dåbsanordningen, AND no 1 af 02/01/2008 om dåb i folkekirken, § 1: Alle børn og voksne har adgang til at blive døbt.

¹⁷⁸ Betingelser for optagelse i folkekirken og hermed medlemskab er at finde i Lov om medlemskab af folkekirken (lbk 622 af 19/06/2012), § 1; bekendtgørelse om stiftelse og ophør af medlemskab af folkekirken, bekg 615 af 04/06/2014, kap 1. Præsten skal inden dåben sikre sig, at den pågældende ikke allerede er døbt enten ved hjemmedåb eller ved dåb i et andet kristent trossamfund. Dåbsanordningen, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=114174> download 120515., § 5.

¹⁷⁹ Også sognebåndsløser og personer med særlig tilknytning til sognet har ret til at blive døbt i sognekirken/af sognets præst, jf. medlemskabslovens §§ 6-7. Man kan altså løse sognebånd til en anden præst end den lokale sognepræst, hvis man ønsker tilknytning til en anden præst og dermed et andet sogn end ens bopælssogn. Medlemskabsloven, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=142350> download 160415.

¹⁸⁰ Lüchau 2014, s. 155.

¹⁸¹ Dåbsanordningen § 3. Om dåbspraksis se Sørensen 2011 og Teologisk Pædagogisk Center (red.) 2008.

¹⁸² Emnet har været på bispemøde 24.10.2012, hvor man enedes om at fortsætte den nuværende ordning, hvor lørdagsdåb er en mulighed, men ikke en ret. Referat fra bispemøde i Haderslev, 24. oktober 2012.

Hvor finder dåben sted?

Dåben finder sted i sognekirken,¹⁸³ medmindre der er tale om sygdom, svagelighed eller anden gyldig grund, som fører til, at præsten kan foretage hjemmedåb.¹⁸⁴ Muligheden for at foretage dåb andre steder end i kirken eller evt. i det fri har været diskuteret på bispemøde efter et udvalgsarbejde nedsat 2013. Biskopperne fører tilsyn med sognenes arbejde efter Dåbsanordningens forskrifter, og resultatet af drøftelserne er at ønsker om dåb uden for kirkerummet ikke kan imødekommes; dåbsanordningen åbner ikke for denne mulighed.¹⁸⁵ Beslutningen er taget på baggrund af en generel drøftelse af sagen og er således vejledende. Skulle der komme en konkret sag med ansøgning til et stift, vil biskoppen i det konkrete tilfælde være nødt til at gå ind i alle sagens detaljer og komme med en afgørelse inden for disse rammer.

Hvordan skal dåben foregå?

Selve gangen i den gudstjeneste, hvor dåben finder sted, er fastlagt i den autoriserede ritualbog af 1992¹⁸⁶, ligesom biskoppernes vejledning til dåbsanordningen uddyber det teologiske fundament for dåben¹⁸⁷.

Hvis præsten ønsker det, kan forældre f.eks. deltage i salmevalg til gudstjenesten, forældrene kan (med menighedsrådets tilladelse¹⁸⁸) foretage oplæsning af en af bibelteksterne i gudstjenesten, og søskende til dåbsbarnet kan tørre barnets hår efter dåben. Der er muligheder for inddragelse af forældrene, men formelt er der ikke tale om forhandling, men om at præsten alene afgør fremgangsmåden. Men som Christoffersen beskriver, ligger medlemmets ret til betjening fra præsten i bagehovedet på både medlem og præst, og det gør samtalen før den kirkelige handling, i dette tilfælde dåben, til en reel forhandling mellem præst og medlem.¹⁸⁹

Der er her en klar forskel fra Dåbsanordningen til Begravelseslovens §11, hvor det understreges at ritualets forløb (bortset fra nogle få obligatoriske elementer) fastlægges ved forhandling mellem folkekirkemedlem og præst.¹⁹⁰

¹⁸³ Dåbsanordningen §3.

¹⁸⁴ Dåbsanordningen § 4. Egentlig nøddåb er der også adgang til.

¹⁸⁵ Referat af bispemøde 21.-22. april 2015 lyder mht. dåb i det fri: ”Der har været flere henvendelser, men der er ikke hjemmel til at imødekomme ansøgningerne.”

http://kirkenikh.dk/files/attachments/referat_af_bispemoede_21._-22._april_2015.pdf download 120515.

¹⁸⁶ Ritualbogen af 1992, <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=72296> download 120515.

¹⁸⁷ Download 070115 <http://kirkenikh.dk/om-stiftet/biskop/vejledninger-vedr-vielser-daab-mv>

¹⁸⁸ Ritualbogen, 1992, p. 14.

¹⁸⁹ Christoffersen 1998, 80.

¹⁹⁰ Christoffersen 1998, 81.

